

# JAARVERSLAG 2022

**Stichting Bedrijfstakpensioenpensioenfonds Waterbouw**

Prins Mauritslaan 5, 1171 LP Badhoevedorp

Telefoon 070 – 317 1717

Mail: [secretariaat@bpfwaterbouw.nl](mailto:secretariaat@bpfwaterbouw.nl)

Internet: [www.bpfwaterbouw.nl](http://www.bpfwaterbouw.nl)

## Inhoud

<b>1.</b>	<b>Bestuursverslag</b> .....	2
1.1	Voorwoord .....	2
1.2	Kerncijfers.....	3
1.3	BPF Waterbouw, hét pensioenfonds voor de waterbouwsector .....	5
1.4	Governance .....	6
1.5	Beleid.....	11
1.6	Pensioenbeheer.....	14
1.7	Communicatie.....	22
1.8	Vermogensbeheer .....	26
1.9	Risicobeheer.....	31
1.10	Toekomstparagraaf .....	39
1.11	Code Pensioenfondsen .....	40
1.12	Vaststelling van het bestuursverslag.....	42
1.13	Verantwoordingsorgaan .....	43
1.14	Raad van toezicht.....	48
<b>2.</b>	<b>Jaarrekening</b> .....	54
2.1	Balans per 31 december .....	56
2.2	Staat van baten en lasten.....	57
2.3	Kasstroomoverzicht .....	58
2.4	Algemene toelichting op de jaarrekening .....	59
2.5	Toelichting op de balans.....	67
2.6	Toelichting op de staat van baten en lasten.....	85
<b>3.</b>	<b>Overige gegevens</b> .....	93
3.1	Statutaire winstbestemming .....	93
3.2	Actuariële verklaring .....	94
3.3	Controleverklaring van de onafhankelijke accountant.....	96

# 1. Bestuursverslag

## 1.1 Voorwoord

Als bestuur van Stichting Bedrijfstakpensioenfonds Waterbouw (hierna: 'BPF Waterbouw' of 'het pensioenfonds') kijken wij terug naar opnieuw een jaar waarin veel is gebeurd.

De financiële positie van het fonds heeft zich mede vanwege de ontwikkeling van de rente en in combinatie met ons strategische beleggingsbeleid gunstig ontwikkeld. Dit ondanks een negatief beleggingsrendement. Doordat de technische voorziening nog harder daalde, is de actuele dekkingsgraad in 2022 gestegen van 125,0% ultimo 2021 naar 138,5% ultimo 2022 met een piek van 144,7% eind oktober 2022. Deze goede financiële positie heeft het mogelijk gemaakt om de pensioenen per 1 januari 2022 met 0,7% plus 1,8% te verhogen en per 1 januari 2023 met 3,75% te verhogen. De afgelopen 15 jaar heeft ons pensioenfonds net als de meeste andere fondsen beperkt de pensioenen kunnen verhogen. In 2022 is dit eindelijk weer mogelijk geweest. Wij hebben de pensioenen met het voor ons fonds maximale percentage verhoogd (loonstijging in de sector). Bij de besluitvorming heeft het bestuur oog gehad voor de oplopende inflatie, de (minder goede) economische vooruitzichten, de toekomst (voldoende vermogen voor de toekomstige pensioenen), en voor de overgang naar een nieuw pensioenstelsel.

De gemiddelde beleidsdekkingsgraad van Nederlandse pensioenfondsen eind 2022 is 120,3%. Voor ons fonds is dit fors hoger: 136,4%. De gemiddelde actuele dekkingsgraad van Nederlandse pensioenfondsen is 115,8% (ons fonds 138,5%). Meer specifiek is de gemiddelde beleidsdekkingsgraad van Nederlandse bedrijfstakpensioenfondsen eind 2022 117,1% (ons fonds 136,4%) en de gemiddelde actuele dekkingsgraad van Nederlandse bedrijfstakpensioenfondsen 112,0% (ons fonds 138,5%). Daarmee steekt onze dekkingsgraad goed af tegen vele andere pensioenfondsen. Keerzijde van de medaille is dat we (net als de andere fondsen) in absolute zin veel minder geld in kas hebben. Het vermogen is gedaald van 1,7 miljard naar 1,4 miljard. Ofwel het pensioenfonds heeft ruim 300 miljoen minder in kas maar de dekkingsgraad is hoger dan ooit. Dit komt in hoofdzaak door de rente. De rente was ook de reden van de langdurige situatie van lage dekkingsgraden en de rente is nu de reden dat dekkingsgraden zijn toegenomen.

Ook op andere gebieden was er de nodige ontwikkeling. De in 2020 uitgebroken wereldwijde pandemie (Covid19) raakte langzaam maar zeker onder controle. Verder bracht de inval van Rusland in Oekraïne veel maatschappelijke en economische onrust. Hoewel de oorlog in Oekraïne onze financiële positie niet fundamenteel heeft geraakt, is het leed dat deze agressie tot gevolg heeft schrijnend. Een ander gevolg van de oorlog is dat naast de rente ook de inflatie is opgelopen, wat iedereen in zijn of haar portemonnee voelt.

Het bestuur heeft op veel dossiers opnieuw de gewenste voortuitgang geboekt in 2022. In het afgelopen jaar hebben we het moment bereikt dat de uitbesteding van de administratie is afgerond. Dit traject heeft veel langer geduurd dan verwacht (3 jaar in plaats van 1 jaar), maar het harde werken heeft er wel toe geleid dat de kwetsbaarheid van de uitvoering en administratie is afgenomen. Onze uitvoerder Visma Idella is actief in de markt en investeert in de techniek voor de transitie naar het nieuwe pensioenstelsel. Voor ons fonds wordt dat de derde transitie in 5-6 jaar tijd. De eerste twee transities hebben er toe geleid dat onze administratie is opgeschoond. Dit is met het oog op de transitie naar het nieuwe stelsel erg belangrijk. Het bestuur ziet de transitie met vertrouwen tegemoet maar onderschat die niet: deze derde transitie is er een van een ongekende omvang waarbij extra zorgvuldigheid vereist is. Eind 2022 heeft de Tweede kamer ingestemd met het wetsvoorstel toekomst pensioenen. In dit nieuwe traject is net als bij de vorige transities een goed contact met belangrijke stakeholders zoals het Verantwoordingsorgaan (VO), Raad van Toezicht, De Nederlandsche Bank en sociale partners cruciaal. Het bestuur blijft hierin investeren.

Ten aanzien van onze bestuurlijke organisatie is 2022 een jaar waarin de nodige open posities zijn ingevuld. Bij zowel het intern toezicht als het VO zijn er geen posities meer open. Daarbij opgemerkt dat de vacatures binnen het VO sinds jaar en dag moeilijk in te vullen bleken. In overleg is daarom besloten het VO terug te brengen van 14 zetels naar 12 zetels. De enige vacature die er nog was is ingevuld. Aan het einde van 2022 is een bestuurslid op eigen verzoek afgetreden vanwege het aanvaarden van een andere functie. Het bestuur verwacht deze vacature in de loop van 2023 te kunnen invullen.

Wij bedanken alle leden van het verantwoordingsorgaan, alle leden van de raad van toezicht en de medewerkers van het bestuursbureau voor de belangrijke bijdrage die zij in 2022 met alle beperkingen van Corona die er nog steeds waren hebben geleverd aan het goed functioneren van ons Pensioenfonds.

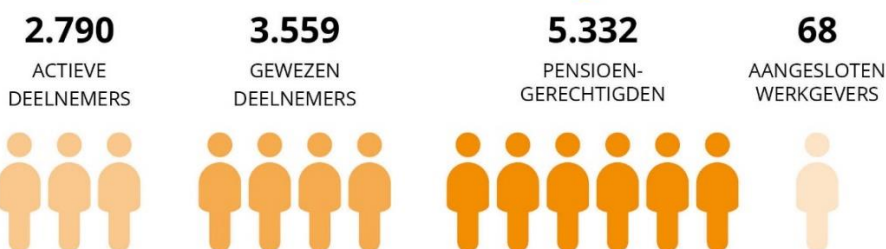
Jeroen Hilbrands (onafhankelijk bestuursvoorzitter)  
Badhoevedorp, 12 juni 2023

## 1.2 Kerncijfers

Op deze pagina's tonen we de kerncijfers van Stichting Bedrijfstakpensioenfonds Waterbouw (hierna: 'BPF Waterbouw' of 'het pensioenfonds'). Zo zie je in één oogopslag hoe we het doen. Verderop in het jaarverslag lees je hier veel meer over.

### Het jaar in vogelvlucht

#### Deelnemers en werkgevers



#### Pensioen

VERMOGEN EIND 2022  
**€ 1.383.157.000**



UITKERINGEN  
**€ 35.349.000**



#### Dekkingsgraad

AANWEZIGE DEKKINGSGRAAD EIND 2022  
**138,5%**

BELEIDSDEKKINGSGRAAD EIND 2022  
**136,4%**



#### Rendement

BELEGGINGSRENDEMENT  
**-17,8%**

GEMIDDELD RENDEMENT LAATSTE 5 JAAR  
**2,4%**



#### Uitvoeringskosten

PER DEELNEMER  
**€ 228**



## Vijfjarenoverzicht

	2022	2021	2020	2019	2018
<b>Totaal aantal werkgevers</b>	68	62	70	64	67
<b>Totaal aantal deelnemers</b>	11.671	11.644	11.708	11.656	11.716
<i>Actieve deelnemers</i>	2.790	2.707	3.150	2.769	2.836
<i>Gewezen deelnemers</i>	3.559	3.512	3.251	3.361	3.240
<i>Pensioengerechtigden</i>	5.322	5.425	5.307	5.526	5.640
Ouderdomspensioen	3.163	3.243	3.102	3.399	3.448
Nabestaandenpensioen	2.103	2.134	2.163	2.088	2.151
Wezenpensioen	56	48	42	39	41
<b>Toeslagen (percentages)</b>					
<i>Feitelijke toeslag</i>					
Actieve deelnemers	2,50%	0,00%	0,00%	1,38%	0,13%
Gepensioneerden en gewezen deeln.	2,50%	0,00%	0,00%	1,38%	0,16%
Invalideitspensioen	2,50%	0,00%	0,00%	0,92%	0,20%
<i>Toeslagambitie</i>					
Actieve deelnemers	2,50%	1,25%	2,25%	2,77%	1,25%
Gepensioneerden en gewezen deeln.	2,50%	1,25%	2,25%	2,77%	1,50%
Invalideitspensioen	2,40%	1,88%	2,33%	1,84%	1,89%
<i>Cumulatief nog te realiseren ambitie</i>					
Actieve deelnemers	9,35%	9,35%	8,00%	5,62%	4,18%
Gepensioneerden en gewezen deeln.	6,80%	6,80%	5,48%	3,16%	1,75%
Invalideitspensioen	8,37%	8,47%	6,47%	4,05%	3,10%
<b>Financiële positie en solvabiliteit (x € 1.000)</b>					
Pensioenvermogen	1.383.157	1.691.215	1.562.305	1.464.602	1.286.141
Technische voorzieningen	998.600	1.353.392	1.461.535	1.317.595	1.135.318
Aanwezig eigen vermogen	384.557	337.823	100.770	147.007	150.823
<b>Dekkingsgraden (percentage)</b>					
Aanwezige dekkingsgraad	138,5%	125,0%	106,9%	111,2%	113,3%
Beleidsdekkingsgraad	136,4%	117,5%	100,8%	109,0%	118,2%
Gehanteerde rekenrente	2,51%	0,59%	0,24%	0,77%	1,41%
<b>Pensioenuitvoering (x € 1.000)</b>					
Kostendekkende premie (zuiver)	35.705	34.931	29.982	24.264	37.383
Gedempte kostendekkende premie	24.731	24.872	23.216	22.346	33.713
Feitelijke premie	27.563	24.894	28.950	22.346	34.212
Pensioenuitvoeringskosten	1.849	1.647	2.940	2.954	3.866
Pensioenuitkeringen	35.349	34.524	34.398	34.415	33.820
<b>Kosten per deelnemer (x € 1)</b>					
Kosten per deelnemer	228	199	351	356	454
<b>Beleggingen (x € 1.000)</b>					
Beleggingen	1.372.164	1.683.855	1.549.820	1.465.073	1.280.049
Beleggingsresultaten	-297.605	140.367	106.210	193.660	-24.613
<b>Beleggingsperformance (percentages)</b>					
Totaal rendement	-17,8%	9,0%	7,4%	15,4%	-1,9%
Rendement benchmark	-15,5%	8,9%	8,6%	15,5%	-1,5%
Z-score	-1,56	0,06	1,33	0,24	-0,18
Performancetoets (+1,28)	1,23	2,40	2,44	1,97	1,34
Beheerfee en transactiekosten	0,14%	0,19%	0,17%	0,18%	0,16%

## 1.3 BPF Waterbouw, hét pensioenfonds voor de waterbouwsector

BPF Waterbouw is opgericht op 21 november 1956 en tegenwoordig statutair gevestigd in Badhoevedorp. Het is een verplicht gesteld bedrijfstakpensioenfonds op grond van de Wet verplichte deelneming in een Bedrijfstakpensioenfonds 2000. Het fonds is aangesloten bij de Pensioenfederatie en ingeschreven bij de Kamer van Koophandel onder nummer 41151182. De laatste statutenwijziging dateert van 18 januari 2022.

Missie, visie, strategie

De missie van BPF Waterbouw is: 'Wij streven ernaar om de pensioenen van onze deelnemers en pensioengerechtigden zo goed mogelijk te verzorgen, rekening houdend met de wensen van sociale partners. Dit streven vullen wij in via een zorgvuldig en evenwichtig pensioenbeleid en een uitvoeringsorganisatie die hoogwaardige kwaliteit levert en die veel waarde hecht aan de kernwaarden integriteit, betrouwbaarheid, kostenbewustzijn, transparantie, flexibiliteit en duurzaamheid.'

De hierbij horende visie is: "Bij alle veranderingen en onzekerheden voldoen wij aan de redelijke verwachtingen van belanghebbenden door:

- binnen wettelijke kaders te streven naar een goede pensioenvoorziening en een goed pensioenresultaat voor alle deelnemers en pensioengerechtigden;
- via communicatie en transparantie betrokkenheid te realiseren en pensioenbewustzijn te vergroten van alle deelnemers en pensioengerechtigden, waardoor deelnemers en pensioengerechtigden een juist en duidelijk inzicht hebben in hun pensioensituatie.

Het bestuur heeft 6 strategische speerpunten benoemd die voortvloeien uit de missie en visie:

1. Optimaal pensioenresultaat tegen een haalbare premie
2. Kostenefficiënte uitvoering en besturing
3. Toekomstige uitvoering waarborgen
4. Communicatie met de deelnemers
5. Draagvlak bij stakeholders
6. Voorbereid op wijzigingen in pensioenstelsel

Het bestuur is van mening dat de focus op de strategische speerpunten en de bijbehorende doelstellingen in de afgelopen jaren hebben gezorgd voor een belangrijke vooruitgang. In 2019-2021 lag de focus met name op verbetering van de pensioenuitvoering en verbeteren draagvlak bij stakeholders, zonder kosten, pensioenresultaat en haalbare premie uit het oog te verliezen. In 2022 lag de nadruk op kosten, pensioenresultaat, haalbare premie en de voorbereiding op het nieuwe pensioenstelsel. Onze intentie is "de nieuwe pensioenregeling" zo goed mogelijk uitvoeren, waarbij bij de implementatie en verdere uitvoering de belangen van de (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden opnieuw zorgvuldig en evenwichtig zullen worden afgewogen.

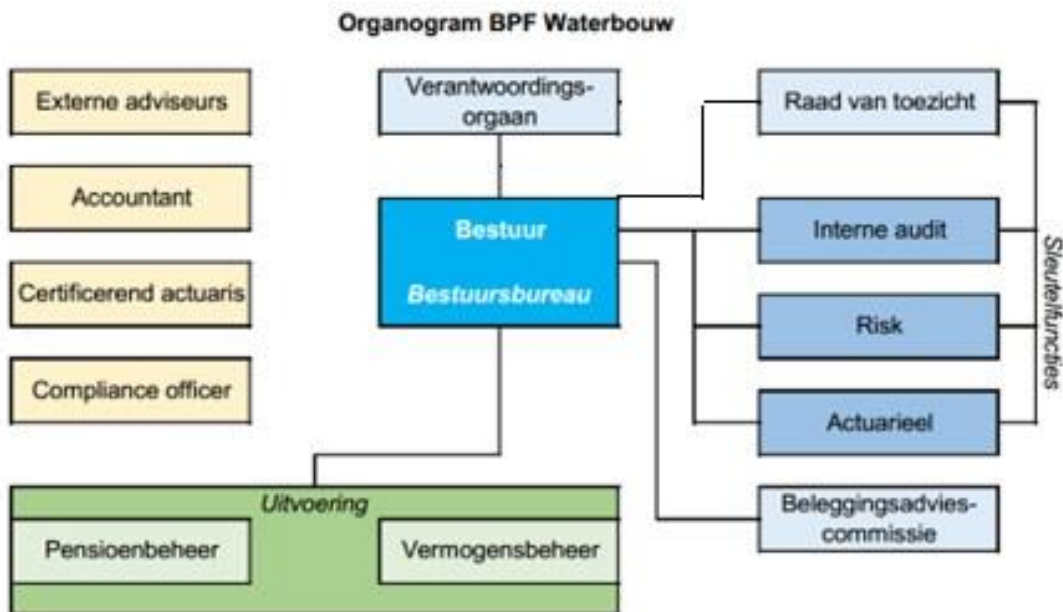
In dit bestuursverslag lichten we toe hoe we uitvoering geven aan onze missie en visie via onze speerpunten. Daarna lichten we het risicobeheer van het pensioenfonds toe.

In het jaar 2023 zullen we onze missie/visie actualiseren.

## 1.4 Governance

Het bestuur is verantwoordelijk voor het pensioenfonds en ook voor de werkzaamheden die zijn uitbesteed. Het bestuursbureau van het pensioenfonds speelt hierbij een centrale rol. Met de gekozen governance van het pensioenfonds en de hierna te noemen belangrijke onderdelen van het beleid, verzorgen wij de pensioenen van onze deelnemers en pensioengerechtigden zo goed mogelijk.

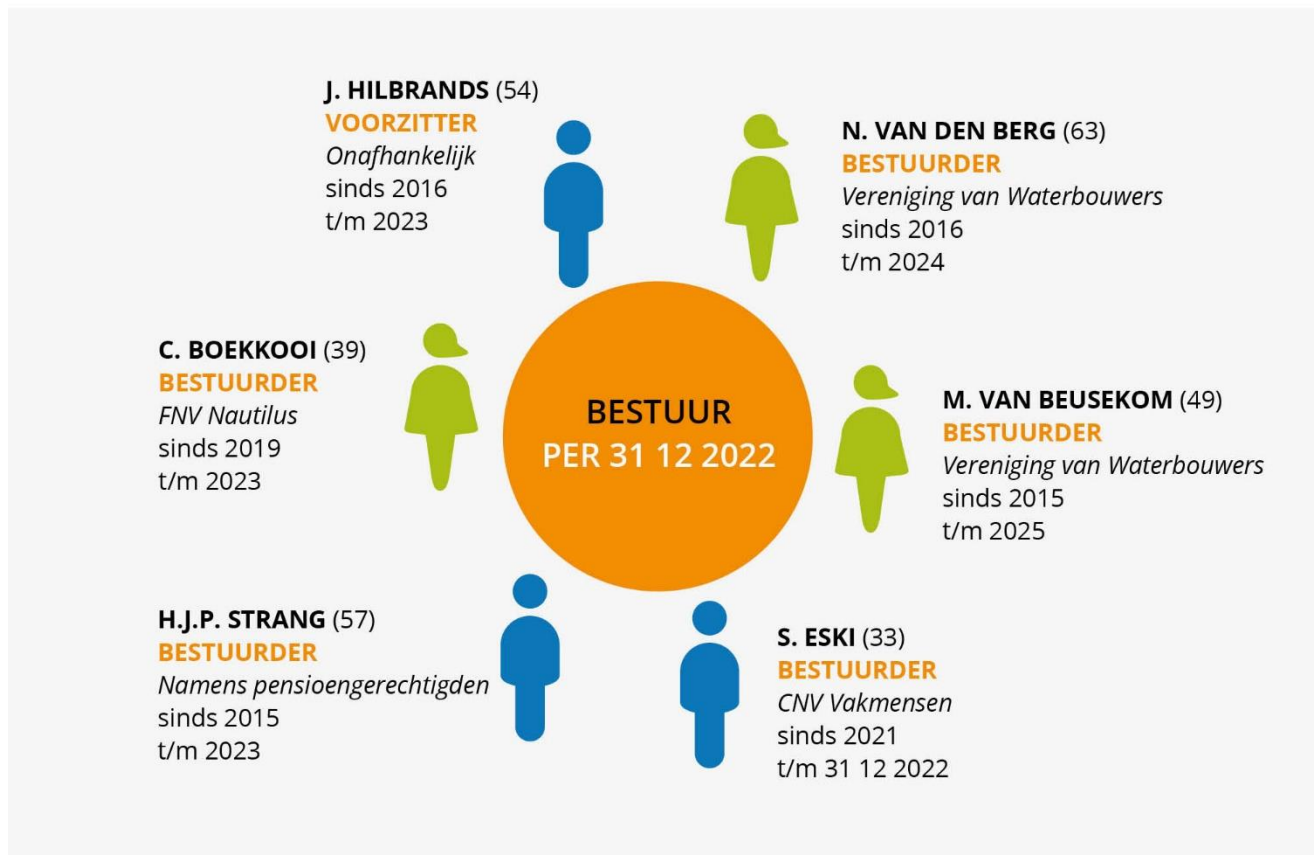
In onderstaand organogram is de organisatie per 31 december 2022 van BPF Waterbouw zichtbaar.



Het bestuur

Het pensioenfonds heeft een paritair plus bestuursmodel met zes bestuurders. Twee bestuurders worden aangewezen door de werkgeversorganisatie, de Vereniging van Waterbouwers, één door FNV Nautilus, één door CNV Vakmensen en één door de direct gekozen vertegenwoordigers van pensioengerechtigden in het verantwoordingsorgaan. Het bestuur wordt geleid door een onafhankelijk voorzitter die wordt aangewezen door de overige bestuursleden.

De samenstelling van het bestuur per 31 december 2022 is als volgt:



Het bestuur wordt ondersteund door het bestuursbureau.

Benoeming, ontslag en schorsing

De heer Eski heeft aangegeven dat hij zijn functie als bestuurder per 31 december 2022 beëindigt. Deze functie is niet te combineren met zijn nieuwe werkzaamheden bij CNV Vakmensen. Het CNV is gevraagd om een nieuw bestuurslid voor te dragen.

Raad van toezicht

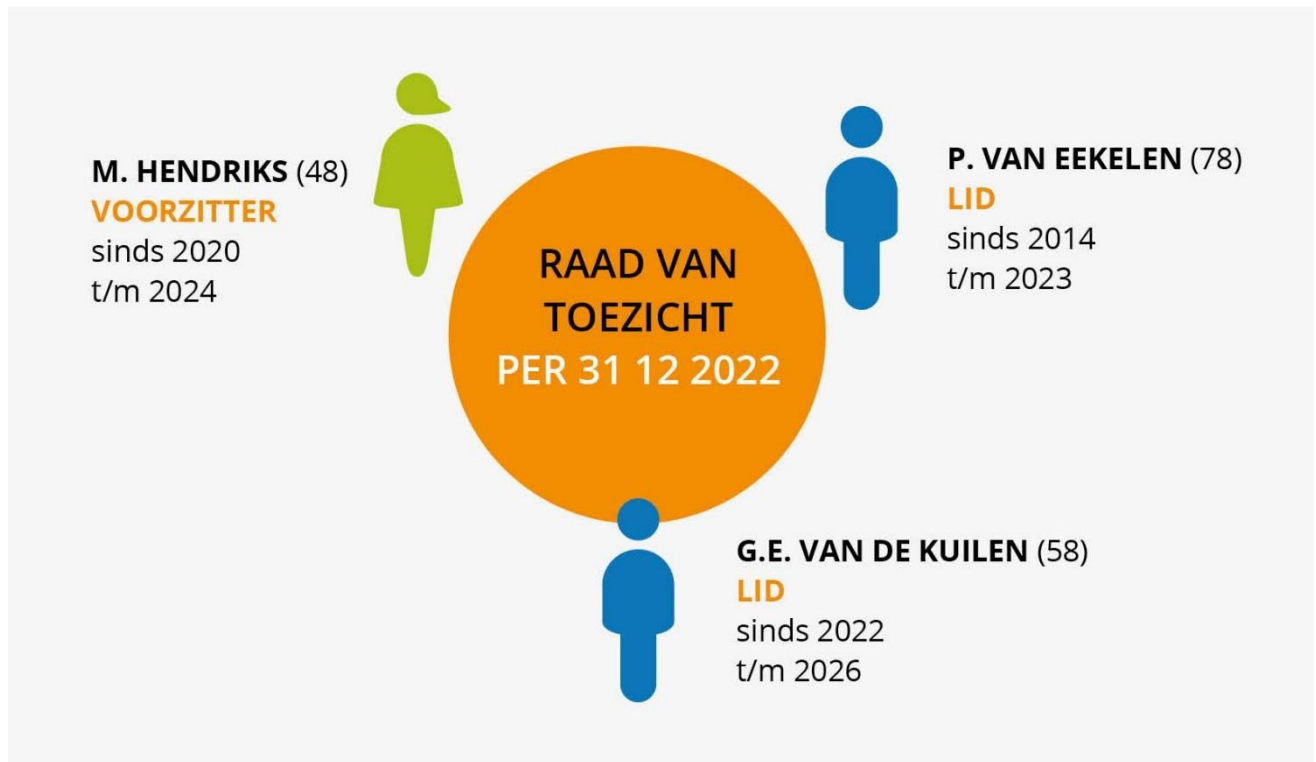
De raad van toezicht bestaat uit drie onafhankelijke leden die na bindende voordracht van het verantwoordingsorgaan door het bestuur benoemd worden.

In 2022 is de heer G.E. van de Kuilen benoemd als lid. In 2023 zal de heer van Eekelen aftreden.

De taak van de raad van toezicht is toezicht te houden op het beleid van het bestuur en op de algemene gang van zaken in het pensioenfonds. Het intern toezicht draagt bij aan het effectief en slagvaardig functioneren van het pensioenfonds en aan de beheerste en integere bedrijfsvoering. De raad van toezicht legt verantwoording af aan het verantwoordingsorgaan over de uitvoering van de taken en bevoegdheden en in het jaarverslag.



De samenstelling van de raad van toezicht per 31 december 2022 is als volgt:

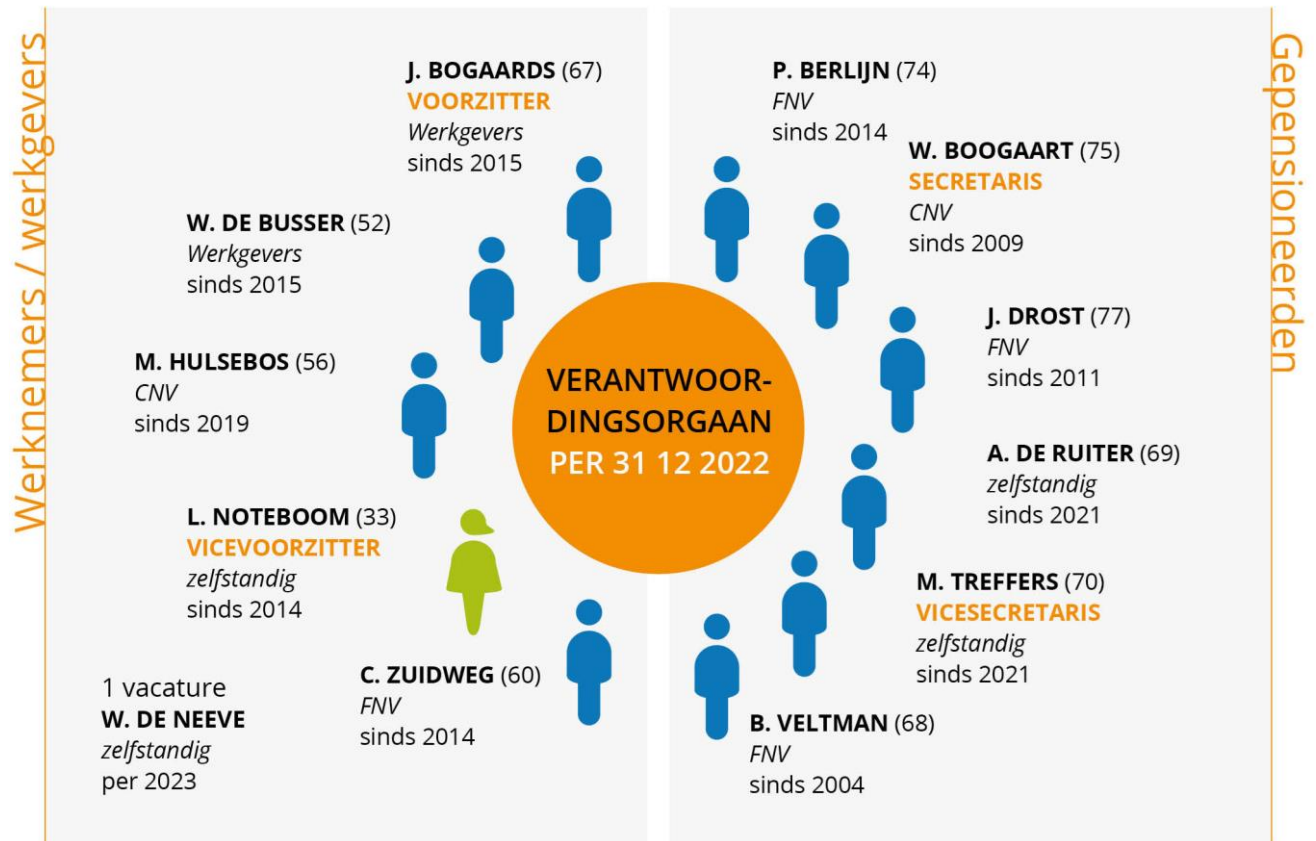


#### Verantwoordingsorgaan

Naast het recht om advies te geven, heeft het verantwoordingsorgaan de bevoegdheid om een oordeel te geven over het handelen van het bestuur en de raad van toezicht. De leden van het verantwoordingsorgaan vertegenwoordigen werkgevers, werknemers en pensioengerechtigden uit de waterbouw sector.

In 2022 is de heer Klein afgetreden als voorzitter van het verantwoordingsorgaan. De heer Bogaards is benoemd tot voorzitter. Het verantwoordingsorgaan heeft in 2022 een dagelijks bestuur ingesteld. Dit bestaat uit de heer Boogaart als secretaris, de heer Treffers als vicesecretaris, mevrouw Noteboom als vicevoorzitter en de heer Bogaards als voorzitter. Tevens is in 2022 door het verantwoordingsorgaan besloten om het aantal leden terug te brengen van 14 naar 12. Er is per 31 december 2022 een vacature die in 2023 is ingevuld.

De samenstelling van het verantwoordingsorgaan per 31 december 2022 is als volgt:



De inrichting en de bevoegdheden van het bestuur, raad van toezicht en het verantwoordingsorgaan zijn vastgelegd in de statuten van het pensioenfonds en in de reglementen van de raad van toezicht en het verantwoordingsorgaan.

Sleutelfunctiehouders

De sleutelfunctiehouder risicobeheer is binnen het bestuur belegd bij de heer Strang, de sleutelfunctiehouder interne audit is geïnsourced en de sleutelfunctiehouder actuariel is belegd bij de certificerende actuaaris.

Per 31 december 2022 zijn de volgende sleutelfunctiehouders werkzaam voor het pensioenfonds:

Sleutelfunctiehouder	Naam
Actuariel	P.H.A. Heesterbeek (1 januari 2023)
Interne Audit	I.G. Calmes
Risicobeheer	H.J.P. Strang

Beleggingsadviescommissie

De commissie bestaat eind 2022 uit 2 bestuursleden, mevrouw M. van Beusekom (voorzitter) en mevrouw N. van den Berg en een lid van het bestuursbureau, de heer M. Lind. Onafhankelijke deskundigheid kan op ad hoc basis worden ingeroepen door de BAC.

Het bestuursbureau

Het bestuursbureau bestond per 31 december 2022 uit:

Naam	Functie
E. Haaker	Secretaresse
M. van der Hout	Pensioenspecialist
M. Lind	Manager pensioenfonds
J. Visser	Bestuurs- en beleidsadviseur

Per 1 januari 2023 is het bestuursbureau versterkt met de komst van de heer P.P. Bonewit, senior bestuurs- en beleidsadviseur en plaatsvervangend manager pensioenfonds.

Overige externe partijen

Onafhankelijke accountant: PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.

Certificerend actuaris: Triple A

Adviserend actuaris: Mercer

Compliance officer: Trivu

## 1.5 Beleid

### Diversiteit

BPF Waterbouw heeft een diversiteitsbeleid. Bij de invulling van beschikbare zetels in het bestuur wordt gestreefd naar de vereisten van diversiteit zoals die in de Code Pensioenfondsen worden gesteld.

In het bestuur zitten 3 vrouwen en 3 mannen waarvan 1 vrouw en 1 man jonger zijn dan 40 jaar. Naast diversiteit naar leeftijd en geslacht is er binnen het bestuur sprake van culturele diversiteit.

Ook bij het verantwoordingsorgaan en de RvT wordt door het pensioenfonds diversiteit nagestreefd. Het verantwoordingsorgaan heeft 1 vrouwelijk lid dat jonger is dan 40 jaar. De raad van toezicht kent in 2022 1 vrouwelijk lid maar geen lid dat jonger is dan 40 jaar. Overigens is het diversiteitsbeleid als zodanig niet van toepassing op de RvT.

### Code Pensioenfondsen

BPF Waterbouw volgt de Code Pensioenfondsen. De Code is tot stand gekomen door samenwerking van de Pensioenfederatie met de Stichting van de Arbeid. De Code bestaat uit acht thema's. Elk thema bevat een aantal daarbij behorende normen. Over de naleving van die normen moet het pensioenfonds in het bestuursverslag rapporteren. Zie daarvoor hoofdstuk 1.11.

### Geschiktheid

Het bestuur heeft een geschiktheidsbeleidsplan vastgesteld. In het geschiktheidsbeleidsplan zijn de uitgangspunten voor de deskundigheid en de competenties van de bestuurders opgenomen. Tevens zijn hierin algemene functieprofielen opgenomen voor een bestuurder en voor de voorzitter. Aan de hand van de geschiktheidsmatrix stelt het bestuur vast hoe een vacante bestuurszetel ingevuld dient te worden en stelt een specifiek functieprofiel op. Dit specifieke functieprofiel wordt ter instemming voorgelegd aan de raad van toezicht.

Het geschiktheidsbeleidsplan wordt jaarlijks geëvalueerd en indien nodig aangepast. Daarnaast wordt jaarlijks aan de hand van de geschiktheidsmatrix enerzijds en deskundigheden/competenties van de bestuursleden anderzijds een opleidingsjaarplan vastgesteld. Op deze manier houdt het bestuur de eigen geschiktheid op orde.

### Zelfevaluatie

Jaarlijks voert het bestuur een collectieve zelfevaluatie uit. Deze vond in 2022 op 19 september plaats. Individuele gesprekken die de bestuursvoorzitter met alle bestuursleden heeft gevoerd vormden een onderdeel van de zelfevaluatie. Een keer per 3 jaar vindt de collectieve zelfevaluatie plaats onder leiding van een externe deskundige.

De volgende kerndoelen van het bestuur werden op 19 september kritisch met elkaar beoordeeld:

- Geschiktheid, complementariteit en continuïteit
- Effectiviteit collectief besturen, commissie en werkgroepen
- Doelgerichtheid en prioriteitstelling
- Effectiviteit stakeholdermanagement
- Effectiviteit en slagvaardigheid sturing en monitoring

Geconcludeerd werd dat op een schaal van 4 deze punten alle voldoende (3) tot op orde zijn (4).

Tijdens de zelfevaluatie van het bestuur is voorts besloten om met portefeuillehouders te gaan werken. De portefeuillehouders bereiden agendastukken voor en kunnen worden gemandateerd om onderwerpen zelfstandig af te handelen. Dit verbetert de kwaliteit en efficiency in bestuursvergaderingen.

### Compliance

Compliance is de naleving van wetgeving en (externe en interne) regels of normen die dienen ter waarborging van de integriteit en reputatie van BPF Waterbouw en allen die verbonden zijn bij het fonds. Het pensioenfonds hecht veel waarde aan naleving van de van toepassing zijnde wet- en regelgeving.

De compliancemeldingen worden in iedere bestuursvergadering geagendeerd en besproken. In 2022 is extra aandacht besteed aan awareness door een themasessie te houden voor Bestuur, Bestuursbureau, RvT en VO.

De toepassing en de werking van de compliancemaatregelen worden gemonitord door de compliance officer. Deze rapporteert jaarlijks over de naleving van de gedragscode van het pensioenfonds door de verbonden personen. Naar het oordeel van de compliance officer is in het verslagjaar daaraan voldaan.

### **Klachten en geschillen**

In 2022 zijn 12 klachten van deelnemers binnengekomen bij het pensioenfonds. BPF Waterbouw geeft vanzelfsprekend aandacht aan het oplossen van een klacht en probeert zich goed te verplaatsen in de vraag achter de klacht en ook hier op in te spelen. De klachten betroffen:

- 7 maal klachten over de vaststelling van de hoogte van het pensioen;
- 2 maal verzoeken om informatie die wij als pensioenfonds niet kunnen geven;
- 2 maal klachten inzake (inhaal)toeslagen;
- 1 klacht inzake de trage afhandeling van een overlijden.

Bij de eerste klachtencategorie betroffen 3 klachten hetzelfde dossier. De klacht in dit dossier is toegekend. De overige klachten zijn niet toegekend.

### **Datalekken**

In 2018 is een privacybeleid opgesteld. Een van de onderwerpen hierin betreft datalekken. Het pensioenfonds kent een procedure voor het melden van datalekken. In 2022 heeft het fonds te maken gekregen met twee datalekken. Het betrof in beide gevallen het verzenden door de uitvoerder van correspondentie naar foutieve adressen. De correspondentie is in beide gevallen vernietigd en de uitvoerder heeft de correcte adressen ingevoerd.

Onderzoeken toezichthouder

DNB kondigt jaarlijks in januari aan welke toezichtthema's op de kalender staan. De volgende onderzoeken hebben plaatsgevonden in 2022:

- Vragenlijst niet-financiële risico's;
- Opvolging van onderzoek informatiebeveiliging en cybersecurity (self assessment);
- Vragenlijst nieuwe pensioenregeling / nieuw pensioenstelsel.

Daarnaast zijn er reguliere gesprekken met de toezichthouder geweest.

In het afgelopen jaar zijn geen dwangsommen of boetes aan het pensioenfonds opgelegd. Bovendien is geen bewindvoerder of curator aangesteld door de toezichthouder. Ten slotte is geen aanwijzingsbeschikking aan het pensioenfonds afgegeven door de toezichthouder.

Beloning

Het bestuur van BPF Waterbouw heeft het beloningsbeleid schriftelijk vastgelegd voor alle fondsorganen, het bestuursbureau en bestuurders die tevens sleutelfunctiehouder zijn. Bij de vaststelling van het beloningsbeleid zijn wet- en regelgeving, alsmede de richtlijnen zoals die in de pensioensector van kracht zijn, in acht genomen.

Het beloningsbeleid is gevolgd in 2022 en is per 1 januari 2023 aangepast na advies van het verantwoordingsorgaan en goedkeuring door de raad van toezicht. De aanpassing betrof een matiging van de jaarlijkse verhoging. Volgens het beleid volgt de beloning de prijsinflatie. In 2022 is deze prijsinflatie dusdanig hard opgelopen dat het bestuur heeft besloten hiervan af te wijken door een aanzienlijk lagere aanpassing per 1 januari 2023 door te voeren.

Bij het opstellen van het beloningsbeleid zijn de volgende uitgangspunten gehanteerd:

- Het beloningsbeleid is beheerst en duurzaam;
- Het beloningsbeleid is passend gelet op de omvang en organisatie;
- Het beloningsbeleid moedigt niet aan tot het nemen van meer risico's dan voor het pensioenfonds aanvaardbaar zijn;
- Het beloningsbeleid staat in redelijke verhouding tot het tijdsbeslag dat gepaard gaat met het uitoefenen van de functies, de zwaarte en verantwoordelijkheid van de functie, de benodigde kennis en ervaring voor de functies.

Bestuurders, leden van de raad van toezicht en het verantwoordingsorgaan ontvangen een vaste vergoeding per jaar. Bij een extra ureninzet van bestuursleden op verzoek van het pensioenfonds die boven het reguliere niveau uitstijgt, wordt een extra beloning toegekend. In 2022 is € 3.075 aan extra beloningen uitgekeerd. De totale beloning van de bestuursleden, inclusief extra beloning, is weergegeven in paragraaf 2.6.13. Leden van het verantwoordingsorgaan ontvangen naast de vaste vergoeding per jaar tevens een vergoeding per vergadering.

<b>Functie</b>	<b>Vergoeding per jaar</b>
Voorzitter bestuur	€ 50.588
Bestuurder	€ 33.712
Voorzitter raad van toezicht	€ 17.980
Lid raad van toezicht	€ 13.484
Voorzitter en secretaris verantwoordingsorgaan	€ 2.333
Lid verantwoordingsorgaan	€ 1.867

Binnen BPF Waterbouw is geen sprake van prestatie gerelateerde beloningen. Bij ontslag wordt geen ontslagvergoeding uitgekeerd met uitzondering van een wettelijke transitievergoeding voor werknemers.

## 1.6 Pensioenbeheer

BPF Waterbouw voert de pensioenregeling van de waterbouwsector uit. De basispensioenregeling is een middelloonregeling. Ook is er een aanvullende spaarpensioenregeling waarin een pensioenspaarkapitaal wordt gevormd dat 10 jaar voorafgaand aan de pensioenrekenleeftijd van 68 jaar elk jaar voor een deel wordt omgezet in ouderdomspensioen, partnerpensioen en wezenpensioen. Daarnaast is er nog een vrijwillige regeling voor deelnemers waarin het ANW-hiaat is verzekerd.

Onderstaand worden de belangrijkste kenmerken van de regelingen besproken.

### **Basispensioenregeling**

In het Pensioenreglement BPF Waterbouw is de reguliere (basis) pensioenregeling van het fonds opgenomen.

De volgende pensioenen worden verzekerd:

1. Ouderdomspensioen vanaf 68 jaar voor de deelnemer

*Het ouderdomspensioen betreft een voorwaardelijk geïndexeerde middelloonregeling met een opbouw van het levenslange ouderdomspensioen (met nabestaandenpensioen op opbouwbasis) van 0,94% van de pensioengrondslag per deelnemingsjaar. De pensioengrondslag is (met uitzondering van de vrijwillige aansluiting waarvoor veelal een gemaximeerde grondslag geldt) gelijk aan het totale brutoloon over het deelnemingsjaar. Er wordt derhalve geen franchise gehanteerd.*

2. Partner- en Wezenpensioen

- Partnerpensioen op opbouwbasis voor iedereen met een partnerrelatie (huwelijk, geregistreerd partnerschap en onder voorwaarden het ongehuwd voeren van een gezamenlijke huishouding)
- Wezenpensioen op opbouwbasis voor de kinderen van de deelnemer
- Tijdelijk weduwe- c.q. weduwnaarspensioen / tijdelijk partnerpensioen voor de echtgenote of partner van de deelnemer

*Het partnerpensioen bedraagt ongeveer 70% van het (bereikbare) levenslang ouderdomspensioen. Het wezenpensioen bedraagt ongeveer 14% van het (bereikbare) levenslang ouderdomspensioen.*

*Het tijdelijk weduwe- c.q. weduwnaarspensioen / tijdelijk partner pensioen is een aanvullend pensioen dat in het verleden werd toegekend aan weduwen / weduwnaars en partners jonger dan 65 jaar ter compensatie van de zogenaamde AAA premies en later de zogenaamde Overhevelingstoeslag (OHT). Er vinden geen nieuwe toekenningen meer plaats sinds de brutering van de OHT.*

3. Arbeidsongeschiktheidspensioen of invaliditeitspensioen voor de deelnemer

*Het arbeidsongeschiktheidspensioen wordt toegekend en uitgekeerd aan de arbeidsongeschikte deelnemer die een uitkering op grond van de WIA of WAO ontvangt. Het arbeidsongeschiktheidspensioen vult de vervoluitkering, naar rato van de mate van arbeidsongeschiktheid, aan tot 70% van het laatstgenoten inkomen (gemaximeerd tot maximum premieloon SV).*

*Het invaliditeitspensioen bedraagt het verschil tussen de bedragen van de loondervingsuitkering WAO en de vervoluitkering WAO zoals die gelden op het moment van aanvang van de vervoluitkering.*

4. Bijzonder nabestaandenpensioen voor de gewezen partner van de deelnemer.

*Het bijzonder nabestaandenpensioen voor de gewezen partner is gelijk aan het partnerpensioen dat is opgebouwd tot de datum van het einde van het huwelijk of partnerschap.*

### Toeslagverlening

Bij het fonds is sprake van een voorwaardelijke toeslagverlening (indexering). Ieder jaar wordt door het bestuur een besluit genomen over de vraag of en in hoeverre de financiële positie van het fonds naar het oordeel van het bestuur en binnen de toepasselijke wet- en regelgeving een (gedeeltelijke) toekenning van een toeslag mogelijk maakt. Er wordt naar gestreefd om de pensioenaanspraken van de deelnemers die nog pensioen opbouwen en de pensioenaanspraken van deelnemers die niet meer opbouwen en de reeds ingegane pensioenen jaarlijks te verhogen conform de algemene loonstijging in de sector. Deze voorwaardelijke toeslagverlening wordt gefinancierd uit de eventuele overrendementen die het fonds behaalt. De premie bevat geen opslag voor toeslagverlening en evenmin heeft het fonds geld gereserveerd ten behoeve van de toeslagverlening. Het bestuur kan wel differentiëren als evenwichtige belangenafweging door het bestuur daar aanleiding toe geeft.

### Premievrijstelling

Indien een deelnemer geheel of gedeeltelijk arbeidsongeschikt is in de zin van de WAO of WIA wordt de pensioenopbouw uit het Pensioenreglement BPF Waterbouw geheel of gedeeltelijk voortgezet, waarbij zolang de arbeidsongeschiktheid voortduurt, voor deze opbouw premievrijstelling wordt verleend.

Als pensioengrondslag voor de premievrije opbouw geldt het inkomen dat in het jaar direct voorafgaande aan het intreden van de arbeidsongeschiktheid werd verdiend.

### **Spaarpensioenregeling**

In het reglement spaarpensioenregeling BPF Waterbouw is voor de deelnemers een regeling opgenomen waarin een pensioenspaarkapitaal wordt gevormd. Hiervoor wordt over 2022 opnieuw (maximaal) 3% van de voor de deelnemer geldende pensioengrondslag aan het fonds afgedragen. Deze inleg wordt (na aftrek van kosten) jaarlijks verhoogd met een rendementsbijschrijving, die wordt vastgesteld op basis van het 5 jaars gemiddelde rendement van de beleggingsportefeuille waarin het totale opgebouwde spaarkapitaal van de deelnemer in het voorgaande jaar was belegd. Voor de berekening van het percentage van de rendementsbijschrijving over de jaren 2019 tot en met 2024 is een overgangsregeling vastgesteld, aangezien de bepaling van het rendement per 1 januari 2019 is gewijzigd. De wijze van vaststelling van de rendementsbijschrijving kan door het bestuur worden gewijzigd.

Het pensioenspaarkapitaal wordt in aanloop naar de pensioeningangsdatum in delen omgezet in pensioen conform het Pensioenreglement BPF Waterbouw. Het pensioenspaarkapitaal kan daarmee worden ingezet voor een hoger pensioen of een eerder ingaand pensioen. Vrijwel het gehele spaarkapitaal is na akkoord deelnemers per 1 januari 2019 omgezet naar aanspraken in de basisregeling. De reglementaire rendementsbijschrijving (en de voorwaardelijke toeslag) is eveneens per 1 januari 2019 vervangen door een vijfjaars gemiddeld rendement.

### **ANW-pensioen**

In deze regeling wordt de mogelijkheid geboden aan de premiebetalende deelnemers om vrijwillig en op individuele basis het ANW-hiaat te verzekeren dat is ontstaan door de invoering van de ANW ter vervanging van de Algemene Weduwen- en Wezenwet per 1 juli 1996. Deze verzekering geeft de nabestaanden bij het overlijden van de verzekerde recht op een uitkering ter hoogte van de maximale ANW-uitkering wanneer als gevolg van die wetswijziging dit recht niet of niet meer bestaat.

BPF Waterbouw kent een verplichte en een vrijwillige aansluiting:

#### **Verplichte aansluiting**

Werkgevers die vallen onder de verplichtstelling van BPF Waterbouw dienen zich onverwijld aan te melden bij BPF Waterbouw. De (aangesloten) werkgever is verantwoordelijk voor het verstrekken van de juiste gegevens die nodig zijn om de pensioenregeling uit te kunnen voeren.

Indien aan de hand van het aanvraagformulier en andere schriftelijke bescheiden niet met voldoende zekerheid kan worden vastgesteld of de pensioenregeling van BPF Waterbouw van toepassing is, wordt een aansluitingsonderzoek bij de werkgever ingesteld. Dit gebeurt ook als het vermoeden bestaat dat een werkgever zich ten onrechte niet heeft aangemeld of ten onrechte een deel van het personeel niet heeft aangemeld.

Op basis van de uitkomsten van dit aansluitingsonderzoek wordt vervolgens een besluit genomen om al dan niet een aansluiting bij BPF Waterbouw tot stand te brengen, eventueel met terugwerkende kracht, en wordt bepaald voor welke (groep van) werknemers deze aansluiting dan geldt.

De bovengenoemde procedures en verplichtingen zijn opgenomen in een uitvoeringsreglement. Bij het opstellen en vaststellen van dit uitvoeringsreglement zijn de bepalingen van artikel 25 e.v. Pensioenwet in acht genomen.

#### **Vrijwillige<sup>1</sup> aansluiting**

Door de beperkte territoriale reikwijdte van Nederlandse wetgeving geldt de verplichtstelling van BPF Waterbouw alleen binnen Nederland en de Nederlandse territoriale wateren voor (kort gezegd) al het personeel dat valt onder de CAO Waterbouw. Zodra echter een schip zich buiten Nederlandse territoriale wateren begeeft, geldt de verplichtstelling niet meer.

Om ook voor die werknemers een aansluiting bij BPF Waterbouw te houden is met de betrokken werkgevers een (uitvoerings)overeenkomst tot vrijwillige aansluiting bij BPF Waterbouw gesloten. Dergelijke overeenkomsten zijn ook gesloten met werkgevers die onder de werkingsfeer van BPF Waterbouw vallen voor het personeel dat, ook bij werkzaamheden binnen Nederland, niet valt onder de verplichtstelling.

---

<sup>1</sup> Met vrijwillige aansluiting is in dit kader bedoeld de aansluiting anders dan op basis van de verplichtstelling. Dit bevat dus ook (en met name) de contractuele aansluitingen binnen de statutaire werkingsfeer. Het gaat hier dus niet (alleen) om vrijwillige aansluitingen buiten de statutaire werkingsfeer zoals bedoeld in artikel 121 Pw. Vrijwillige aansluitingen zoals bedoeld in artikel 121 Pw. komen bij BPFWB niet of nauwelijks voor.



Tenslotte is het bestuur bevoegd een werkgever, die niet onder de werkingssfeer van BPF Waterbouw valt maar wel een economische en / of organisatorische eenheid vormt met een verplicht aangesloten onderneming of verwantschap heeft met de bedrijfstak, op verzoek van die werkgever vrijwillig bij BPF Waterbouw aan te sluiten indien wordt voldaan aan de eisen die worden gesteld in artikel 121 van de Pensioenwet.

In de overeenkomsten van vrijwillige aansluiting zijn, door een verwijzing naar de statuten en reglementen (waaronder het Uitvoeringsreglement) de afspraken opgenomen over de aansluiting, gegevensaanlevering, premievaststelling en –betaling die overeenkomen met de procedures en verplichtingen, die gelden bij de verplichte aansluiting.

De ontwikkeling van de aantallen deelnemers is hieronder weergegeven.

Aantallen Deelnemers	Actieve deelnemers	Gewezen deelnemers	Pensioen-gerechtigden
Eind 2021	2.707	3.512	5.425
Overleden	-5	-19	-342
Overige mutaties (saldo)	88	66	239
Eind 2022	2.790	3.559	5.322

### Optimaal pensioenresultaat tegen een haalbare premie

BPF Waterbouw probeert het pensioenresultaat te verbeteren door het realiseren van een optimaal beleggingsresultaat voor het fonds. Dit wordt periodiek doorgerekend. BPF Waterbouw streeft een pensioenresultaat na dat op lange termijn op of boven 100% ligt. Op middellange termijn is een resultaat net onder de 100% acceptabel.

In 2021 is een ALM-studie uitgevoerd. In 2022 zijn de uitgangspunten niet structureel gewijzigd. Derhalve is er voor het bestuur vooralsnog geen aanleiding tot aanpassing van genoemde lange termijn strategische doelen voor het pensioenresultaat. Een volledige nieuwe ALM-studie wordt 1x in de 3 jaar uitgevoerd en zal derhalve weer in 2024 plaatsvinden.

De jaarlijkse opbouw van het pensioen staat al jaren vast op 0,94% van het pensioengevende salaris. Het bestuur is verheugd dat ook in 2022 geen verlaging van opbouw noodzakelijk is geweest en dat er sprake is geweest van een redelijk constante en haalbare premie. De benodigde premie voor een premiedekkingsgraad van 100% of meer is de afgelopen jaren gestegen. In 2022 is, net als in voorgaande jaren, besloten om een (beperkt) lagere premiedekkingsgraad te accepteren. Motivering hiervoor is dat aangesloten werkgevers in de waterbouwsector het lastig hebben (onder andere in verband met sterk oplopende loonkosten) en een overgang naar een nieuw pensioenstelsel op komst is. Tevens heeft het bestuur vastgesteld dat een (beperkt) lagere premiedekkingsgraad de evenwichtigheid niet aantast. De premiedekkingsgraad voor 2022 bedroeg bij vaststelling eind 2021 naar verwachting circa 97%. De werkelijke premiedekkingsgraad is in 2022 uitgekomen op 89,7%.

Voor 2023 was de premiedekkingsgraad ruim boven de 100%. Mede daarom is besloten om de premie voor 2023 te verlagen.

### Premiebeleid

De premie kan op verschillende manieren berekend worden.

#### *Kostendekkende premie*

De kostendekkende premie wordt berekend op basis van de rentetermijnstructuur van 31 december van het voorgaande boekjaar. Deze premie bestaat kort samengevat uit de actuariel benodigde premie voor de inkoop van het jaarlijks op te bouwen pensioen volgens de basisregeling, een opslag voor uitvoeringskosten en een opslag voor solvabiliteit. De premie bevat geen opslag voor de voorwaardelijke toeslagverlening.

De samenstelling is als volgt:

(x € 1.000)	2022 EUR	2021 EUR
Inkoop onvoorwaardelijke opbouw	29.154	28.507
Pensioenuitvoeringskosten	1.406	1.266
Solvabiliteitsopslag	5.145	5.158
	<b>35.705</b>	<b>34.931</b>

#### Gedempte kostendekkende premie

Omdat de zuiver kostendekkende premie berekend wordt op basis van de rentetermijnstructuur kan de hoogte van de premie fluctueren door wijzigingen in de hoogte van deze rentetermijnstructuur. Om te voorkomen dat hierdoor (grote) fluctuaties voorkomen in de jaarlijkse premie hanteerde het fonds tot 1 januari 2022 de methodiek van de gedempte kostendekkende premie. Sinds 1 januari 2022 wordt de premie gedempt op basis van het verwachte rendement.

De samenstelling is als volgt:

(x € 1.000)	2022 EUR	2021 EUR
Inkoop onvoorwaardelijke opbouw	13.741	20.118
Pensioenuitvoeringskosten	1.406	1.266
Solvabiliteitsopslag	2.017	3.488
Opslag voorwaardelijke opbouw	7.567	-
	<b>24.731</b>	<b>24.872</b>

De volgende tabel geeft inzicht in de hoogte van de feitelijke premie, de kostendekkende premie en de gedempte premie.

(x € 1.000)	2022 EUR	2021 EUR
Kostendekkende premie	35.705	34.931
Gedempte kostendekkende premie	24.731	24.872
Feitelijke premie	27.563	24.894

#### Feitelijke premie

Per 1 januari 2022 is het premiebeleid gewijzigd. In aanloop naar het nieuwe pensioenstelsel wordt de gedempte kostendekkende premie vastgesteld door uit te gaan van het te verwachten beleggingsrendement.

De premie is in 2022 gelijk gebleven aan die van het voorgaande jaar en bedroeg 17,2%. Dit is hoger dan de gedempte kostendekkende premie. De gemiddelde premiedekkingsgraad over de afgelopen 7 jaar was 99,5%.

De premie voor de spaarpensioenregeling bleef in 2022 3,0%.

#### Vooruitblik 2023

Gegeven de bijzondere situatie van sterk oplopende loon- en prijsinflatie is de premie voor 2023 verlaagd. Het hoofdcriterium om de evenwichtigheid van de premie te beoordelen is dat de gemiddelde premiedekkingsgraad over meerdere jaren minimaal 100% bedraagt. Dit is met een premie van 16,2% in plaats van 17,2% nog het geval, namelijk 102,4%.

Het VO en de Raad van Toezicht zijn over de verlaging geconsulteerd en het VO heeft ingestemd met een verlaging van de premie voor het jaar 2023 gezien de bijzondere omstandigheden. De RvT heeft aangegeven achter dit besluit te staan.

## Ontwikkeling van de financiële positie

De financiële positie van het pensioenfonds wordt weergegeven door middel van de dekkingsgraad. De dekkingsgraad van het pensioenfonds is in 2022 substantieel gestegen. De actuele dekkingsgraad steeg van 125,0% eind december 2021 naar 138,5% eind december 2022, terwijl de beleidsdekkingsgraad (de gemiddelde actuele dekkingsgraad over de laatste 12 maanden) toenam van 117,5% eind december 2021 naar 136,4% eind december 2022.

Het pensioenresultaat is uiteraard vooral afhankelijk van de financiële positie van het pensioenfonds. De financiële positie van het pensioenfonds wordt vervolgens voornamelijk bepaald door het beleggingsresultaat en de ontwikkeling van de rente. Overige effecten zijn minder van belang. De premie is minder dan 2% van de voorziening pensioenverplichtingen en de uitkeringen zijn minder dan 3% van de voorziening pensioenverplichtingen. Hiermee hebben zij een beperkte invloed op de dekkingsgraad.

Het jaar 2022 was geen goed beleggingsjaar, met een beleggingsrendement van -17,8%. De gemiddelde rente waarmee de voorziening pensioenverplichtingen wordt berekend steeg van 0,59% naar 2,51%. Door de gestegen rente is een lagere voorziening benodigd en hierdoor steeg de dekkingsgraad. De voorziening pensioenverplichtingen nam af met 26,2%. Doordat de verplichtingen zijn afgenomen is de dekkingsgraad zelfs bij een negatief beleggingsresultaat substantieel gestegen.

In de onderstaande tabel zijn de verschillende effecten op de dekkingsgraad weergegeven.

	<b>Werkelijk 2022</b>	<b>Werkelijk 2021</b>
	%	%
Dekkingsgraad per 1 januari	125,0%	106,9%
Premie	-0,8%	-0,5%
Uitkeringen	0,6%	0,2%
Toeslagverlening	-5,5%	0,0%
Verandering van de rentetermijnstructuur	48,1%	7,2%
Rendement op beleggingen	-28,2%	10,8%
Overige oorzaken en kruiseffecten	-0,7%	0,4%
<b>Dekkingsgraad per 31 december</b>	<b>138,5%</b>	<b>125,0%</b>

### *Herstelplan*

Ultimo 2022 is de beleidsdekkingsgraad 136,4%. Hiermee ligt de beleidsdekkingsgraad boven het vereist eigen vermogen en is het fonds niet verplicht is om een herstelplan in te dienen bij DNB.

### Toeslagen

BPF Waterbouw kent een toeslagbeleid met een voorwaardelijk karakter. Deze voorwaardelijke toeslagverlening wordt gefinancierd uit de eventuele overrendementen die BPF Waterbouw behaalt. De premie bevat geen opslag voor toeslagverlening en evenmin heeft BPF Waterbouw geld gereserveerd ten behoeve van de toeslagverlening.

Er wordt naar gestreefd om de pensioenaanspraken van de actieve deelnemers, gewezen deelnemers en de pensioenrechten jaarlijks te verhogen conform de loonstijging cao waterbouw met een maximum van 5%.

Tegelijk met de verandering in premiebeleid heeft het bestuur het mogelijk gemaakt om een verschil in toeslag aan te brengen tussen gepensioneerden, slapers en actieve deelnemers om te allen tijde een evenwichtige

belangenafweging te kunnen realiseren indien daartoe aanleiding bestaat. In 2022 is geen gebruik gemaakt van deze mogelijkheid.

De toeslag wordt door het bestuur toegekend indien het verlenen van een toeslag volgens de wet- en regelgeving is toegestaan en in de mate waarin dit volgens die normen mag. Dit betekent dat toeslagverlening plaats kan vinden als BPF Waterbouw beschikt over een beleidsdekkingsgraad per 31 december van tenminste 110% en de toeslag voldoet aan het wettelijke vereiste van toekomstbestendigheid.

Eind 2021 bedroeg de beleidsdekkingsgraad 117,5%. Op basis van de beleidsdekkingsgraad eind 2021 heeft het bestuur in 2022 besloten een toeslag van 0,7% toe te kennen aan alle deelnemers per 1 januari 2022. Deze 0,7% komt overeen met de maximale verhoging die gegeven mag worden volgens de regels die voortvloeien uit de Pensioenwet. Voor een volledige toeslagverlening moet de beleidsdekkingsgraad van het fonds ongeveer 140% zijn.

Een versoepeling van de wettelijke regels maakte het in juli 2022 mogelijk om de pensioenen per 1 januari 2022 aanvullend te verhogen met 1,8%. De aanvullende verhoging kwam bovenop de 0,7% die al per 1 januari 2022 werd verleend. Met deze totale verhoging van 2,5% is de verhoging pensioenen gelijk aan de verhoging van de lonen in de waterbouwsector in 2021. Dit is de maximale verhoging die het pensioenfonds kan geven. De aanvullende verhoging is verwerkt per 1 januari 2023.

Het bestuur heeft eveneens gebruik gemaakt van de versoepeling van de wettelijke regels door in december 2022 te besluiten om de pensioenen per 1 januari 2023 te verhogen met 3,75%. Deze verhoging is eveneens gelijk aan de verhoging van de lonen in de waterbouwsector in 2022.

#### Inhaaltoeslag

Indien in voorgaande jaren een toeslag niet of niet volledig is toegekend zal deze alsnog worden toegekend indien de beleidsdekkingsgraad van BPF Waterbouw dit op basis van de wettelijke regels mogelijk maakt. Dit heet inhaaltoeslag. Dit beleid geldt vanaf 1 januari 2015 en dat betekent dat eerst een eventueel gemiste toeslag over 2015 kan worden ingehaald. Bij de huidige beleidsdekkingsgraad is hiervan nog geen sprake. Pas bij een beleidsdekkingsgraad van ongeveer 140% kan het bestuur besluiten tot inhaaltoeslagen.

De cumulatief (vanaf 2015) gemiste toeslag op 31 december 2022 is 9,35% voor de actieve deelnemers, 6,80% voor de gepensioneerden en gewezen deelnemers, en 8,37% voor de invaliditeitspensioenen.

Op 1 januari 2022 is een toeslag verleend van 0,7% plus een aanvullende verhoging van 1,8%. Dit is samen de maximale toeslag die gegeven kan worden. Hiermee blijft de cumulatief gemiste toeslag gelijk als in 2021 voor deelnemers en gepensioneerden. Voor invaliditeitspensioenen neemt de cumulatief gemiste toeslag iets af, aangezien de verhoging van het WAO dagloon in 2022 2,4% was (€ 228,76 per 1/1/2022 ten opzichte van € 223,40 per 1/1/2021).

#### Verlagingen

Indien de (beleids)dekkingsgraad van het pensioenfonds te laag is, dan kan het pensioenfonds de pensioenen verlagen. Een eventueel noodzakelijke verlaging wordt uitgesmeerd over maximaal 10 jaar. BPF Waterbouw heeft nog geen beleid vastgesteld voor de wijze waarop kortingen worden toegepast en op welke wijze daarbij rekening wordt gehouden met de evenwichtige afweging van de belangen van alle groepen (gewezen) deelnemers. BPF Waterbouw heeft ook nog geen beleid vastgesteld voor het eventueel inhalen van kortingen, mede gelet op het feit dat (nog) geen sprake is geweest van kortingen bij BPF Waterbouw en in het nieuwe pensioenstelsel voor het eventueel korten van pensioenen andere regels zullen gelden..

#### Actuariële analyse

De actuariële analyse van het saldo van baten en lasten kan als volgt worden weergegeven.

Jaar	2022	2021
<i>Prognosetafel primo boekjaar</i>	<i>AG2020</i>	<i>AG2020</i>
<i>Gemiddelde rente primo boekjaar</i>	<i>0,59%</i>	<i>0,24%</i>
1. Premies en koopsommen	-2.993	-4.879
2a. Beleggingsresultaat	-287.375	145.954
2b. Wijziging rentetermijnstructuur	404.961	92.863

3. Toeslagverlening	-61.517	7
4. Kosten	493	548
5. Sterfte	2.199	2.421
6. Arbeidsongeschiktheid	-2.210	-
7. Mutaties / diversen	218	134
8. Wijziging grondslagen	-7.042	5
<b>Totaal resultaat</b>	<b>46.734</b>	<b>237.053</b>

### Uitvoerings- en beleggingskosten

In 2022 bedroegen de in rekening gebrachte kosten € 2.523k waarvan € 674k ten laste van de beleggingsresultaten (2021: € 2.280k respectievelijk € 633k). Hiermee zijn de administratieve uitvoeringskosten gelijk aan € 1.849k (2021: € 1.647k). De administratieve uitvoeringskosten per deelnemer komen daarmee uit op € 228 (2021: € 199). In 2021 waren de kosten lager in verband met de afwikkeling van de overeenkomst met de vorige pensioenuitvoerder. In 2022 waren de incidentele kosten beperkt. Er zijn wat extra kosten gemaakt in verband met de aanstaande overgang naar het nieuwe pensioenstelsel. Deze kosten zullen naar verwachting de komende jaren toenemen.

Bij de vaststelling van de uitvoeringskosten per deelnemer worden, conform de voorschriften, de gewezen deelnemers buiten beschouwing gelaten.

In de premie voor de basispensioenregeling is een opslag voor kosten opgenomen van 5,14%. In de premie voor de spaarpensioenregeling is een opslag voor kosten opgenomen van 5%. Verder is een opslag voor excassokosten opgenomen van 2,7% in de voorziening pensioenverplichtingen, waardoor 2,7% van de uitkeringen in het boekjaar beschikbaar komt ter dekking van de kosten.

De mate waarin de kosten door deze opslagen wordt gedekt komt naar voren in de actuariële analyse uit de paragraaf hiervoor. Er is sprake van een positief resultaat op kosten.

De beleggingskosten inclusief kosten die onderdeel zijn van de beleggingsresultaten en transactiekosten, bedragen € 2.162k (2021: € 3.086k). Dit was 0,14% (2021: 0,19%) van het gemiddeld belegd vermogen. De nominale beleggingskosten zijn ongeveer gelijk gebleven, maar de transactiekosten zijn fors gedaald.

De transactiekosten bedragen -€ 20k (2021: € 896k), 0,00% (2021: 0,06%) van het gemiddeld belegd vermogen.

Een specificatie van de beleggingskosten staat in de onderstaande tabel.

Bedragen x € 1.000	2022	2021
Directe kosten	674	633
Kosten ten laste van het rendement	1.508	1.557
Transactiekosten	<u>-20</u>	<u>896</u>
	2.162	3.086

### Toekomstige uitvoering waarborgen

BPF Waterbouw vindt het belangrijk om een goede uitvoering te waarborgen. Om de kwetsbaarheden van het pensioenfonds te verminderen en de continuïteit te waarborgen, heeft het pensioenfonds de uitvoering van de pensioenregeling en het vermogensbeheer uitbesteed.

De pensioenuitvoering is uitbesteed aan Visma Idella. Met 'Digital Pension Administration as a Service' (DPaaS) is een balans gevonden tussen zelfadministratie en volledige uitbesteding van de uitvoering. Op basis van deze (software)oplossingen biedt Visma Idella een efficiënte gedigitaliseerde pensioenadministratie tegen redelijke uitvoeringskosten. Met de aanstelling van Visma Idella als pensioenadministrateur heeft het bestuur er vertrouwen in dat ook qua pensioenadministratie aansluiting is gevonden bij een toekomstbestendige en solide partner.

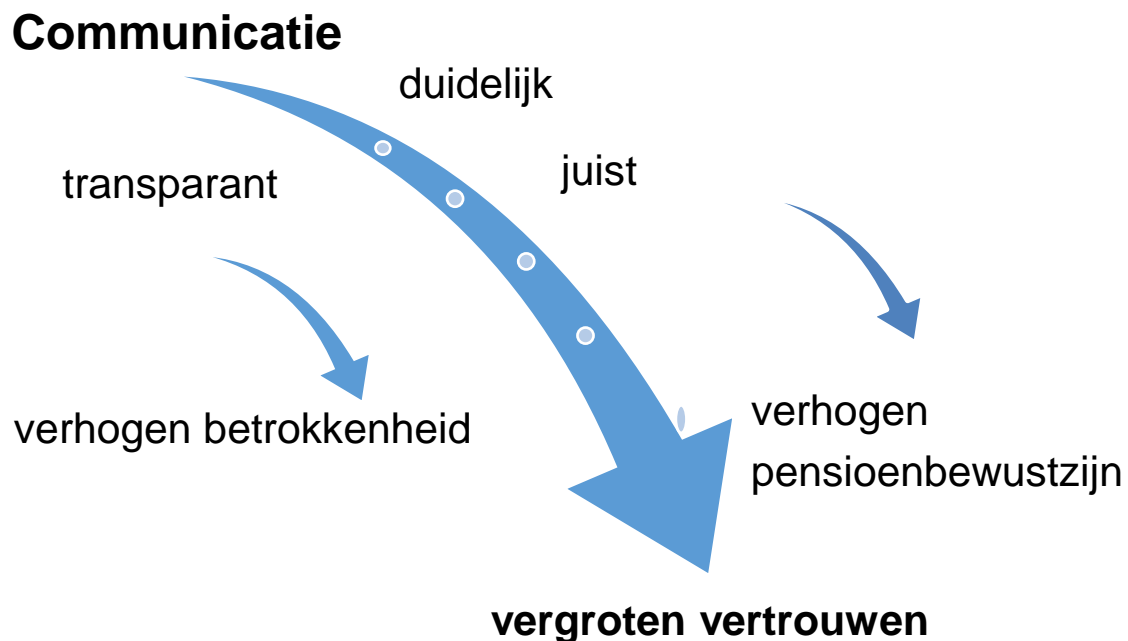
CTI, Columbia Threadneedle Investments, voorheen BMO, is aangesteld voor het monitoren van de vastrentende waarden- en aandelenportefeuille. Daarnaast doet CTI ook de beleggingsadministratie en de performance- en risicometing. ASR is aangesteld voor de monitoring van de onroerend goed beleggingen. Caceis is als custodian aangesteld voor de discretionaire vastrentende waarden portefeuille. De uitbesteding

van het vermogensbeheer leidt tot de gewenste vermindering van de kwetsbaarheid, lage kosten en goede rendementen.

## 1.7 Communicatie

*Visie: Via communicatie en transparantie betrokkenheid realiseren en pensioenbewustzijn vergroten van alle deelnemers en pensioengerechtigden waardoor deelnemers en pensioengerechtigden een juist en duidelijk inzicht hebben in hun pensioensituatie.*

In de missie, visie en de 6 strategische speerpunten is een overkoepelend thema voor communicatie te herkennen: 'Vergroten van het vertrouwen in BPFWB' is de ambitie. Deze kan bereikt worden door



BPF Waterbouw heeft een communicatiebeleid. BPF Waterbouw communiceert waar mogelijk op de door wet- en regelgeving voorgeschreven momenten. De wettelijke communicatie uitingen die naar alle deelnemers gaan of voor grotere groepen zijn bestemd, worden zoveel mogelijk digitaal verzonden. Deze communicatie wordt allereerst verstrekt in de Berichtenbox van MijnOverheid.nl. Wanneer deelnemers geen account hebben, dan wordt deze communicatie per post verstuurd.

Door BPF Waterbouw wordt voor 2023 gefocust op de volgende communicatiethema's.

### Positionering

Om te werken aan het vertrouwen van onze stakeholders is een goede en herkenbare positionering van BPF Waterbouw noodzakelijk. Het is belangrijk dat BPF Waterbouw als pensioenfonds toegevoegde waarde uitdraagt. Het laten zien van de voordelen van onze pensioenregeling voor (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden, de kwaliteit van de uitvoering van de pensioenregeling op een kostenbewuste wijze, transparantie en betrouwbaarheid zijn belangrijke doelen hierbij.

Positionering draagt bij de strategische speerpunten bij op het onderdeel 'Draagvlak bij stakeholders', 'Communicatie met de deelnemers' en 'Kosten efficiënte uitvoering en besturing'.

### Verhogen pensioenbewustzijn

Het verhogen van het pensioenbewustzijn is eveneens een doel van BPF Waterbouw. Hiermee wordt bedoeld dat de (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden meer kennis over hun eigen pensioensituatie krijgen en eigen keuzes kunnen maken hierin.

Het verhogen van het pensioenbewustzijn draagt bij de strategische speerpunten bij op het onderdeel 'Draagvlak bij stakeholders' en 'Communicatie met de deelnemers'.

### Communicatie met de deelnemers

BPF Waterbouw vindt het belangrijk dat de actieve deelnemers, gewezen deelnemers, pensioengerechtigden, goed op de hoogte zijn van hun pensioen. BPF Waterbouw besteedt veel tijd en aandacht aan communicatie.

Betrokkenheid realiseren en pensioenbewustzijn vergroten van alle deelnemers

BPF Waterbouw communiceert transparant over de actuele situatie bij het pensioenfonds en probeert betrokkenheid en pensioenbewustzijn te vergroten door algemene informatie te verstrekken over pensioenen en de pensioenuitvoering door het pensioenfonds.

BPF Waterbouw communiceert op verschillende manieren. Een belangrijk communicatiemiddel is de website [www.bpfwaterbouw.nl](http://www.bpfwaterbouw.nl). Op de website is veel informatie over de pensioenregeling en aanvullende regelingen te vinden.

Een ander belangrijk communicatiemiddel is de helpdesk. Bij de helpdesk (bij Visma Idella) kunnen actieve deelnemers, gewezen deelnemers en pensioengerechtigden terecht met hun vragen of opmerkingen. Het bestuursbureau van BPF Waterbouw beantwoordt de meer complexe vragen.

Door het opstellen van een Verkort Jaarverslag en het PensioenNieuws en deze aan alle deelnemers toe te sturen, neemt BPF Waterbouw de deelnemers mee in de meest relevante zaken omtrent pensioenen en de actuele ontwikkelingen bij BPF Waterbouw. Onder andere op deze manier probeert het pensioenfonds meer betrokkenheid te realiseren.

#### Juist en duidelijk inzicht hebben in hun pensioensituatie

Het pensioenfonds vindt het belangrijk dat de actieve deelnemers, gewezen deelnemers en pensioengerechtigden goed op de hoogte zijn van hun pensioen en besteedt daarom veel tijd en aandacht aan communicatie. Het pensioenfonds treedt in contact met deelnemers bij belangrijke (economische) gebeurtenissen en bij wijzigingen in de werk- of persoonlijke situatie waarop zij actie moeten ondernemen. Ook communiceert het pensioenfonds in het algemeen over de gevolgen van belangrijke gebeurtenissen en welke keuzes er gemaakt kunnen worden. Op deze manier geeft het pensioenfonds deelnemers inzicht in de pensioensituatie.

Om te voldoen aan de visie op de communicatie met de deelnemers, voldoet onze informatie onder andere aan de volgende vereisten:

- Informatie (tijdig) beschikbaar stellen
- Duidelijk communiceren
- Evenwichtig communiceren
- Persoonlijke informatie aanbieden
- Correct, consistent en realistisch communiceren

#### Informatie tijdig beschikbaar stellen

De basisinformatie wordt verstrekt binnen 3 maanden na de start van de arbeidsovereenkomst. Andere informatie wordt tijdig verstrekt binnen een (wettelijke) termijn waarin de deelnemer de informatie redelijkerwijs kan gebruiken voor het beoogde doel. De informatie wordt op een moment verstuurd om (gewezen) deelnemers in staat te stellen om zelfstandig en verantwoord keuzes te maken wanneer dit mogelijk is en/of nodig is.

#### Duidelijk communiceren

De informatie die wordt verstrekt is duidelijk. Dit betekent dat de informatie vindbaar en begrijpelijk is. Gerelateerde informatie wordt bij elkaar gepresenteerd en bevat duidelijke verwijzingen. Er wordt geen vakjargon gebruikt, moeilijke termen worden uitgelegd en de informatie is concreet. Het gelaagd aanbieden van informatie hoort hier ook bij.

#### Evenwichtig communiceren

In de communicatie worden zowel positieve als beperkende kenmerken genoemd. Hierbij wordt eerlijk over risico's gecommuniceerd om te voorkomen dat deelnemers verkeerde keuzes maken.

#### Persoonlijke informatie aanbieden

Een deelnemer ontvangt informatie die aansluit op de informatiebehoefte van de deelnemer. Dit wordt bereikt door te communiceren met de deelnemer over onderwerpen die relevant voor de deelnemer zijn en door te communiceren op belangrijke momenten voor de deelnemer.

#### Correcte, consistente en realistische communicatie



De informatie van het pensioenfonds is correct en consistent. Dit betekent dat de informatie inhoudelijk correct is. De informatie wordt gebaseerd op een correcte pensioenadministratie en bevat informatie geen tegenstrijdigheden.

De genoemde bedragen zijn correct en realistisch. Het pensioenfonds communiceert in het (uniform) pensioenoverzicht het te bereiken pensioen, maar ook het te bereiken pensioen rekening houdend met bepaalde mee- en tegenvallers. Deze informatie wordt ook getoond op [www.mijnpensioenoverzicht.nl](http://www.mijnpensioenoverzicht.nl).

Nulmeting (effectiviteit) voor communicatie

Omdat het voor de communicatie van belang is hoe de huidige communicatie wordt beoordeeld, wat de effectiviteit hiervan is en wat de wensen van de (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden zijn, heeft het fonds in 2022 een nulmeting voor communicatie gehouden. Met de verkregen informatie verwachtte het fonds meer inzicht te krijgen in de effectiviteit van communicatie en beter te kunnen sturen op de voor deelnemers, pensioengerechtigden en werkgevers gewenste communicatie. De respons op de nulmeting was erg laag en daarmee niet representatief. In 2023 zal daarom veel aandacht worden besteed aan het verkrijgen van meer emailadressen van de deelnemers, waarmee wij hopen meer deelnemers te kunnen bereiken en daarmee effectiever te kunnen communiceren.

Deelnemersportaal

In 2022 werd ook een eerste versie van het deelnemersportaal gelanceerd. Mijn.bpfwaterbouw.nl is de beveiligde en persoonlijke omgeving van BPF Waterbouw. Een deelnemer kan hier al zijn persoonsgegevens in zien en zelf een aantal pensioenzaken regelen. Om de persoonlijke gegevens zo goed mogelijk te beschermen, wordt altijd ingelogd met de Digid-app. In 2023 zal naar verwachting een nieuw deelnemersportaal worden gelanceerd met meer uitgebreide mogelijkheden, zoals een pensioenplanner. Dit is een rekentool, waarmee de deelnemer van BPF Waterbouw de effecten en de gevolgen van verschillende individuele pensioenkeuzes in beeld kan brengen. Denk daarbij aan de gevolgen van eerder stoppen met werken, deeltijdpensioen of uitstel van pensioen.

Draagvlak bij stakeholders

BPF Waterbouw vindt het belangrijk dat de aangesloten werkgevers en vakbonden goed op de hoogte zijn van de pensioenvoorziening in de waterbouwsector en wil het hun zo makkelijk mogelijk maken om de hiervoor benodigde werkzaamheden te verrichten. Het doel is het vergroten van het draagvlak voor de pensioenregeling in de waterbouwsector en de uitvoering door het eigen pensioenfonds. Hierbij is een goede relatie tussen het fonds en de sociale partners belangrijk.

We voeren onze missie uit en streven ernaar om de pensioenen van onze deelnemers en pensioengerechtigden zo goed mogelijk te verzorgen, rekening houdend met de wensen van sociale partners als opdrachtgevers. Dit streven vullen wij in via een zorgvuldig en evenwichtig pensioenbeleid en een uitvoeringsorganisatie die hoogwaardige kwaliteit levert en die veel waarde hecht aan de kernwaarden integriteit, betrouwbaarheid, kostenbewustzijn, transparantie, flexibiliteit en duurzaamheid. Door een pensioenregeling uit te voeren met een goed pensioenresultaat creëren we draagvlak bij onze stakeholders. Daarnaast behouden we dit draagvlak bij (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden door te communiceren met deze deelnemers, zoals hiervoor is aangegeven.

Om het draagvlak bij sociale partners te behouden en verder te optimaliseren, heeft het pensioenfonds regelmatig overleg met de werkgeversorganisatie en de vakorganisaties afzonderlijk en met enige regelmaat met sociale partners gezamenlijk. Voor het nieuwe pensioenstelsel trekken het bestuur en sociale partners samen op. Tijdens hun overleggen houden het bestuur van het pensioenfonds en sociale partners elkaar op de hoogte van de actuele ontwikkelingen. Ook geeft dit overleg de gelegenheid om tussentijds onderwerpen af te stemmen.

Voorbereid op wijzigingen in pensioenstelsel

Het nieuwe pensioenstelsel brengt grote wijzigingen met zich mee en het spreekt voor zich dat BPF Waterbouw zich daarop tijdig voorbereidt. Sociale partners, het bestuur en Visma Idella zijn aan de slag met de voorbereiding op het nieuwe pensioenstelsel. Visma Idella introduceerde het Experience Lab. Hierin werkt een aantal pensioenfondsen samen om te kijken hoe een nieuw administratiesysteem er uit zou moeten zien. Hiermee wordt zo optimaal mogelijk ingespeeld op de veranderende situatie. De producten/instrumenten die in het Experience Lab worden ontwikkeld kan sociale partners en het bestuur van het fonds helpen bij de keuzes die zij moeten maken bij het nieuwe pensioenstelsel omdat de effecten van de keuzes die worden gemaakt zichtbaar zijn. Daarnaast is het goed om te kunnen sparren met andere pensioenfondsen om te zien

hoe zij de transitie doorlopen. Ook versterkt het de band die het pensioenfonds met de uitvoerder heeft en kan het pensioenfonds deels invloed op de ontwikkeling van het nieuwe pensioenadministratiesysteem uitoefenen.

De huidige pensioenregeling past niet in het nieuwe pensioenstelsel. De regels waaraan pensioenregelingen in het nieuwe stelsel moeten voldoen zijn inmiddels duidelijk. Sociale partners bepalen de inhoud van de pensioenregeling en de hoogte van de premie die werkgevers en werknemers bereid zijn te betalen. Het bestuur streeft ernaar om zoveel mogelijk gezamenlijk met sociale partners en andere stakeholders (RVT, VO en DNB) op te trekken in het proces van herzieningen. Vanuit de uitvoering van de pensioenadministratie worden de mogelijkheden onderzocht en de nodige voorbereidingen getroffen.

## 1.8 Vermogensbeheer

### Marktontwikkelingen

#### Ontwikkeling en vooruitzichten

2022 was een uitdagend jaar voor beleggingen. Beleggers moesten navigeren door een krachtige mix van stijgende inflatie, vertragende groei en verkrappend monetair beleid. Geopolitiek risico stond al vroeg centraal met de Russische invasie in Oekraïne. De G7 voerde een hele reeks financiële sancties in als reactie om Rusland af te schrikken. Wereldwijd gingen centrale banken verder met het normaliseren van het monetaire beleid met als doel de oplopende inflatie te beteugelen. De Federal Reserve nam het voortouw door haar benchmarkrente gedurende het jaar met meer dan 4% te verhogen en beëindigde ook formeel de kwantitatieve versoepeling (QE). De Europese Centrale Bank volgde dit voorbeeld met haar eigen reeks renteverhogingen en een einde aan haar QE-noodprogramma, allemaal in een poging de inflatie weer onder controle te krijgen. De groei van het reële bruto binnenlands product in de VS verzwakte van 6% in het vierde kwartaal van 2021 tot slechts 1% in het vierde kwartaal van 2022. De eurozone vertoonde vergelijkbare dalingen. De inflatie bleef hoog, waarbij de Amerikaanse consumentenprijsindex (CPI) het hele jaar door gemiddeld 7% bedroeg. De inflatie in de eurozone bereikte in oktober 2022 een piek van 10,6%, voordat ze in de laatste maanden van het jaar daalde tot een nog steeds hoog niveau van ongeveer 9,2% tegen het einde van het jaar.

Ondanks de volatiliteit en moeilijke marktomstandigheden waarmee beleggers in 2022 te maken kregen, boden de laatste weken van het jaar enige verlichting. De belangrijkste bron van opluchting was het optimisme over piek- en dalende totale inflatiecijfers, wat de mening aanwakkerde dat centrale banken erin zouden slagen om verdere rentestijgingen in 2023 te beperken en tegelijkertijd economieën weg te leiden van een recessie. Een forse daling van de groothandelsprijzen voor gas in Europa hielp Europese aandelen ook aan een sterker herstel dan in andere regio's. De kredietmarkten werden om soortgelijke redenen gesteund.

#### Aandelenrendementen lieten zeer volatiel jaar zien en eindigde negatief

Na een hoog rendement in 2021 liet 2022 een negatief aandelenrendement zien. De regionale verschillen waren minder groot dan voorgaande jaren. Zo behaalden de ontwikkelde aandelenmarkten een rendement van rond de -13% (in euro's). Aandelen uit opkomende markten, die grotendeels in Chinese aandelen beleggen, bleven met een rendement van -15% achter als gevolg van de vertragende economische groei van China. Vooral de stijging van de dollar ten opzichte van de euro had een groot effect op het verschil tussen aandelenrendementen afgedekt voor valutarisico en niet afgedekt voor valutarisico.

#### Rente sterk gestegen gedurende 2022

De rente is gedurende 2022 hard gestegen. De haast om de beleidsrente in 2022 te verhogen kwam voort uit de vrees dat krappe arbeidsmarkten en loondruk de hogere inflatie aanwakkerden. Dit vormde gedurende het jaar een uitdaging voor de markt na een lange periode van hoge rendementen als gevolg van rentetarieven van nul procent en de overvloedige liquiditeit. Ook al nam de inflatie in de tweede helft van het jaar wat af, toch bleef die boven de streefcijfers. De ervaring met periodes van hoge inflatie in het verleden leidde tot aanhoudende periodes van aanhoudend hoge prijzen. De rentetarieven moesten stijgen tot niveaus die de economische activiteit verstikten, wat vaak leidde tot een regelrechte recessie. In 2022 was echter geen sprake van een recessie.

#### Vooruitzichten

De economische bedrijvigheid lijkt momenteel gedeeltelijk 'verschillend' in de grote economieën. Europa en het VK lijken veel dichterbij een daadwerkelijke recessie, hoewel er ook enkele verschillen zijn binnen de grote Europese landen. Misschien wel het grootste contrast is die met de Amerikaanse economie, die lijkt te zijn gegroeid met meer dan 3% per jaar in de tweede helft van 2022. Als 's werelds grootste economie en belangrijkste aanjager van de wereldmarkten, komt elk scenario van de VS, waarbij de economische activiteit blijft groeien, neer op een ontsnapping uit een wereldwijde recessie. Recent marktgedrag suggereert dat er nu een grotere waarschijnlijkheid wordt toegekend aan dit ontsnappingsscenario voor de recessie. De Federal Reserve kan haar inflatiedoel tegen het einde van 2023 bereiken, geholpen door een verdere groeivertraging, enige afname van de looninflatie en een matiging van de grondstoffenprijzen, zodat de rente later dit jaar of begin volgend jaar wat kan afnemen, wat helpt voorkomen dat de groei negatief wordt.

De stijging van de rentetarieven tot nu toe door de Federal Reserve was de grootste sinds het begin van de jaren tachtig en het cumulatieve effect daarvan is nog steeds volop merkbaar, gezien de vertragingen

waarmee het monetaire beleid werkt. Even belangrijk is dat de toestand van de Amerikaanse arbeidsmarkt, waar nog steeds tekenen van tekort zijn, het moeilijk maakt om te beweren dat de looninflatie snel zal terugvallen, een probleemgebied dat de centrale bank herhaaldelijk heeft geïdentificeerd. Ten slotte lijken de Amerikaanse consumentenbestedingen nog steeds stand te houden, aangezien de overtollige besparingen als gevolg van de pandemische stimulans verder worden afgebouwd. Dit alles maakt een versoepeling van het monetaire beleid door de Federal Reserve in 2023 onwaarschijnlijk. Deze gecoördineerde en langdurige periode van monetaire verkrapping maakt op zijn minst een milde wereldwijde recessie waarschijnlijker dan niet, zonder dat er dit jaar spoedig verlichting komt van renteverlagingen.

### Beleggingsbeleid BPF Waterbouw

Doelstelling van het beleggingsbeleid is om de ingelegde premies zo goed mogelijk te beleggen. Dit met in achtname van de na overleg met sociale partners en fondsorganen bepaalde risicohouding binnen de grenzen van de prudent person regel. Hierbij spelen veiligheid, kwaliteit, risicodiversificatie, duurzaamheid en maatschappelijke acceptatie een belangrijke rol.

Uitgangspunt bij het vaststellen van de beleggingsportefeuille zijn de aard en omvang van de verplichtingen, het gewenste risicoprofiel en de eisen die voortvloeien uit de pensioenwetgeving. Vanuit de huidige financiële situatie van het pensioenfonds en met behulp van een periodiek uitgevoerde zogenaamde ALM-studie wordt een strategische portefeuille samengesteld met bijbehorende bandbreedtes.

De belangrijkste strategische wijzigingen die in 2022 zijn doorgevoerd, mede op basis van de uitgevoerde ALM-studie eind 2021 zijn:

- **Renteafdekkings staffel**  
Op basis van de ALM studie is de dynamisch rente staffel geoptimaliseerd. Hiermee wordt sneller een hogere renteafdekking gerealiseerd.
- **Overgang van UFR rente afdekking naar markt rente afdekking.**  
Het bestuur heeft besloten om de methodiek van de renteafdekking aan te passen van UFR naar markrente afdekking.
- **Bandbreedte**  
Het bestuur heeft besloten om de ondergrens van de bandbreedte van de renteafdekking te handhaven op -3%/5%.
- **Curve beleid**  
Het bestuur heeft besloten om een specifiek curvebeleid vast te stellen.

De strategische portefeuille in 2022 was als volgt.

Beleggingscategorie	Strategische portefeuille	Bandbreedte
Aandelen	40%	35% - 45%
Onroerend goed	10%	5% - 15%
<b>Return portefeuille</b>	50%	45% - 55%
LDI portefeuille	40%	35% - 45%
Hypotheek	10%	5% - 15%
<b>Matching portefeuille</b>	50%	45% - 55%

Het beleggingsbeleid is met een 50% allocatie naar return portefeuille (aandelen en onroerend goed) relatief risicovol. Het bestuur is zich hiervan bewust en het past binnen de risicohouding. Dit is al jaren het geval. Het fonds profiteert hierdoor van stijgende aandelenkoersen en een stijgende rente. Uiteraard is de keerzijde ook waar: de financiële positie wordt slechter indien aandelenkoersen dalen en/of de rente daalt. Het fonds heeft de afgelopen jaren geprofiteerd van stijgende aandelenkoersen en is gepositioneerd om te profiteren van rentestijgingen bij lage rentes. Ten opzichte van veel andere fondsen heeft ons fonds daarmee meer herstelkracht. Het bestuur beschouwt dit als pluspunt. Eind 2021 is een ALM studie uitgevoerd waarbij de conclusie was dat het beleggingsbeleid (verhouding returnportefeuille en matching portefeuille) nog steeds voldoet aan de risicohouding en de ambities van het fonds.

Verder wordt per beleggingscategorie een nadere indeling vastgesteld. Deze is als volgt.

Matching portefeuille	Normweging	Bandbreedte
<b>LDI portefeuille</b>	80%	70% - 90%
<b>Woninghypotheek</b>	20%	15% - 25%

Liquiditeiten	0%	0% - 5%
---------------	----	---------

Aandelen	Normweging	Bandbreedte
Ontwikkelde markten	22,5%	17,5% - 27,5%
Ontwikkelde markten (gehedged)	67,5%	57,5% - 77,5%
Emerging markets	10,0%	5,0% - 15,0%
Onroerend goed	Normweging	Bandbreedte
Woningen	60%	50% - 70%
Winkels	20%	15% - 25%
Kantoren en bedrijfsruimte	20%	15% - 25%

## Resultaten beleggingsportefeuille

Het totaal rendement van de gehele portefeuille over 2022 bedroeg bijna -18%. De returnportefeuille en de matchportefeuille hebben beiden een negatief absoluut rendement behaald. De beleggingsrendementen voor BPF Waterbouw in 2022 en 2021 waren als volgt. De negatieve afwijking van de benchmark wordt voornamelijk veroorzaakt door de matching portefeuille. Door de rentestijging heeft de matching portefeuille een negatief rendement laten zien. Daarnaast is het relatieve rendement van de matching portefeuille ook negatief. De oorzaak hiervan is dat de benchmark (looptijd) begin van het jaar vastgesteld is op basis van de renteafdekking op dat moment. Gedurende het jaar is volgens het strategisch beleid de renteafdekking verhoogd waardoor de portefeuille een andere looptijd had dan de benchmark. Daardoor is een lager rendement dan de benchmark behaald.

Beleggingscategorie	2022		2021	
	Rendement	Benchmark	Rendement	Benchmark
<b>Return portefeuille</b>	-12,6%	-12,3%	20,6%	20,8%
- Onroerend goed	1,9%	1,9%	12,1%	12,1%
- Aandelen	-16,9%	-16,5%	23,0%	23,3%
<b>Matching portefeuille</b>	-22,9%	-18,7%	-2,9%	-3,3%
- LDI portefeuille	-23,8%	-18,8%	-4,2%	-3,2%
- Woninghypotheken	-19,2%	-18,2%	2,5%	-3,4%
<b>Totaal</b>	<b>-17,8%</b>	<b>-15,5%</b>	<b>9,0%</b>	<b>8,9%</b>

Het bestuur voert een dynamisch rente-afdekkingsbeleid. Hierbij wordt het renterisico afgedekt op basis van de marktrente en wordt een bandbreedte gehanteerd van -3%/ 5% rond de normweging, conform de laatste ALM-studie. Als de renteafdekking beneden of boven de bandbreedte uitkomt zal de renteafdekking teruggebracht worden naar de norm-afdekking. De staffel van het dynamische rente-afdekkingsbeleid is als volgt op basis van de 20 jaars swaprente.

Marktrente	Norm-afdekking
< 0,0%	20%
0,0% - 0,5%	28%
0,5% - 1,0%	36%
1,0% - 1,5%	44%
1,5% - 2,0%	52%
2,0% - 2,5%	60%
> 2,5%	68%

Het pensioenfonds voert hierbij een specifiek curve beleid, waarmee het curve risico wordt verkleind.

Het pensioenfonds heeft ook een valuta-afdekkingsbeleid. Voor de matching portefeuille en onroerend goed portefeuille is dat niet noodzakelijk, aangezien deze bestaan uit Euro beleggingen. De aandelenportefeuille wordt voor ontwikkelde markten voor 75% afgedekt (bandbreedte 65%-85%). De valuta voor de emerging markets portefeuille worden niet afgedekt. De reden hiervoor is dat de belangen in de individuele valuta relatief klein zijn en het afdekken relatief duur is.

## Verantwoord beleggingsbeleid

Voor het verantwoord beleggingsbeleid hanteert het Pensioenfonds een internationaal geaccepteerd raamwerk voor verantwoord ondernemen, namelijk het Global Compact van de Verenigde Naties (UN Global Compact).

Het UN Global Compact heeft betrekking op vier hoofdthema's:

1. Mensenrechten;
2. Arbeidsnormen;
3. Milieu;
4. Anticorruptie.

Deze vier hoofdthema's zijn vertaald naar de onderstaande 10 principes van UN Global Compact:

1. Bedrijven dienen binnen de grenzen van hun invloedssfeer de internationaal uitgevaardigde mensenrechten te eerbiedigen;
2. Bedrijven dienen zich er steeds van te vergewissen dat zij niet medeplichtig worden aan schending van de mensenrechten;
3. Bedrijven dienen de vrijheid van vakverenigingen en de effectieve erkenning van het recht op collectieve onderhandelingen te handhaven;
4. Bedrijven dienen iedere vorm van verplichte en gedwongen arbeid uit te bannen;
5. Bedrijven dienen te voldoen aan de effectieve afschaffing van kinderarbeid;
6. Bedrijven dienen discriminatie in arbeid en beroep uit te bannen;
7. Bedrijven dienen voorzorg te betrachten bij hun benadering van milieu uitdagingen;
8. Bedrijven dienen initiatieven te ondernemen die een groter milieubesef bevorderen;
9. Bedrijven dienen de ontwikkeling en de verspreiding van milieuvriendelijke technologieën te stimuleren;
10. Bedrijven dienen elke vorm van corruptie tegen te gaan, inclusief afpersing en omkoping.

Het UN Global Compact bestaat uit de hierboven genoemde tien breed geaccepteerde principes. Deze principes vinden hun oorsprong in internationale verdragen zoals de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens, principes van de International Labour Organisation (ILO), de Rio verklaring inzake milieu en ontwikkeling en de VN-conventie tegen corruptie. Het UN Global Compact verlangt van ondernemingen dat zij binnen hun eigen invloedssfeer kernwaarden op het gebied van mensenrechten, arbeidsnormen, milieu en anticorruptie omarmen, ondersteunen en uitvoeren.

Het Pensioenfonds houdt geen rekening met de belangrijkste ongunstige effecten in de zin van artikel 4 van de Informatieverschaffingsverordening Sustainable Finance Disclosure Regulation (SFDR) en de nog te verschijnen secundaire wetgeving. De redenen hiervoor zijn de volgende:

- Het Pensioenfonds heeft minder dan 500 medewerkers en heeft derhalve de mogelijkheid om geen rekening te houden met het genoemde artikel 4 van de SFDR.
- De rapportagekosten zijn hoog.
- De secundaire wetgeving is pas recentelijk gepubliceerd. Het is nog onzeker waaraan het Pensioenfonds zich committeert, wat het effect is en wat de kosten zijn.

Overigens houden de beleggingen van het pensioenfonds daarmee ook geen rekening met de EU-criteria voor ecologische duurzame economische activiteiten.

Het Pensioenfonds zal het bovenstaande ("opt-out") in 2023 heroverwegen.

Het Pensioenfonds classificeert haar pensioenregeling niet als een duurzaam product dat ecologische of sociale kenmerken promoot, waarbij gedeeltelijk in duurzame producten wordt belegd. De pensioenregeling valt daarmee onder artikel 6 van de SFDR.

Het instrumentarium voor verantwoord beleggen is groot. Het pensioenfonds heeft gekozen voor een aantal instrumenten voor de wereld aandelen portefeuille en de bedrijfsobligatie portefeuille:

1. Screening op schendingen van internationale normen

Dat betekent dat het beleggingsuniversum wordt gecheckt op ondernemingen die mensenrechten, arbeidsnormen, milieunormen en anti-corruptieregels schenden. Hierbij wordt gekeken naar de impact van het gedrag van de onderneming op de samenleving en/of milieu en de ernst, schaal en onomkeerbaarheid van de schending.

2. Engagement, het aangaan van de dialoog met ondernemingen

Wij vinden het belangrijk dat actief de dialoog wordt aangegaan met ondernemingen waarin wij beleggen. Dit heeft als doel een positieve gedragsverandering te realiseren bij de onderneming en de onderneming aan te

sporen tot lange termijn waardecreatie. Naast beïnvloeding van ondernemingsgedrag is een tweede doel om standpunten en kennis uit te wisselen. Engagement is dan ook een centraal instrument binnen ons MVB-beleid. Het pensioenfonds belegt in aandelenfondsen waarbinnen engagement wordt uitgevoerd.

### 3. Uitsluitingsbeleid;

De volgende uitsluitingen gelden:

- Controversiële wapens;
- Tabak;
- UN Global Compact schenders.

Voor de beleggingen in opkomende markten (“emerging markets”) gelden deze uitsluitingen op dit moment nog niet.

### 4. Stemmen op aandeelhoudersvergaderingen

Het uitoefenen van stemrechten op aandeelhoudersvergaderingen is een van de belangrijkste aandeelhoudersrechten. Het Pensioenfonds belegt in aandelenbeleggingsfondsen waarbinnen gebruik wordt gemaakt van proxy voting. Het stemrecht is dan voorbehouden aan de beheerder van het beleggingsfonds.

### Z-score

Jaarlijks wordt gemeten of het beleggingsrendement van het pensioenfonds BPF Waterbouw voldoet aan de zogenaamde Z-score (conform artikel 5 lid 5 sub b van het Vrijstellingsbesluit Wet BPF 2000). Bedrijven kunnen vrijstelling van deelname aan het bedrijfstakpensioenfonds aanvragen indien de Z-score van BPF Waterbouw, gemeten over een periode van 5 kalenderjaren, te laag is.

De Z-score wordt berekend op basis van de performance cijfers conform de gehanteerde standaarden. De Z-score van het BPF Waterbouw kwam over de periode 1 januari tot en met 31 december 2022 uit op -1,56 (2021: 0,06).

De ontwikkeling van de Z-score in de afgelopen 5 jaar is in het volgende overzicht weergegeven. Hieruit blijkt dat de gemiddelde Z-score over de laatste 5 jaar licht negatief is. De uitkomst van de performance toets is echter wel positief.

	2022	2021	2020	2019	2018
Z-score	-1,56	0,06	1,33	0,24	-0,18

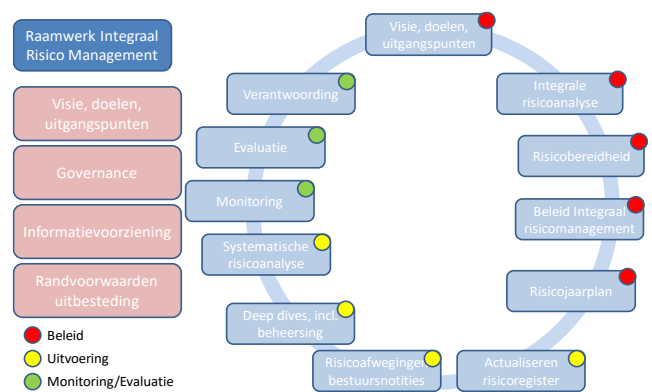
## 1.9 Risicobeheer

Risicobeheersing vormt een belangrijk onderdeel bij de inrichting van het pensioenfonds. Het draagt ertoe bij dat er sprake is van een beheerste en integere bedrijfsvoering, zoals de Pensioenwet voorschrijft. De volgende onderwerpen komen aan de orde:

- Jaarlijks risicomanagement proces
- Visie, doelen en uitgangspunten van Integraal Risico Management (IRM)
- Risicohouding
- Risicobereidheid
- Opzet Integraal Risico Management
- Risico's van het fonds en uitwerking van de belangrijkste risico's
- Belangrijkste activiteiten in 2022
- Geplande activiteiten 2023

### Jaarlijks risicomanagement proces

BPF Waterbouw gebruikt de hiernaast afgebeelde Integraal Risico Management-cyclus voor periodiek doorlopen van de risicomanagementprocessen. Daarbij wordt onderscheid gemaakt naar drie hoofdcategoryën: beleid, uitvoering en monitoring/evaluatie. Visie van BPF Waterbouw is dat Integraal Risico Management een iteratief proces is, waarbij de stappen niet noodzakelijk in de hierna beschreven volgorde hoeven te worden doorlopen.



#### **Beleid**

Het bestuur start het proces door de visie te vertalen naar strategische speerpunten. Voor deze speerpunten worden strategische risico's geïdentificeerd en geanalyseerd, waarbij via het beoordelen van scenario's vastgesteld wordt welke risico's zich kunnen voordoen en hoe. Voor de strategische doelen en risico's zijn door het bestuur risicotolerantiegrenzen geformuleerd, waaraan de risico's getoetst worden.

In de risicoanalyse worden in eerste instantie voor een risico de kans en de impact vastgesteld zonder dat sprake is van beheersing (bruto risico). Vervolgens wordt vastgesteld of het bruto risico binnen de vooraf geformuleerde risk appetite (risicotolerantiegrenzen) valt. De beoordeling van de bruto risico's worden vastgelegd in een risicoregister. Elk risico dat niet binnen de risk appetite valt krijgt eigen beheersmaatregelen, welke worden vastgelegd en beoordeeld. Het resultaat hiervan leidt tot bepaling van het netto risico.

Het fonds kiest bewust welke risico's het wil lopen. Zo wordt er voor wat betreft beleggingsrisico's uitsluitend belegd in voor het bestuur begrijpelijke, transparante beleggingscategorieën en –instrumenten met duidelijke doelen. Voor een juiste balans tussen risico en rendement wordt voor zover mogelijk rekening gehouden met de meetbaar gemaakte risicobereidheid van deelnemers en pensioengerechtigden.

#### **Uitvoering**

Het risicoregister wordt doorlopend bijgewerkt op basis van periodieke financiële rapportages, rapportages vanuit uitbestedingspartijen, besluitvorming binnen het bestuur, site visits en gesprekken met stakeholders. Daarnaast vinden conform het IRM-jaarplan (diepgaande) risicoanalyses plaats en wordt bij besprekingen door het bestuur geborgd dat risicoafwegingen voldoende terugkomen. Relevante (externe) ontwikkelingen en nieuwe of opkomende risico's kunnen aanleiding geven tot een deep dive of systematische risicoanalyse.

#### **Monitoring/Evaluatie**

Door het jaar heen wordt de effectiviteit van de beheersmaatregelen (werking) gemonitord. Voor de financiële risico's vindt periodieke monitoring plaats aan de hand van maatstaven en vastgestelde grenzen in financiële maandrapportages en kwartaal performance en risico-rapportages. Voor het totale integraal risicobeheer wordt via het geactualiseerde risicoregister, rapportages en site visits bij uitbestedingspartijen ieder kwartaal een integrale risicoreportage opgesteld. Voor de verschillende risico's wordt het bestaan en de werking van de beheersmaatregelen gemonitord, waarbij wordt geëvalueerd of het vastgestelde netto-risico nog steeds past



binnen de risk-appetite en of de genomen beheersingsmaatregelen nog voldoen. De sleutelfunctiehouder risicobeheer bespreekt de IRM-rapportage ieder kwartaal met het bestuur.

Indien nodig zullen naar aanleiding van eventuele onvoorziene incidenten en ontwikkelingen de beheersingsmaatregelen worden aangepast. Zodra significante veranderingen waargenomen of voor mogelijk gehouden worden, zal het beleid bijgesteld moeten worden. Door het beleid tijdig bij te stellen, blijven de beheersmaatregelen passen bij de aard van de risico's en kan indien nodig de prioriteitstelling of zwaarte van een beheersmaatregel aangepast worden.

Minimaal één in de drie jaar wordt het totale integrale risicobeheer door het bestuur geëvalueerd aan de hand van een Eigenrisicobeoordeling (ERB). Deze is gericht op de ontwikkeling van risico's op de lange termijn. Hierbij wordt gebruik gemaakt van scenario-analyses.

## Visie, doelen en uitgangspunten van Integraal Risico Management

Uitgangspunt voor het integraal risicomanagement is de algemene voor het fonds vastgelegde missie, visie, strategie. De visie, doelen en uitgangspunten voor integraal risicomanagement vloeien voort uit deze algemene missie, visie, strategie (zie pagina 6).

### ***Vertaling naar visie op risicomanagement***

Integraal Risicomanagement draagt bij aan het realiseren van onze missie, door het beheersen van risico's die onze doelen kunnen bedreigen en door te zoeken naar risico's die als kans kunnen bijdragen aan de fondsdoelen. Tijdige signalering maakt dat het bestuur proactief kan inspelen op risico's en afgewogen beheersmaatregelen kan samenstellen. Naast aandacht voor de harde risico's, is er ook aandacht voor meer zachte kanten, zoals risicobewustzijn en cultuur. De risicocultuur kenmerkt zich door gedrag en naleven van afspraken en is bepalend voor effectiviteit van risicomanagement.

### ***Risicobewuste cultuur***

Om de aansturing van het fonds succesvol uit te voeren is nodig dat het bestuur en de bestuursondersteuning risico's continu monitoren en afwegen tegen de risicohouding en risicobereidheid van het fonds. Het Integraal Risicomanagement is daarom structureel onderdeel van het opstellen van de strategie en beleid, in vergaderingen en bij het doorlopen van de bestuurlijke jaarcyclus. Bij BPF Waterbouw wordt de risicobewuste cultuur op meerdere vlakken geborgd, waaronder bij de werving en selectie van nieuwe leden van fondsorganen en medewerkers van het bestuursbureau, door het toevoegen van een risicoparagraaf bij bestuursstukken, bij het opstellen van beleid en de besluitvorming, met begeleiding vanuit de tweedelijns risicobeheer sleutelfunctie aan het bestuur bij het doorlopen van de IRM-jaarcyclus. Ten slotte verlangt BPF Waterbouw bij uitbesteding van processen eenzelfde risicobewuste cultuur bij de uitbestedingspartijen en neemt dit ook mee in haar selectie.

### ***Doelen en uitgangspunten van integraal risicomanagement***

Op basis van de missie en visie heeft het pensioenfonds doelstellingen geformuleerd op het gebied van integraal risicomanagement, welke als volgt verwoord kunnen worden: De doelstelling van het fonds is het realiseren van de fondsmis- en strategie mede door het periodiek signaleren van grote risico's, het bewust afwegen welke risico's wel meegenomen moeten worden en welke niet, het koppelen van de beheersing aan de risicobereidheid, het kwalitatief verbeteren van besluitvorming, het waarborgen van de efficiëntie en effectiviteit van risicomanagementactiviteiten en het continu zelfleren van en aanpassen aan risico's en een continue veranderende omgeving.

De voorwaarden voor realisatie hiervoor zijn dat er binnen de organisatie aandacht is voor risicobewustzijn en het integraal risicomanagement wordt geïntegreerd in bestaande processen en besluitvorming. Hierdoor kunnen risico's tijdig worden beheerst en gesignaleerd, waarbij ook kan worden geanticipeerd op veranderingen en gericht kan worden op continu verbeteren. Daarbij moet ook rekening worden gehouden met menselijk gedrag en culturele factoren, moet de governance de onafhankelijkheid van risicomanagement waarborgen en moet het beleid aansluiten bij de complexiteit van de pensioenuitvoering.

## Risicohouding

Het fonds stelt in overleg met fondsorganen en sociale partners de "wettelijke" risicohouding vast.

- Korte termijn: gebaseerd op Vereist Eigen Vermogen (VEV).

- Lange termijn: (ondergrenzen voor) de Haalbaarheidstoets voor inzicht in het pensioenresultaat over een periode van 60 jaar.

De door het bestuur vastgestelde risicohouding op korte termijn is:

- Voor de strategische beleggingsportefeuille per 31 december 2022 een VEV van 120,9%.
- Per 30 juni 2017 bij een beleggingsportefeuille vastgesteld op basis van ondergrenzen respectievelijk bovengrenzen van de bandbreedtes een VEV van 120,7% respectievelijk 128,7%. Deze grenswaarden kunnen opnieuw worden vastgesteld, aangezien deze afhankelijk zijn van de ontwikkeling van de rente.

De door het bestuur vastgestelde risicohouding op lange termijn is als volgt:

- Ondergrens pensioenresultaat per 1 januari 2015: 90% van een volledig voor prijsontwikkeling geïndexeerd pensioen. Deze ondergrens geeft aan dat volledige toekenning van toeslagen niet te verwachten is. Bij vaststelling zijn verschillende aspecten meegewogen, zoals wat het verwachte pensioenresultaat is bij een beleidsdekkingsgraad gelijk aan de kritische dekkingsgraad (87,5%). Het verwachte pensioenresultaat is in dat geval ongeveer 90%.
- Maximale afwijking van verwacht pensioenresultaat in het slechtweerscenario: 35%. Het fonds acht de risico's die het beleggingsbeleid met zich meebrengt aanvaardbaar en passend waarbij een lager pensioenresultaat kan voorkomen. Op korte termijn komt dit tot uitdrukking in de VEV en voor lange termijn in de maximale afwijking van het pensioenresultaat.
- Ondergrens verwacht pensioenresultaat vanuit de evenwichtssituatie (dekkingsgraad is gelijk aan het vereist eigen vermogen) is 95%. In de evenwichtssituatie is sprake van een toereikende solvabiliteit. Hieruit blijkt dat het pensioenresultaat onzeker is.

Verantwoordingsorgaan en sociale partners zijn betrokken bij vaststelling van de ondergrenzen en de uitkomsten van de aanvangshaalbaarheidstoets en hebben daarmee ingestemd. De uitkomsten van aanvangshaalbaarheidstoets en haalbaarheidstoets 2022 vormden voor hen geen aanleiding om de risicohouding te herzien. De RvT is betrokken bij het proces van vaststellen van de risicohouding.

#### Risicobereidheid

De risicobereidheid van BPF Waterbouw is uitgewerkt in een aantal kwalitatieve uitgangspunten met betrekking tot de risico-acceptatie ('statements') voor de hoofd risico-categorieën (Financieel, Strategisch & Omgeving, Operationeel en Integriteit & Compliance).

Kwalitatieve uitgangspunten voor risicoacceptatie	
<b>Financieel</b> <i>Doelstellingen:</i> Hoge tevredenheid onder deelnemers, pensioengerechtigden, werkgevers en sociale partners met betrekking tot de kwaliteit van geleverde producten en diensten, de distributiekanaalen waarmee deelnemers, werkgevers en sociale partners worden bereikt en imago/reputatie.  <i>Risico's worden geaccepteerd, tenzij:</i> <ul style="list-style-type: none"> <li>• Het verwachte pensioenresultaat (lange termijn, 15 jaar) of de zekerheid van de nominale en reële uitkering zodanig is dat verwachtingen van deelnemers en pensioengerechtigden niet worden waargemaakt.</li> <li>• De premie zodanig is dat de verwachtingen van de contractpartners dan wel dat afspraken met sociale partners niet worden behaald.</li> <li>• Hierdoor niet wordt voldaan aan de wet- en regelgeving.</li> </ul>	<b>Strategisch en Omgeving</b> <i>Doelstellingen:</i> Hoge tevredenheid onder deelnemers, pensioengerechtigden, werkgevers en sociale partners met betrekking tot, de kwaliteit van geleverde producten en diensten, de distributiekanaalen waarmee deelnemers, werkgevers en sociale partners worden bereikt en imago/reputatie.  <i>Risico's worden geaccepteerd tenzij:</i> <ul style="list-style-type: none"> <li>• Dit leidt tot lage tevredenheid bij deelnemers, pensioengerechtigden, werkgevers en sociale partners</li> <li>• Het imago van BPF Waterbouw wordt geschaad</li> <li>• Niet wordt voldaan aan wet- en regelgeving of het oordeel van de toezichthouder negatief is.</li> </ul>
<b>Operationeel</b> <i>Doelstelling:</i>	<b>Integriteit en Compliance</b> <i>Doelstelling:</i> Voldoen aan wet- en regelgeving.

<p>Betrouwbare uitvoering van de pensioenregeling en beperken van uitvoeringsrisico's.</p> <p><i>Risico's worden geaccepteerd tenzij:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• Deze impact hebben op de kwaliteit van de uitvoering (pensioenbeheer en vermogensbeheer)</li> <li>• Deze impact hebben op de kwaliteit van de interne beheersing</li> <li>• Het niet meer mogelijk is om het niveau van uitvoeringskosten waar te maken van verwachtingen van deelnemers, pensioengerechtigden, werkgevers en sociale partners</li> <li>• Niet aan wet- en regelgeving wordt voldaan of het oordeel van de toezichthouder negatief is.</li> </ul>	<p><i>Risico's worden geaccepteerd tenzij:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• Niet wordt voldaan aan wet- en regelgeving</li> <li>• De relatie met de toezichthouder negatief wordt beïnvloed.</li> <li>• Dit de cultuur van BPF waterbouw zal kunnen schaden</li> </ul>
--	--

### **Risicotolerantiegrenzen algemeen**

BPF Waterbouw hanteert de volgende werkwijze voor het uitwerken van grenzen aan risicotolerantie:

<b>Ondergrens</b>	<b>Basis</b>	<b>Bovengrens</b>
<ul style="list-style-type: none"> <li>• Materiële bedreiging voor strategie</li> <li>• Ongewenste situatie gericht op belang groep belanghebbenden</li> <li>• Situatie vraagt om onmiddellijke actie</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Ondersteunend aan strategie</li> <li>• Gewenste situatie gericht op belang stakeholder.</li> <li>• Geplande acties nodig om dit zo te houden.</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Maximale waardecreatie</li> <li>• Omschrijving van beter dan verwachte situatie.</li> <li>• Geen actie benodigd</li> </ul>

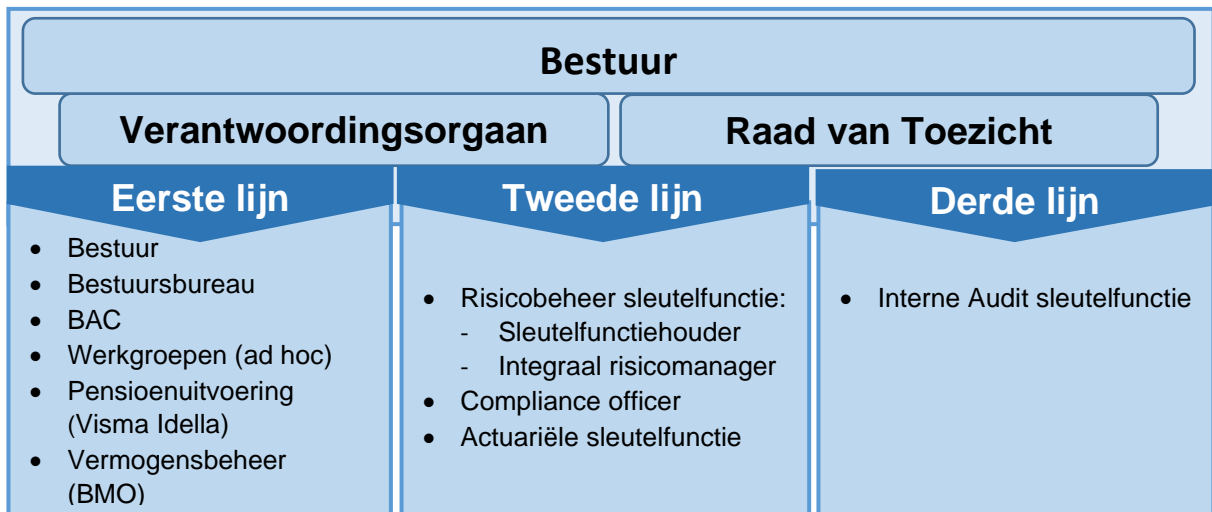
Opzet Integraal Risico Management

### **'Three lines – model of defense'**

De opzet van het Integraal Risico Management (IRM) is gebaseerd op het 'Three lines of defense – model'. Dit model beoogt een wijze van samenwerken en denken die bijdraagt aan versterken van de risicocultuur van BPF Waterbouw en nemen van verantwoordelijkheid voor risico's.

<b>Lijn</b>	<b>Toelichting</b>
Eerste	<p><u>Opstellen beleid en uitvoering van de werkzaamheden.</u></p> <p>Het bestuur is verantwoordelijk voor het opstellen van het beleid en het bestuursbureau coördineert de uitvoering hiervan. De commissies / ad-hoc werkgroepen zien toe op de uitvoering van het door het bestuur uitgewerkte beleid. De operationele uitvoering van de activiteiten pensioenuitvoering (pensioenadministratie en financiële administratie) en vermogensbeheer is uitbesteed.</p>
Tweede	<p>Controle op risicobeheersing</p> <p>De sleutelfunctiehouders en de compliance officer ondersteunen en adviseren de eerste lijn bij het identificeren en bewaken van risico's en coördineren de IRM-activiteiten. Ook monitoren en beoordelen zij de ontwikkeling van het risicoprofiel en toetst of deze in lijn is met de risicobereidheid.</p>
Derde	<p><u>Assurance en evaluatie van de risicobeheersing</u></p> <p>De interne audit voorziet het bestuur van aanvullende zekerheid over de risicobeheersing. Daarbij voert de sleutelfunctiehouder interne audit een onafhankelijk beoordeling uit van de opvolging van het IRM- beleid en adviseert daarover aan het bestuur.</p>

Hierna volgt een overzicht van de opzet van het 'Three lines of defense– model'.



Risico's van het fonds en uitwerking hiervan

Hierna volgt een kwalitatieve beschrijving van de risico's en de benadering van het bestuur. De kwantitatieve onderbouwing van vooral financiële risico's staat in de risicoparagraaf van de jaarrekening.

### Financiële risico's

<p><b>Renterisico</b></p> <p>Het matching- en renterisico ontstaat als rentefluctuaties leiden tot ongewenste effecten op balans en resultaat. Dit ontstaat bij ontoereikende afstemming voor rentelooptijden en rentevoet tussen rentegevoelige activa en passiva (inclusief off-balance posten), waardoor verplichtingen anders reageren op renteveranderingen dan beleggingen.</p> <p><b>Beheersing renterisico</b></p> <p>Het bestuur voert een dynamisch rente-afdekkingsbeleid. Uitgangspunten bij dit beleid zijn:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• Stand van de 20-jarige swaprente</li> <li>• Afdekking verplichtingen op basis van de marktrente</li> <li>• Bandbreedte voor aanpassing rente-afdekking -3% / 5%</li> <li>• Bandbreedte curve -5% / 5%</li> <li>• Realisatie van de aanpassing van de rente-afdekking middels een swaps-overlay, indien dit niet meer praktisch mogelijk is via de obligatie portefeuille.</li> </ul> <p><b>Monitoring renterisico</b></p> <p>Het bestuur beoordeelt periodiek of de rente-afdekking met de gekozen bandbreedte aangepast dient te worden, waarbij de actuele rentestand, de dekkingsgraad en economische vooruitzichten in ogenschouw worden genomen. Elk kwartaal wordt middels een rapportage de feitelijke rente-afdekking (ex-ante en ex-post) afgezet tegen de verplichtingen.</p>
<p><b>Valutarisico</b></p> <p>Vanwege het beleggen in andere valuta dan de euro en door volatiliteit van wisselkoersen is er kans op financieel nadeel door het dalen van de beleggingen in niet euro-valuta.</p> <p><b>Beheersing valutarisico</b></p> <p>Naar verwachting wordt op lange termijn geen extra rendement behaald door valutarisico van ontwikkelde landen te nemen. Daarom wordt het valutarisico deels afgedekt. Voor opkomende landen is de keuze gemaakt om valutarisico niet af te dekken. Het fonds is voor de aandelen ontwikkelde markten voor 75% belegd in een 'valutahedged' aandelenfonds waarbij het valutarisico wordt beperkt en de gewenste beheersing van dit risico kan worden bereikt.</p> <p><b>Monitoring valutarisico</b></p> <p>Het bestuur besluit op basis kwartaalrapportages en de mate van valutarisico over de uitvoering van het valuta-afdekkingsbeleid of de valuta-afdekking aangepast moet worden.</p>
<p><b>Liquiditeitsrisico</b></p> <p>Risico van liquiditeitstekorten door onvoldoende op elkaar afstemmen van timing en omvang van inkomende en uitgaande kasstromen.</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• Gerelateerd aan maandelijkse onttrekkingen voor pensioenbetalingen: risico is beperkt.</li> <li>• Gebruik derivaten voor afdekken van rente- en valutarisico: risico is aanzienlijk.</li> <li>• Gebruik illiquide beleggingen is beperkt (circa. 20%): Nederlandse hypotheek en onroerend goed.</li> </ul> <p><b>Beheersing liquiditeitsrisico</b></p>

Bij inzet van interest rate swaps (LDI fondsen) limieten stellen voor de mate waarin leverage via derivaten is toegestaan. Voor illiquide beleggingen zijn strategische onder-/bovengrenzen gesteld om voldoende liquide beleggingen in de portefeuille te borgen. Staatsobligaties, credits en beursgenoteerde aandelen zijn goed verkoopbaar en liquide. De Liability Driven Investments (LDI) zitten in de matching portefeuille. In de LDI fondsen wordt het liquiditeitsbeheer gemanaged

#### **Monitoring liquiditeitsrisico**

Bestuur monitort via kwartaalrapportages mate van liquiditeitsrisico (verhouding liquide/illiquide) en ook de LDI fondsen.

### **Marktrisico**

Risico van zodanige waardeveranderingen van de beleggingsportefeuille c.q. marktverstoring dat:

- Niet volledig aan verplichtingen voldaan kan worden (marktvolatiliteit); en
- Beleggingen onvoldoende snel of tegen niet acceptabele prijzen kunnen worden omgezet in liquide middelen waardoor financieel nadeel (marktliquiditeit).

Het fonds neemt bewust marktrisico omdat hier, naar verwachting, een risicopremie tegenover staat. Het bestuur herijkt periodiek met behulp van een ALM-studie het strategisch beleggingsbeleid. Hierin wordt bepaald in welke mate het bestuur bereid is marktrisico te nemen in de beleggingsportefeuille.

#### **Beheersing marktrisico**

Nadat een bewuste keuze is gemaakt voor de hoeveelheid marktrisico die wordt gelopen, wordt vastgehouden aan dit beleid tot de volgende herijking.

#### **Monitoring marktrisico**

Het bestuur monitort op basis van kwartaalrapportages de verhouding van actueel gelopen marktrisico in verhouding tot het gewenste risico (risico-budget).

### **Kredietrisico**

Risico dat een tegenpartij contractueel of andere overeengekomen verplichtingen (waaronder verstrekte kredieten, leningen, vorderingen, ontvangen garanties) niet nakomt. Dit kan ontstaan door default van een tegenpartij, daling kredietwaardigheid tegenpartij (en daarmee toename credit spread) of ontbreken van voldoende onderpand bij derivaten of securities lending.

#### **Beheersing kredietrisico**

Het fonds neemt bewust kredietrisico door het kopen van obligaties omdat hier, naar verwachting, een risicopremie tegenover staat. Periodiek wordt bij de evaluatie van de beleggingsportefeuille herijkt in welke mate het bestuur bereid is kredietrisico te nemen. Er zijn limieten gesteld op kredietratings en/of landen in de vastrentende waarde portefeuille.

#### **Monitoring kredietrisico**

Het bestuur monitort via kwartaalrapportages het actuele in verhouding tot het gewenste kredietrisico.

### **Verzekeringstechnisch risico**

Risico dat uitkeringen niet gefinancierd kunnen worden vanuit premie- en/of beleggingsinkomsten door onjuiste demografische aannames en grondslagen.

#### **Beheersing verzekeringstechnisch risico**

Beperking door hanteren van actuele grondslagen/prudente uitgangspunten bij premievaststelling.

#### **Monitoring verzekeringstechnisch risico**

Het bestuur monitort jaarlijks via het actuariële rapport of aannames/uitgangspunten moeten worden herzien en via het rapport van de actuariële sleutelfunctie op betrouwbaarheid/toereikendheid van de voorzieningen.

## **Niet-financiële risico's**

### **Omgevingsrisico**

Risico dat ontwikkelingen in de bedrijfstak Waterbouw en/of ontwikkelingen in politiek en wet- en regelgeving bedreigend kunnen zijn voor het realiseren van de fondsdoelen.

#### **Beheersing omgevingsrisico**

Het bestuur houdt ontwikkelingen in en buiten de sector scherp in het oog en er vindt met enige regelmaat overleg plaats tussen bestuur en sociale partners. Het fonds is lid van de Pensioenfederatie en volgt mede daarmee ontwikkelingen in politiek, in wet- en regelgeving.

#### **Monitoring omgevingsrisico**

Mogelijke ontwikkelingen in de sector en de gevolgen daarvan voor het fonds worden zoveel mogelijk in de vorm van scenario's doorgesproken en zo nodig wordt beleid aangepast.

### **Operationeel risico**

Risico dat betrouwbare uitvoering en continuïteit van de uitbestede operationele processen pensioenbeheer, financiële administratie en vermogensbeheer niet gewaarborgd zijn.

**Beheersing operationeel risico**

Beperken door monitoring activiteiten waarover een maandelijkse rapportage bestuursbureau aan het bestuur.

**Monitoring Operationeel risico**

Het bestuur monitort periodiek via kwaliteitsrapportages (SLA-rapportages, financiële rapportages, NFR-rapportages en Assurance rapportages) vanuit uitbestedingspartijen en via beoordeling vanuit het bestuursbureau daarop over de kwaliteit en continuïteit van de uitvoering en eventuele klachten vanuit deelnemers en aangesloten werkgevers.

**Uitbestedingsrisico**

Uitbesteding geeft het risico dat de continuïteit, integriteit en/of kwaliteit van werkzaamheden wordt geschaad, omdat niet wordt gehandeld volgens de belangen van het pensioenfonds of omdat richtlijnen/mandaten niet afdoende zijn gedefinieerd of niet worden nageleefd.

**Beheersing uitbestedingsrisico**

In het uitbestedingsbeleid zijn beheersmaatregelen opgenomen waarbij uitvoerders/managers periodiek kwaliteitsrapportages (SLA-rapportages, financiële rapportages, NFR-rapportages en jaarlijkse Assurance rapportages) uitbrengen en rapporteren over uitvoering en over eventuele klachten daarover.

**Monitoring Uitbestedingsrisico**

Het bestuur monitort via de kwaliteitsrapportages en stuurt zo nodig bij.

**IT-risico**

Risico dat bedrijfsprocessen worden verstoord door het falen van ICT voorzieningen en dat informatievoorziening onvoldoende is beveiligd.

**Beheersing IT-risico**

Periodieke rapportages uitbestedingspartijen over IT-risico, waaronder SLA- en niet financiële rapportages per kwartaal en jaarlijkse Assurance rapportages en self-assessments Informatiebeveiliging en cybersecurity.

**Monitoring IT-risico**

Bestuur en bestuursbureau:

- Toetsen de mate van risicobeheersing bij de uitbestedingspartijen met het eigen IT-beleid.
- Voeren risicoanalyses uit bij uitbestedingspartijen rond het IT-risico.

**Integriteitsrisico**

Twijfel over de integriteit kan de reputatie van het fonds schaden. Voorbeelden van integriteitsrisico zijn het benadelen van derden, handelen met voorwetenschap en witwassen. Het frauderisico is onderdeel van het integriteitsrisico en is hieronder nader uitgewerkt.

**Beheersing Integriteitsrisico**

- (Bewaking van) naleving van de gedragscode - waaronder fraudepreventiemaatregelen - van het fonds door bestuur, medewerkers, leden van de Beleggingsadviescommissie en adviseurs vermogensbeheer.
- Check op voldoen aan gedragscode vermogensbeheerders en pensioenuitvoerder aan fondseisen.
- Regelmatige toets van het deelnemersbestand door de pensioenuitvoerder in het kader van de naleving van sanctiewetgeving conform handleiding sanctiewetgeving DNB.

**Monitoring Integriteitsrisico**

Het bestuur monitort via rapportages dat het integriteitsrisico wordt beheerst en stuurt zo nodig bij.

**Frauderisico (onderdeel van het integriteitsrisico)**

Fraude kan de reputatie van het fonds schaden, maar tevens impact hebben op de financiële positie van het fonds. Voorbeelden van frauderisico zijn het ontvreemden van middelen van het fonds en misbruik van de naam en/of reputatie van het fonds. Het pensioenfonds onderscheid fiscale fraude, interne fraude en externe fraude.

**Beheersing Frauderisico**

- (Bewaking van) naleving van de gedragscode - waaronder fraudepreventiemaatregelen - van het fonds door bestuur, medewerkers, leden van de Beleggingsadviescommissie en adviseurs vermogensbeheer.
- Check op voldoen aan gedragscode vermogensbeheerders en pensioenuitvoerder aan fondseisen.
- Voor betalingen zijn drie stappen van toepassing: invoer van de betaling en twee autorisaties van de betaling.
- Het inhuren van fiscale expertise in de interactie met de belastingdienst.
- Het monitoren van de compliance rapportage van vermogensbeheerders en pensioenuitvoerder.

**Monitoring Frauderisico**

Het bestuur monitort via rapportages, onder andere van de sleutelfunctiehouder risicobeheer, dat het frauderisico wordt beheerst en stuurt zo nodig bij. Tevens wordt vastgesteld of de rapportages van de sleutelfunctiehouders en de compliance officer bevindingen inzake fraude bevatten. In 2022 was dit niet het geval.

Het bestuur stelt jaarlijks een fraudepreventieprogramma op en monitort dit, voor het eerst in 2023.

**Juridisch risico (naleving wet- en regelgeving)**

Het risico dat reglementen, statuten of gevoerd beleid niet conform wet- en regelgeving is.

**Beheersing juridisch risico**

Het bestuursbureau van het fonds beschikt over voldoende juridische kennis om dit risico te ondervangen of om vast te stellen wanneer specifieke juridische expertise moet worden ingekocht.

**Monitoring juridisch risico**

Door eigen invulling, het actieve lidmaatschap van de Pensioenfederatie en door het eventueel inhuren van specifieke expertise vindt door het bestuur beheersing plaats van het juridisch risico.

### Belangrijkste activiteiten in 2022

- Eind 2021 is door BPF Waterbouw een Eigenrisicobeoordeling (ERB) uitgevoerd waarin voor 2022 verbeteracties werden geformuleerd. Deze verbeteracties zijn in 2022 door het fonds uitgevoerd en gemonitord.
- In 2022 waren datakwaliteit, informatiebeveiliging en cybersecurity belangrijke thema's. DNB heeft een sector brede uitvraag gedaan op basis van de self-assessment informatiebeveiliging.
- Het fonds volgde ontwikkelingen met betrekking tot het nieuwe pensioenstelsel nauwgezet.
- De Integrale Risicorapportage is door het bestuur uitgediept. De Integrale Risicorapportage wordt aan de hand van onder andere KPI's (Key Performance Indicators), KRI's (Key Risk Indicators) en het jaarplan van 2022 beoordeeld. Deze rapportage, die per kwartaal wordt opgesteld, geeft het bestuur een beeld van de risico's en zorgt ervoor dat tijdig en correct kan worden ingespeeld op ontwikkelingen in de hoofd risico's van het fonds en de beheersing daarvan. Tevens heeft deze rapportage het doel om de verantwoordelijken per risicothema uit te dagen en het bestuur te voorzien van alle relevante inzichten en sturingsinformatie.
- Het beleid op het gebied van datakwaliteit is uitgebreid naar de vermogensbeheerder en effectenbewaarder.
- De renteafdekking is, met de stijging van de rente, verhoogd. Hierbij is besloten tot de inzet van LDI-fondsen.

Eind 2022 is het Integraal Risicomanagement geëvalueerd. Op basis daarvan zijn vervolgstappen in gang gezet om te komen tot een verdere scheiding tussen eerste en tweedelijns risicowerkzaamheden

### Geplande activiteiten 2023

In 2022 heeft het fonds de Integrale Risicorapportage verder verbeterd. In 2023 zal het fonds een volgende verbeteringslag doorvoeren in de beoordeling en de werking van de beheersmaatregelen en het monitoren en controleren daarvan.

In 2023 is er een aantal hoofdthema's die vanuit het integraal risicomanagement specifiek aandacht vragen. Dit betreft onder meer de transitie naar het nieuwe pensioenstelsel, de implementatie van het MVB-beleid, beheersing van de risico's op het gebied van IT en datakwaliteit, actualisatie van het integriteitsrisico inclusief het fraudepreventieprogramma, en de SFDR level 2 vereisten en aankomende DORA regelgeving. Ook wordt de in gang gezette scheiding tussen eerste lijns en tweede lijns risicowerkzaamheden stapsgewijs verder uitgewerkt.

## 1.10 Toekomstparagraaf

### *Pensioenadministratie*

Het jaar 2022 heeft vooral in het teken staan van een going concern in de pensioenadministratie. De aandacht is verschoven van transitie van de pensioenadministratie naar de kwaliteit van de dienstverlening, service en communicatie. Het in gebruik nemen van het deelnemersportaal en het uitbreiden van de functionaliteit is voor onze communicatie een belangrijke mijlpaal. In 2023 zal worden overgegaan naar een nieuw platform, waarmee verdere verbeteringen in de communicatie kunnen worden doorgevoerd en het pensioenfonds kan overgaan naar het nieuwe pensioenstelsel.

### *Nieuwe pensioenstelsel*

In 2023 zal er veel aandacht zijn voor de transitie naar het nieuwe pensioenstelsel. Het bestuur zal in afzonderlijke themasessies verschillende aspecten van het nieuwe pensioenstelsel behandelen. Belangrijke onderdelen zijn de herverdelingsvraagstukken, het verkennen van de verschillende mogelijkheden en het evenwichtig afwegen van belangen. Daarbij zal de risicohouding en een uitvraag van de risicopreferentie gaan plaatsvinden.

Het pensioenfonds gaat onderzoeken wat het nieuwe pensioenstelsel betekent voor de (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden in vergelijking tot het huidige stelsel. Ook zal het pensioenfonds in 2023 een deelnemersonderzoek uitvoeren. Een belangrijk onderdeel van deze enquête is het zogenaamde risicopreferentie-onderzoek. Daarnaast is in het deelnemersonderzoek aandacht voor maatschappelijk verantwoord beleggen. Tevens blijft het bestuur kijken naar mogelijkheden om de dekkinggraad op peil te houden waardoor toeslagen waarschijnlijker worden in deze tijd van toenemende inflatie. De uitkomsten van dit onderzoek worden meegenomen bij de besluitvorming. Op kortere termijn zal het pensioenfonds invulling geven aan onderdelen van de nieuwe wetgeving die al eerder van kracht zijn zoals het bedrag ineens en keuzebegeleiding.

Waar mogelijk zal het bestuur samen met het VO en de RvT optrekken. Daarbij behouden bestuur, VO en RvT de eigen rollen en verantwoordelijkheden.

### *Overgang rentetermijnstructuur*

DNB heeft in 2022 besloten om de UFR vanaf 1 januari 2023 te baseren op nieuwe UFR-parameters. DNB volgt hiermee het advies van de Commissie Parameters. Als gevolg van deze nieuwe methode is de actuele dekkinggraad per 1 januari 2023 gedaald van 138,5% naar 137,9%.

### *Verhoging pensioenen*

De financiële positie van het fonds per 31 december 2022 liet het toe de aanspraken van de actieve deelnemers, de niet-actieve deelnemers en de ingegane pensioenen per 1 januari 2023 met 3,75% te verhogen, gelijk aan de toeslagambitie.

### *Bankencrisis*

Begin 2023 is Credit Suisse in financiële problemen gekomen en overgenomen door UBS. Tevens zijn een aantal banken in de Verenigde Staten failliet gegaan, waaronder Silicon Valley Bank. Deze bankencrisis heeft geen directe negatieve impact op het pensioenfonds gehad. De actuele dekkinggraad bewoog de eerste vier maanden van 2023 rond de 140%.

Het jaar 2023 zal vooral in het teken staan van de voorbereidingen op de transitie naar het nieuwe pensioenstelsel. Daarbij zal veel aandacht moeten gaan naar communicatie en belangenafweging. Het deelnemersportaal is in gebruik genomen maar het uitbreiden van de functionaliteit is voor onze communicatie een belangrijke pijler.



## 1.11 Code Pensioenfondsen

Overzicht naleving Code Pensioenfondsen naar de stand per 31 december 2022

De huidige Code Pensioenfondsen is wettelijk verankerd in de Pensioenwet. De Code bevat 65 normen voor 'goed pensioenfondsbestuur' die verdeeld zijn over de volgende acht thema's:

- Vertrouwen waarmaken;
- Verantwoordelijkheid nemen;
- Integer handelen;
- Kwaliteit nastreven;
- Zorgvuldig benoemen;
- Gepast belonen;
- Toezicht houden en inspraak waarborgen;
- Transparantie bevorderen.

Door de normen in de Code na te leven wil de pensioenfondsensector zorgen voor goed functionerende pensioenfondsbesturen, de verhoudingen binnen het pensioenfonds transparanter maken en verzekeren dat adequaat met belanghebbenden wordt gecommuniceerd. De Code Pensioenfondsen kent een 'pas toe of leg uit-karakter' wat inhoudt dat alleen afwijkingen van de Code Pensioenfondsen in het jaarverslag worden toegelicht. BPF Waterbouw voldeed in 2022 aan alle normen.

De Code Pensioenfondsen bevat tevens zogeheten 'rapportagenormen'. Deze worden altijd toegelicht.

### Code Pensioenfondsen Rapportagenormen

Principes uit de Code		Naleving per 31-12-2022	Nadere toelichting
5	Het bestuur legt verantwoording af over het beleid dat het voert, de gerealiseerde uitkomsten van dit beleid en de beleidskeuzes die het eventueel voor de toekomst maakt. Het bestuur weegt daarbij de verschillende belangen af van de groepen die bij het pensioenfonds betrokken zijn. Ook geeft het bestuur inzicht in de risico's van de belanghebbenden op korte en lange termijn, gerelateerd aan het overeengekomen ambitieniveau.	Ja, toegepast	In 2022 heeft het bestuur twee keer met het VO alleen vergaderd. In deze vergaderingen bespreekt het bestuur de beleidsafwegingen en de realisatie daarvan aan de hand van een compacte rapportage. In het jaarverslag worden deze aspecten uitgebreid behandeld. Bij alle bestuursbesluiten wordt de evenwichtige belangenafweging betrokken. In bestuursvergaderingen wordt op basis van voorleggers expliciet aandacht aan risico's besteed, waarbij het bestuursbureau als eerste lijn input levert en de risicomanager als tweede lijn commentaar vastlegt bij de input en stukken op toereikende behandeling beoordeelt. Bij herstelplan en haalbaarheidstoets bespreekt het bestuur expliciet korte en lange termijn risico's in relatie tot de kerndoelen. In het bestuursverslag legt het bestuur hier verantwoording over af.
31	De samenstelling van fondsorganen is wat betreft geschiktheid, complementariteit, diversiteit, afspiegeling van belanghebbenden en continuïteit, vastgelegd in beleid. Zowel bij de aanvang van een termijn, als ook tussentijds bij de zelfevaluatie vindt een check plaats.	Ja, toegepast	Bij de samenstelling en opvolging van het bestuur, VO en raad van toezicht wordt naast de vereiste deskundigheid, competenties en professioneel gedrag indien mogelijk rekening gehouden met diversiteit zoals beschreven in de Code. In het bestuur zitten 3 vrouwen waarvan er 1 jonger dan 40 jaar is en 2 mannen. Er is een vacature.

Principes uit de Code		Naleving per 31-12-2022	Nadere toelichting
33	In zowel het bestuur als in het VO of het BO is er tenminste één vrouw en één man. Er zitten zowel mensen van boven als van onder de 40 jaar in. Het bestuur stelt een stappenplan op om diversiteit in het bestuur te bevorderen.	Ja, deels toegepast	Het fonds heeft in 2018 het diversiteitsbeleid vernieuwd met een stappenplan. In het bestuur en het VO zitten tenminste één vrouw en één lid jonger dan veertig jaar.
47	Het intern toezicht betreft deze Code bij de uitoefening van zijn taak.	Ja, toegepast	De raad van toezicht oordeelt mede via deze verantwoording over toepassing van de Code en verwerkt de uitkomsten in het jaarlijks rapport.
58	Het bestuur geeft publiekelijk inzicht in missie, visie en strategie.	Ja, toegepast	In het bestuursverslag zijn missie, visie en strategie opgenomen.
62	Het bestuur legt zijn overwegingen omtrent verantwoord beleggen vast en zorgt ervoor dat deze beschikbaar zijn voor belanghebbenden.	Ja, toegepast	In de Beleggingsbeginselen / Investment Beliefs is het standpunt omtrent verantwoord beleggen en corporate governance uiteengezet. Deze stukken zijn beschikbaar via de website van het fonds.
64	Het bestuur rapporteert in het jaarverslag over de naleving van de interne gedragscode (zoals bedoeld in de normen 15 en 16) en deze Code, net als over de evaluatie van het functioneren van het bestuur.	Ja, toegepast	De rapportering is opgenomen in hoofdstuk 1 Governance.
65	Het bestuur zorgt voor een adequate klachten- en geschillenprocedure die voor belanghebbenden eenvoudig toegankelijk is. In het jaarverslag rapporteert het bestuur over de afhandeling van klachten en de veranderingen in regelingen of processen die daaruit voortvloeien.	Ja, toegepast	De klachten en de afwikkeling daarvan – tenzij hier een bestuursbesluit voor noodzakelijk is in de vorm van bijzondere hardheid – worden eenmaal per jaar gerapporteerd in een bestuursvergadering. In het bestuursverslag wordt aandacht besteed aan de afhandeling van klachten en geschillen. De mogelijkheid om de klacht voor te leggen aan de Ombudsman Pensioenen is opgenomen in de klachtenregeling.

De Checklist Naleving Code pensioenfondsen wordt gepubliceerd op de website van BPF Waterbouw. Hier zijn alle 65 normen terug te vinden en hoe BPF Waterbouw hiermee omgaat.

## 1.12 Vaststelling van het bestuursverslag

Badhoevedorp, 12 juni 2023

Stichting Bedrijfstakpensioenfonds Waterbouw

dhr. J. Hilbrands  
onafhankelijk voorzitter

dhr. H.J.P. Strang  
bestuurder namens pensioengerechtigden

mw. C. Boekkooi  
werknemersbestuurder

mw. N. van den Berg  
werkgeversbestuurder

mw. M. van Beusekom  
werkgeversbestuurder

## 1.13 Verantwoordingsorgaan

Oordeel & aanbevelingen verantwoordingsorgaan

### 1. Algemeen

Het verantwoordingsorgaan (hierna te noemen VO) is bevoegd om jaarlijks een oordeel te geven over:

- het handelen van het bestuur aan de hand van het jaarverslag, de jaarrekening en overige relevante informatie;
- het door het bestuur gevoerde beleid over het betreffende kalenderjaar;
- de beleidskeuzes die betrekking hebben op de toekomst en;
- procesmatige beoordeling van afgegeven adviezen (gevraagd en ongevraagd) aan het bestuur en de Raad van Toezicht m.b.t. duidelijkheid en tijdigheid.

Het VO bestond per 31 december 2022 uit 11 leden. In het VO hebben 2 leden zitting namens de actieve deelnemers, 7 leden namens de gepensioneerden en 2 leden namens de werkgevers. Er was 1 openstaande vacature voor de actieven. De leden namens de werkgevers worden aangewezen door de Vereniging van Waterbouwers. De gepensioneerde en de actieve leden worden gekozen via verkiezingen.

Het verslagjaar 2022 kenmerkte zich door een aantal overlegmomenten (15 keer) van VO, VO en Bestuur, VO en RvT en enkele vergaderingen met alle Gremia.

Door de afname van de COVID pandemie is er in 2022 ook meerdere malen fysiek vergaderd. Alhoewel het VO de voorkeur heeft om fysiek te vergaderen, heeft het online vergaderen geen directe nadelige invloed gehad op de informatiedeling tussen de verschillende gremia.

In 2022 zijn er 2 nieuwe gepensioneerde leden toegetreden tot het VO en in verband met het vertrek van dhr. Jan Klein als voorzitter, heeft het VO met ingang van oktober 2022 een nieuwe voorzitter aangesteld (dhr. Jaap Bogaards). Het ledenaantal van het VO is reglementair teruggebracht tot 12 leden. Met het vervullen van de laatste vacatures is het VO in het 1e kwartaal van 2023 weer voltallig.

In oktober 2022 heeft het VO wijzigingen aangebracht in haar interne organisatie. Zo is er een dagelijks bestuur ingesteld en zijn er commissies ingesteld voor communicatie, invaren NPS en evenwichtigheid. Vanaf 2023 zal gewerkt worden met portefeuillehouders in navolging van het bestuur.

Het VO is door het bestuur en het bestuursbureau van het BPF Waterbouw op regelmatige basis geïnformeerd met betrekking tot het gevoerde beleid en de uitvoering daarvan. Het VO stelt vast dat er gedurende 2022 een goede ondersteuning is geweest door de medewerkers van het bestuursbureau, waarvoor het VO hen graag wil bedanken. Het VO heeft in het kader van haar taakuitoefening kennisgenomen van de statuten en reglementen, de ABTN, toeslagverlening en de notulen en besluiten van de bestuursvergaderingen 2022. Gedurende het jaar heeft het VO instemming gegeven aan een update van het verkiezingsreglement, statutenwijziging, het integriteitbeleid, het klachten- en geschillenreglement, en het VO reglement.

In 2022 is er door het bestuur een verkort jaarverslag toegezonden aan alle deelnemers in het fonds. Bedoeling is om dit jaarlijks aan de deelnemers te verstrekken en het VO vindt dat dit bijdraagt aan een goede invulling van de communicatieverplichting van het fonds.

Volgens het VO is voldaan aan een beheerst, passend en duurzaam beloningsbeleid, waardoor voldaan is aan de wet- en regelgeving en richtlijnen zoals deze in de pensioensector van kracht zijn.

Het VO zal binnen het kader van haar wettelijke mogelijkheden, alle ontwikkelingen zowel intern als extern, in het belang van de deelnemers nauwlettend volgen en waar nodig ofwel noodzakelijk, actief anticiperend optreden.

Om uitvoering te geven aan de norm uit de Code Pensioenfondsen heeft VO in 2022 een zelfevaluatie uitgevoerd. Het VO realiseert zich terdege dat zij met de aankomende transitie naar het NPS, kennis, vaardigheden en specifiek inzicht dient te verwerven om de toebedeelde adviestaken in dit kader te kunnen vervullen. Daartoe is in 2022 deelname gerealiseerd en voortgezet door alle leden in het SPO Programma "inzicht".

In 2023 richt het VO zich specifiek op de navolgende speerpunten:

1. Transitie ontwikkelingen naar het nieuwe pensioenstelsel (NPS);
2. Communicatiestrategie naar de deelnemers, inclusief de implementatie daarvan en;
3. Toekomstbestendige pensioenuitvoering in samenhang met de transitie van het NPS.

Het VO is positief over de inspanningen van het bestuur om de relatie met sociale partners goed te houden en waar mogelijk te verbeteren en raadt het bestuur aan hier in het komende jaar ook voldoende aandacht aan te blijven geven.

## **2. Beoordeling bestuurshandelen**

### **2.1. Governance**

Het bestuur heeft voor het gehele bestuur een geschiktheidsbeleidsplan opgesteld. De deskundigheid en competenties worden beschreven in de geschiktheidsmatrix. Jaarlijks wordt dit plan geëvalueerd en aangepast. Het VO is van mening dat het bestuur als een team werkt en dat de geschiktheid van het team voldoende op orde is. Er wordt volgens een vast (onderwerpen) vergaderschema vergaderd, waardoor jaarlijkse alle onderwerpen voldoende aandacht krijgen. Gedurende 2022 heeft het bestuur minder aandacht hoeven te besteden aan de uitbesteding van de pensioenadministratie aangezien deze bij de nieuwe uitvoerder op orde is gebracht. Dit maakte dat er aanzienlijk minder incidentele vergoedingen zijn betaald aan de bestuursleden en dat het bestuur zich nog meer op de normale bestuurshandelingen kon gaan richten waarbij ze volgens het VO handelden in lijn met de missie en visie van het fonds. Het feit dat het bestuur over is gegaan tot het instellen van portefeuillehouders voor bepaalde onderwerpen vindt het VO positief. Het VO constateert dat het bestuur de Code pensioenfondsen volgt en dat alle normen worden nageleefd.

Het bestuursbureau is in de loop van 2022 uitgebreid qua personeel. Het VO vraagt het bestuur wel om hier voldoende aandacht aan te blijven geven gezien de toekomstige werkdruk die waarschijnlijk met de invoering van het Nieuwe Pensioenstelsel (NPS) mee komt.

De pensioenpremie is voor 2022 t.o.v. 2021 gelijk gebleven. De pensioenopbouw kon hierbij gehandhaafd blijven onder aanpassing van de premiesystematiek op basis van het verwacht rendement (in plaats van een gedempte rente). Het VO heeft hier een positief advies over uitgegeven. Het hebben van een stabiele premie is in aanloop naar het NPS aan te raden. Voor 2023 wenste het bestuur de premie dan ook gelijk te houden aan 2022. Uiteindelijk is op verzoek van sociale partners door het bestuur besloten om de premie 1 procentpunt lager te stellen. Dit was gezien de financiële positie aanvaardbaar. Het VO waardeert de inzet van het bestuur op dit onderwerp, waarbij zij rekening wisten te houden met de vraag vanuit sociale partners, de toelaatbaarheid van een premiewijziging onder de financiële positie en het hebben van een stabiele premie richting het NPS.

Het VO is van mening dat de uitvoeringskosten per deelnemer onder controle zijn en in lijn liggen met het jaar 2021. De beperkte stijging t.o.v. 2021 is te verklaren. Daarnaast zijn er wat extra kosten gemaakt in verband met het NPS. Dit zal de komende jaren ook het geval gaan zijn, het VO vraagt het bestuur hier voldoende aandacht aan te blijven besteden, zodat deze kosten onder controle kunnen blijven.

Het feit dat er zowel per 1-1-2022 als per 1-1-2023 financiële mogelijkheid was voor indexatie is positief en acht het VO verantwoord gezien de huidige financiële status. Het fonds hanteert een voorwaardelijk toeslagbeleid en het bestuur kan qua toeslagverlening in hoogte differentiëren tussen de verschillende deelnemersgroepen. Van deze laatste mogelijkheid is in 2022 geen gebruik gemaakt. Met de toeslagverleningen heeft het fonds kunnen voldoen aan zijn toeslagambitie. De verhogingen waren gelijk aan de stijging van de lonen onder de CAO Waterbouw.

### **2.2. IT handling**

Kwaliteit in de uitvoering van de pensioenregeling en alles wat daarbij direct en indirect van belang is, wordt gedragen door een goed functionerende IT-handling. Het bestuur heeft het IT-beleid recentelijk (februari 2023) vastgelegd, en is eindverantwoordelijk. De betrokken partijen waaronder het bestuursbureau, de uitvoeringsorganisatie Visma Idella en de vermogensbeheerder CTI, dragen iedereen een deel-verantwoordelijkheid met betrekking tot een beheerste bedrijfsvoering en alle uit te voeren IT-handling conform het vastgestelde IT-beleid.

Belangrijk hierbij is de monitoring van de IT processen, zowel intern als extern. Dit is met name gefocust op het gegeven dat IT bedrijfsprocessen kunnen worden verstoord door een mogelijk systeemfalen m.b.t. informatiebeveiliging en cybersecurity.

Toetsing van risicobeheersing bij uitbestedingspartijen t.o.v. het eigen IT beleid en het uitvoeren van risicoanalyses zijn hierbij standaard noodzakelijk. Door beheersing van al deze risico's wordt het integriteitsrisico geminimaliseerd en wordt integriteit- en reputatieschade voor het fonds voorkomen.

Een risico van meerdere partijen die het IT beleid uitvoeren is het kostenaspect van het IT beleid. Door de splitsing van activiteiten is er op dit moment niet helder vast te stellen wat de omvang is van alle gemaakte kosten in dit verband. Dit zou een risico kunnen zijn, specifiek wat betreft inzichtelijkheid en effectiviteit. Het VO raadt het bestuur aan om hier op detailniveau meer inzicht in te verkrijgen.

Samenvattend ziet het VO dat het bestuur gelet op alle genomen maatregelen, alert is op alle facetten van het IT beleid.

### **2.3 Communicatie**

Gedurende 2022 is er twee keer een brief met informatie vanuit het fonds naar alle deelnemers verstuurd. Dit betrof een algemeen pensioennieuws met daarbij een bericht over de 1e toegepaste indexatie in 2022 en een brief betreffende het verkort jaarverslag. Het VO is van mening dat er op dit moment nog te weinig informatie beschikbaar is voor de deelnemers van het fonds met betrekking tot de overgang naar het NPS, bovendien is het VO van mening dat de communicatie in het algemeen op dit moment summier is.

Alhoewel er een link op de website staat naar [onsnieuwepensioen.nl](https://onsnieuwepensioen.nl) en het laatste pensioennieuws vanuit de overheid, zou dit nog uitgebreider kunnen. Het VO constateert dat de website van het BPF Waterbouw goed werkt en dat er voor de deelnemer op een gemakkelijke manier informatie te vinden is. Echter, het VO constateert ook dat er voor de gepensioneerden weinig informatie te vinden is t.a.v. de persoonlijke situatie van de gepensioneerden (hoogte pensioen, uitkering e.d.). Het zou wenselijk zijn om te overwegen of er een gepersonaliseerde 'mijn' omgeving gecreëerd zou kunnen worden voor de gepensioneerden zodat zij alle informatie centraal op één plaats in kunnen zien.

Via de website van het fonds wordt maandelijks een update van de dekkingsgraad gepubliceerd. Daarnaast werden er in 2022 berichten rondom de indexatietoeslag, het effect van de oorlog in Oekraïne en omtrent het deelnemersportaal geplaatst. Alhoewel het VO ziet dat het bestuur energie steekt (en aandacht heeft voor) in gesprekken met Visma Idella omtrent het verder uitbouwen van het deelnemersportaal, heeft zij hier wel zorgen over. Op dit moment is de informatie in het deelnemersportaal beperkt en in het kader van de overgang naar het NPS moet het deelnemersportaal wel de juiste middelen bevatten voor de informatieverschaffing. De huidige software van het deelnemersportaal zou hier nog niet aan kunnen voldoen. Het VO vraagt het bestuur om hier in 2023 voldoende aandacht aan te blijven besteden. Daarnaast is directe communicatie via de e-mail op dit moment lastig aangezien er maar een beperkt aantal e-mailadressen van deelnemers bekend zijn. Het VO doet de aanbeveling aan het bestuur om zich in 2023 extra in te spannen om de e-mailadressen op orde te krijgen.

### **2.4. Toekomst pensioenen**

Om vooruit te kijken in de toekomst, is het nuttig om eerst naar de afgelopen 5 jaar te kijken. Het aantal deelnemers (ca. 11.700, waarvan gemiddeld 2.800 actieven) blijft redelijk stabiel. Het fondsvermogen bedraagt ultimo 2022 rond de € 1,4 miljard. De actuele dekkingsgraad ultimo december 2022 bedroeg 138,5%.

Vanwege het pensioenakkoord en het te verwachten nieuwe pensioenstelsel (NPS) probeert het VO tijdig en adequaat in te spelen op de ophanden zijnde veranderingen. Het VO is momenteel bezig met kennisverwerving ten aanzien van de mogelijke op handen zijnde transitie. Het VO heeft een aantal werkgroepen gevormd om de diverse aspecten van het NPS te volgen en monitoren. Zo mogelijk samen met het bestuur en de raad van toezicht zal het VO in afzonderlijke kennissessies verschillende aspecten van het NPS behandelen. Het VO heeft daarbij bijzondere aandacht voor het aspect evenwichtige belangenafweging.

Het VO realiseert zich dat de mogelijke transitie naar het NPS een lang en complex proces is, waarbij de sociale partners het voortouw moeten nemen ten aanzien van inhoud van de nieuwe regeling. Het VO ziet

dat het bestuur voldoende aandacht heeft voor het NPS en daar waar nodig actie onderneemt in de vorm van het opstellen van een projectplan en van voorbereidende berekeningen.

Echter, om voldoende klaar te blijven staan voor de geplande transitie roept het VO de sociale partners/het bestuur op de RvT en het VO tijdig te betrekken bij de voorbereidingen voor de transitie naar het nieuwe stelsel, zodat ook tijdig waardevolle input kan worden gegeven.

## **2.5. Beleggingsbeleid & Vermogensbeheer**

Het BPF Waterbouw kent een gedegen beleggingsbeleid en vermogensbeheer, waarbij de belangen van de deelnemers voor de korte en lange termijn centraal staan. Het doel is het behalen van een zo goed mogelijk rendement met verantwoorde beleggingen. Professionele externe partijen monitoren vastrentende waarden, de aandelenportefeuille en het onroerend goed. Daarnaast verzorgen zij de beleggingsadministratie, performance- en risicometingen. Door het gekozen beleggingsbeleid zijn vermogensbeheerkosten op een aanvaardbaar niveau.

Door de volatiele marktomstandigheden en stijgende rente is het beleggingsresultaat echter sterk negatief geweest op zowel de matchingportefeuille als de returnportefeuille. Het VO staat achter de gekozen verhouding tussen matching- en returnportefeuille. Eind 2021 is een ALM studie verricht die de basis vormt voor het beleggingsbeleid en in 2024 staat een nieuwe ALM studie alsdan gepland. Het fondsvermogen is belegd op basis van de in het beleggingsbeleid vastgestelde richtlijnen.

Het bestuur wordt geadviseerd door de beleggingsadviescommissie. Het VO heeft kennisgenomen van, en inzicht verkregen in, de maandelijkse verstrekte rapportages van het bestuur, waaronder de dekkingsgraad, het dashboard en de rapportages risicobudget en renterisico.

De beleggingsresultaten hebben in 2022 helaas geleid tot een significante daling van het fondsvermogen, hetgeen het VO zorgen baart. Niettemin is de dekkingsgraad van het fonds aanzienlijk gestegen als gevolg van de hogere rente, waardoor per saldo de verplichtingen substantieel daalden en een uitstekende dekkingsgraad gerealiseerd kon worden.

Op basis van het dynamische rente-afdekkingsbeleid is de renteafdekking ultimo 2022 fors toegenomen ten opzichte van 2021 (ultimo 2022: 48%). Na balansdatum is de renteafdekking verder verhoogd. Het VO staat positief ten opzichte van de toegenomen bescherming van de dekkingsgraad, mede in het licht van de op handen zijnde transitie naar het nieuwe pensioenstelsel (NPS).

Het VO doet de oproep aan het bestuur om graag tijdig geïnformeerd te worden indien er duidelijkheid is wat het NPS mogelijk gaat betekenen voor de beleggingen en het vermogensbeheer.

## **3. Oordeel**

Het Verantwoordingsorgaan van de Stichting BPF Waterbouw is van mening dat:

Het VO over voldoende informatie beschikt om zich een oordeel te vormen over het boekjaar 2022 met betrekking tot het handelen van het bestuur en stelt vast dat het beleid en handelen in overeenstemming zijn geweest met de statuten en de reglementen van het fonds.

Wij zijn van mening dat het bestuur zoveel als mogelijk heeft getracht een consistent beleid te voeren, waarbij de belangen van alle deelnemers afgewogen en geborgd zijn en zien wij dat de problemen in de administratie gedurende het jaar adequaat werden opgelost.

Het VO oordeelt positief over het gevoerde beleid en het handelen van het bestuur en hoopt dat we dit in 2023 met een solide basis binnen alle gremia voortzetten en verder uitbreiden.

## **Aanbevelingen**

Het VO geeft aan dat zij waar mogelijk en verantwoord binnen de bestaande bevoegdheden van het VO het bestuur wil ondersteunen in onder andere de belangrijke opkomende transitie naar het nieuwe pensioenstelsel, met in acht neming van de volgende aanbevelingen van het VO aan het bestuur:

- Om inspanning en opvolging te blijven geven aan het consistent blijven besturen van het fonds, daarbij ondersteund door een kwalitatief en kwantitatief goed bezet bestuursbureau, waarbij aandacht wordt

gegeven aan het onder controle houden van de werkdruk en kosten, mede vanwege de inmiddels ingezette transitie naar het nieuwe pensioenstelsel;

- Om de doelstellingen die zij in het communicatiejaarplan heeft gesteld, tijdig op te volgen en hierbij extra aandacht te geven aan het doen realiseren van het deelnemersportaal (pensioenplanner), het verkrijgen van de e-mailadressen van deelnemers en de communicatie in het algemeen (met een extra nadruk op de informatie voor de gepensioneerden);
- Om sociale partners er toe te bewegen meer snelheid te betrachten om samen tot een besluit te komen t.a.v. de transitie naar het NPS en;
- Om ervoor te zorgen dat er tijdig kennissessies georganiseerd worden zodat het VO, de RvT en het bestuur zelf over adequate inhoudelijke informatie beschikken om de verschillende keuzes die gemaakt moeten worden m.b.t. het NPS, te kunnen maken.
- Om ten aanzien van de kosten die gemaakt worden (bij de uitbestedingspartners en het bestuursbureau) met betrekking tot de IT, meer inzichtelijkheid te verkrijgen/te verstrekken.

Reactie bestuur

Het bestuur dankt het verantwoordingsorgaan voor de in 2022 verrichte werkzaamheden en bijdrage en de op basis daarvan opgestelde rapportage. Het bestuur heeft veel waardering voor de heldere, feitelijke en constructieve rapportage van het verantwoordingsorgaan over 2022. Daarbij ervaart het bestuur het oordeel van het verantwoordingsorgaan als positief en als een blijk van vertrouwen en waardering voor de werkzaamheden die het bestuur heeft verricht.

De aanbevelingen het verantwoordingsorgaan nemen wij ter harte en wij zien uit naar een voortzetting van de goede samenwerking in 2023.



## 1.14 Raad van toezicht

Jaarrapport

### Inleiding

Ingevolge de statuten van Bpf Waterbouw (het fonds) legt de raad van toezicht (RvT) van het fonds jaarlijks verantwoording af over de uitvoering van de taken en de uitoefening van bevoegdheden aan het verantwoordingsorgaan en in het bestuursverslag. Daarnaast legt de RvT zijn waarnemingen en aanbevelingen over het afgelopen boekjaar vast. Deze rapportage is als volgt opgezet:

- onderdeel 1: algemeen oordeel;
- onderdeel 2: verantwoording;
- onderdeel 3: bevindingen;
- onderdeel 4: speerpunten; en
- onderdeel 5: goedkeuring besluit vaststelling bestuursverslag en jaarrekening.

### 1. Algemeen oordeel

In 2022 heeft het bestuur de nodige aandacht gegeven aan het inrichten van de administratie bij Visma-Idella. Inmiddels is dit zo goed als afgerond, al blijft het deelnemersportaal een punt van zorg. De RvT heeft waardering voor de inspanningen van het bestuur op dit gebied.

Daarnaast is de transitie naar het nieuwe pensioencontract nadrukkelijk op de agenda gekomen. Ook hier heeft het bestuur veel tijd aan besteed, al dan niet samen met sociale partners. Voor 2023 zal dit niet veranderen; indien de wetgeving definitief wordt zal de transitie naar het nieuwe pensioencontract veel tijd in beslag gaan nemen.

De RvT heeft, terugblikkend op 2022, een positief oordeel over de werkwijze van het bestuur en de bereikte resultaten.

### 2. Verantwoording

Per 1 januari 2022 bestond de RvT uit Peter van Eekelen en Mechteld Hendriks. Per 1 april 2022 is Gerard van de Kuilen toegetreden tot de RvT, waarmee de RvT weer compleet is.

De taak van de RvT wordt bepaald door het wettelijk kader, waaronder ook de Code Pensioenfondsen en de statuten/reglementen van het fonds. De leden van de RvT zijn lid van de VITP (Vereniging Intern Toezichthouders Pensioensector) en betrekken bij het uitoefenen van hun taak ook de VITP-Toezichtcode. Aan de hand van deze codes heeft de RvT een normenkader geformuleerd, op basis waarvan de RvT zijn werkwijze heeft ingericht.

De wettelijke taak van de RvT bestaat in ieder geval uit het toezicht houden op het bestuursbeleid en de algemene gang van zaken van het fonds, het toezien op een adequate risicobeheersing en het toezien op evenwichtige belangenafweging. Tevens beoordeelt de RvT de wijze waarop door het bestuur wordt omgegaan met de risico's op de korte en de lange termijn en staat de RvT het bestuur met raad terzijde.

Naast deze wettelijke taken heeft de RvT een aantal goedkeuringsrechten. In dit kader heeft de RvT in 2022 goedkeuring verleend aan de volgende bestuursbesluiten:

- besluit vaststelling bestuursverslag en jaarrekening 2021;
- aanpassing beloningsbeleid.

De RvT heeft, naast zijn eigen bijeenkomsten, vergaderd/overlegd met het bestuur en delegaties van het bestuur, het verantwoordingsorgaan, de certificerend actuaire, de accountant en de sleutelfunctiehouders. Daarnaast heeft de RvT deelgenomen aan studiedagen van het bestuur en het verantwoordingsorgaan en is er ieder kwartaal een voorzittersoverleg met de voorzitters van bestuur, verantwoordingsorgaan en RvT. Ook ontvangt de RvT documenten van het bestuursbureau en vergaderstukken van de fondsgremia via het bestuurdersportaal van het fonds.

De RvT heeft een toezichtsplan 2022 opgesteld en gedeeld met het bestuur en het verantwoordingsorgaan. In dit toezichtsplan staan ook de speerpunten van de RvT vermeld; in onderdeel 4 van deze rapportage wordt hierover een terugkoppeling gegeven.

In 2022 heeft de RvT een zelfevaluatie gehouden. De resultaten van de zelfevaluatie zijn gedeeld met het bestuur en het verantwoordingsorgaan.

### **3. Bevindingen**

In dit onderdeel worden de bevindingen voor 2022 toegelicht aan de hand van het normenkader. Hierbij wordt telkens eerst de van toepassing zijnde norm genoemd en worden vervolgens de bevindingen van de RvT toegelicht.

#### **a. Algemeen beleid**

*Norm: het bestuur heeft tot taak zo goed mogelijk uitvoering te geven aan de pensioenregeling. Daartoe stelt het bestuur de doelstellingen van het fonds en de gehanteerde uitgangspunten (in overleg met andere organen) vast. Tevens dient het bestuur een visie te hebben op een toekomstbestendige uitvoering. Het beleid en de overwegingen die daaraan ten grondslag liggen dienen voldoende kenbaar te zijn. Er is een heldere en gedocumenteerde beleids- en verantwoordingscyclus. In deze cyclus zijn de eerdere bevindingen en aanbevelingen van het interne toezicht, het VO en accountant, actuaris en compliance officer opgenomen.*

De RvT constateert dat het bestuur in 2022 veel aandacht heeft besteed aan de pensioenadministratie. Door deze inspanningen kan de inrichting van de pensioenadministratie bij Visma Idella eind 2022 als afgerond beschouwd worden, met uitzondering van de functionaliteit van het deelnemersportaal. Alhoewel de RvT ziet dat het bestuur hier veel aandacht voor heeft en dit hoog op de agenda staat van de overleggen tussen Visma Idella en het bestuur, blijft het deelnemersportaal een punt van zorg. De RvT steunt het bestuur in de aandacht die hieraan wordt besteed en in het waar nodig formaliseren van nadere stappen.

Het bestuur heeft in 2022 gesproken met sociale partners over de transitie naar het nieuwe pensioenstelsel. Ook hebben het bestuur en sociale partners gezamenlijk een projectleider aangesteld. Het project inzake de overgang naar het nieuwe pensioencontract begint daarmee op stoom te komen. Dat gezegd hebbende, signaleert de RvT hier een duidelijk risico: voor een deel van de transitie is het bestuur afhankelijk van sociale partners en, alhoewel hier stappen worden gemaakt, is de tijdsplanning krap. De RvT waardeert de inspanningen op dit gebied, maar kan niet genoeg benadrukken hoe belangrijk het is dat bepaalde stappen op tijd genomen worden. Hiervoor is een effectieve samenwerking met sociale partners en een goede projectorganisatie een vereiste. De RvT adviseert hier hoge prioriteit aan te geven in 2023. Een onderdeel dat hierbij hoort is datakwaliteit. De Pensioenfederatie heeft in 2022 een kader voor datakwaliteit gepubliceerd waarin een aantal stappen is benoemd om te borgen dat de datakwaliteit ten tijde van de transitie naar het nieuwe pensioencontract op orde is. De RvT ziet goede datakwaliteit als een vereiste voor een succesvolle overgang en benadrukt het belang dat het bestuur specifieke aandacht geeft aan het kader datakwaliteit van de Pensioenfederatie.

Voor wat betreft de opvolging van de aanbevelingen van de RvT, heeft de RvT gezien dat de aanbevelingen van de RvT onderdeel uitmaken van de beleids- en verantwoordingscyclus. De RvT constateert dat het bestuur hierover een passende terugkoppeling heeft gegeven aan de RvT.

#### **b. Missie, visie, strategie**

*Norm: de missie, visie en strategie zijn zorgvuldig door het bestuur vastgesteld. Het daaruit voortvloeiende beleid met uitgangspunten en doelstellingen is onderbouwd.*

In het bestuursverslag zijn de missie, visie en strategie van het fonds beschreven. Het fonds heeft hierbij de strategische uitvoering van de missie en visie uitvoerig beschreven door middel van zes strategische speerpunten. De uitwerking van deze speerpunten is ook in de actuariële en bedrijfstechnische nota (ABTN) helder vastgelegd. Hieruit blijkt dat het bestuur zorgvuldig heeft stilgestaan bij de missie, visie en strategie en bij de onderbouwing daarvan. Niettemin beveelt de RvT aan, nu zich andere tijden aandienen vanwege de komst van Wet toekomst pensioenen (WTP), een herbezinning te doen op de destijds geformuleerde zes strategische speerpunten.

#### **c. Governance**

*Norm: het fonds stelt regelmatig vast of de bestuurlijke inrichting van het fonds doordacht en (nog steeds) adequaat is. De structuur van het fonds dient zodanig te zijn dat goede besturing is geborgd. In dat kader dienen individuele bestuursleden en het bestuur als geheel voldoende geschikt te zijn. Daarnaast is sprake van een duidelijke verdeling van taken, bevoegdheden en verantwoordelijkheden. Het bestuur heeft een beleid ter bevordering van diversiteit.*

Het bestuur heeft een jaarlijks vooraf vastgesteld vergaderschema met een vaste frequentie, maar met zo nodig ingelaste extra vergaderingen. De vergaderingen hebben een vaste agendastructuur, waardoor alle relevante onderwerpen aan de orde komen en waarmee een efficiënte vergaderwijze wordt bereikt. Tijdens de vergaderingen heeft ieder bestuurslid ruimte voor zijn/haar inbreng en maakt daar ook gebruik van. Naar het oordeel van de RvT werkt het bestuur als een goed team. De RvT constateert dat de bestuursleden voldoende geschikt zijn en dat er een duidelijke verdeling van taken, bevoegdheden en verantwoordelijkheden is.

De RvT signaleert ook dat de werkdruk voor sommige bestuursleden en op een deel van het bestuursbureau hoog is. Het bestuur is zich hiervan bewust en heeft daarom onlangs een portefeuillevelding geïntroduceerd. Ook geeft het bestuur aandacht aan de werkwijze van het bestuursbureau en is eind 2022 en start gemaakt met uitbreiding van het bestuursbureau. De RvT acht dit een goede zaak. Door de transitie naar het nieuwe pensioencontract zal de druk op bestuur en bestuursbureau toenemen. Goede werkafspraken en goede taakverdeling (waaronder over inleveren rapportages bij DNB) zijn hierbij essentieel. De RvT meent in dit kader dat het bestuursbureau beter wat ruim bezet kan zijn: dit borgt voldoende tijd voor het doorlopen van processen en het voltooien van acties (en de vastlegging hiervan). Bovendien worden risico's rond eventuele uitval van medewerkers daarmee verkleind.

#### **d. Financiële opzet en toeslagverlening**

*Norm: het fonds zorgt voor een deugdelijke toekomstbestendige financiële opzet. Hierbij zijn ambitie, premie en risicohouding in samenhang vastgesteld.*

Het financiële beleid van het bestuur is duidelijk gericht op zowel een stabiele premie als een stevige vermogenspositie. Daarbij kijkt het bestuur vooruit naar de invoering van de WTP. De RvT ondersteunt dit beleid.

De RvT heeft in dat opzicht waardering voor de inspanningen die het bestuur zich getroost heeft om in het overleg met de sociale partners het premieniveau van 2022 ook voor 2023 te handhaven. Uiteindelijk is de premie voor 2023 1 procentpunt lager vastgesteld. Gezien de huidige financiële omstandigheden (hogere rentestand met name) is de iets lagere premie (16,2% i.p.v. 17,2%) voor het pensioenfonds overkomelijk. In algemene zin ondersteunt de RvT het financiële beleid van het bestuur, waaronder mede het beleggingsbeleid en renteafdekkingsbeleid worden begrepen.

De RvT is positief over het besluit van het bestuur om gebruik te maken van de mogelijkheid tot aanvullende toeslagverlening, zowel per 1 januari 2022 als per 1 januari 2023. Die mogelijkheid werd geopend door het besluit van de sociale partners, waarin zij de intentie uitspreken tot "invaren" bij overgang naar een regeling volgens de WTP. Deze toeslagverlening is naar het oordeel van de RvT, gezien de financiële positie van het pensioenfonds, verantwoord.

#### **e. Risicomanagement**

*Norm: het bestuur bevordert en borgt een cultuur waarin risicobewustzijn vanzelfsprekend is en zorgt voor een adequate organisatie van het integrale risicomanagement. In de besluitvorming is zichtbaar dat het bestuur expliciet rekening houdt met mogelijke risico's en risicobeheersing bij het bepalen van het beleid en de uitvoering daarvan. Het proces van risicobeheersing wordt binnen het bestuur breed gedragen en is zorgvuldig vastgelegd.*

De RvT heeft geconstateerd dat de inrichting van de sleutelfuncties geleid heeft tot een verdere verbetering van het risicobewustzijn en een duidelijke rolverdeling. Hierdoor beschikt het bestuur aantoonbaar over een integraal overzicht over risico's. De afronding van het selfassessment IB-controls van DNB is vertraagd, maar die achterstand is begin 2023 ingelopen met de komst van een nieuwe, ervaren medewerker op het bestuursbureau. Het vertrek van de vervuller van de sleutelfunctie risicobeheer, die extern werd ingehuurd, is opgevangen met diezelfde medewerker. De RvT ziet dit als een goede invulling, maar zal wel blijven monitoren of er voldoende capaciteit is voor de vervuller-rol.

## **f. Vermogensbeheer**

*Norm: het pensioenfonds heeft een beleggingsbeleid dat in overeenstemming is met de verplichtingen van het fonds en de vastgestelde risicohouding. In dit beleid en bij de uitvoering daarvan is aandacht voor de beleggingsbeginselen en voor maatschappelijk verantwoord beleggen. De opdracht aan de vermogensbeheerder is in overeenstemming met dit beleid en er zijn effectieve begrenzings opgenomen in deze opdracht om de financiële risico's te beheersen. Verantwoording wordt afgelegd en evaluatie vindt plaats, waarna het beleid eventueel wordt bijgesteld. Het geheel is onderdeel van de jaarlijkse beleidscyclus.*

Het fonds heeft een degelijk onderbouwd beleggingsbeleid vastgelegd dat door de Beleggingsadviescommissie (BAC) goed wordt gemonitord. Binnen de ruimte die het beleid biedt, adviseert de BAC het bestuur over te nemen besluiten. De RvT heeft kunnen constateren dat de BAC en het bestuur hierover goede discussies voeren en weloverwogen besluiten.

Voor wat betreft maatschappelijk verantwoord beleggen is een weloverwogen keuze gemaakt om voorsnog gebruik te maken van de "opt-out" die SFDR-regelgeving biedt. Dat neemt overigens niet weg dat er binnen het beleid stappen gezet kunnen worden en de RvT is dan ook van mening dat het belangrijk is voortgang te maken.

## **g. Evenwichtige belangenafweging**

*Norm: de besluitvorming, waarbij een evenwichtige afweging van belangen plaatsvindt, is afgewogen en transparant. De beleidsoverwegingen van het bestuur zijn voldoende kenbaar.*

De RvT is van mening dat het bestuur bij de besluitvorming de belangen evenwichtig afweegt. Zo heeft de RvT geconstateerd dat het bestuur bij het nemen van besluiten inzake de premie en inzake toeslagverlening de evenwichtige afweging van belangen nadrukkelijk heeft besproken en vastgelegd.

Ook in het kader van de overgang naar het nieuwe pensioencontract heeft het bestuur gesproken over een evenwichtigheidskader. De RvT adviseert om een kader te formuleren waarin is vastgelegd wat het bestuur verstaat onder evenwichtige belangenafweging. Hiermee wordt ervoor gezorgd dat de evenwichtige afweging van belangen steeds volgens dezelfde normen plaatsvindt en kan (achteraf) gemotiveerd worden aangegeven op welke wijze de belangen van de diverse belanghebbenden zijn gewogen.

## **h. Communicatie**

*Norm: het bestuur zorgt voor een adequaat communicatiebeleid en monitort de naleving hiervan. Het fonds communiceert op transparante en begrijpelijke manier met alle belanghebbenden over het beleid, de ontwikkelingen bij het fonds en de consequenties daarvan voor de belanghebbenden.*

Het bestuur heeft een communicatiebeleidsplan opgesteld dat per jaar wordt uitgewerkt in een communicatiejaarplan. De afronding van activiteiten uit het jaarplan is algemeen samengevat in het jaarplan voor 2023. De RvT geeft als suggestie om per actie op te nemen zodat voor iedereen helder is welke actie wel en welke actie niet (inclusief reden) is afgerond.

In het plan voor 2022 was de verwachting dat veel gebruik zou kunnen worden gemaakt van het deelnemersportaal. Zoals eerder benoemd is dit een punt van zorg voor de RvT: het portaal biedt beperkte mogelijkheden en Visma Idella heeft aangegeven hierin niet meer te investeren. Er wordt gezocht naar alternatieven en dit heeft de aandacht van het bestuur.

In de eerste helft van 2023 zal de uitvraag naar de risicohouding van de deelnemers plaatsvinden. De RvT kijkt met belangstelling uit naar de resultaten van dit onderzoek.

De RvT constateert dat de eisen die worden gesteld aan communicatie toenemen. De RvT adviseert het bestuur hier scherp in te blijven.

## **i. Uitbesteding**

*Norm: het bestuur heeft een visie op de uitvoering van de activiteiten van het pensioenfonds inclusief een aanvaardbaar niveau van de kosten en zicht op de keten van uitbesteding. Daarbij is het bestuur in control. De overwegingen bij de keuze voor de wijze van uitvoering zijn vastgelegd. Partijen waar werkzaamheden aan worden uitbesteed, worden periodiek geëvalueerd.*

De visie van het bestuur op uitvoering van de activiteiten is vastgelegd in het uitbestedingsbeleid van het fonds. Hierin is aangegeven dat uitbestedingspartijen effectief en periodiek worden geëvalueerd. Het bestuur heeft de belangrijkste uitbestedingspartijen in 2022 kritisch geëvalueerd. Voor de partijen die in 2022 niet geëvalueerd zijn, is vastgesteld wanneer de evaluatie volgt. De RvT constateert dat het bestuur een goede, gestructureerde werkwijze volgt.

#### **j. Code pensioenfondsen**

*Norm: het bestuur leeft de normen van de Code Pensioenfondsen na, rapporteert in het jaarverslag over normen en geeft gemotiveerd aan waarom eventueel van een norm wordt afgeweken.*

De RvT constateert dat het bestuur op gedegen wijze een inventarisatie heeft gemaakt van de naleving van de normen uit de Code Pensioenfondsen. De RvT sluit zich aan bij de bevindingen van het bestuur hieromtrent.

#### **4. Speerpunten**

De RvT stelt jaarlijks speerpunten vast. De bevindingen met betrekking tot deze speerpunten zijn verwerkt in de bevindingen bij de diverse normen. Achter de hieronder genoemde speerpunten is een verwijzing naar de betreffende norm opgenomen. De speerpunten voor 2022 waren:

- overgang nieuwe pensioencontract (zie voor toelichting onderdeel 3a);
- effectiviteit bestuurlijk model (zie voor toelichting onderdeel 3c);
- maatschappelijk verantwoord beleggen (zie voor toelichting onderdeel 3f);
- uitbesteding pensioenadministratie (zie voor toelichting onderdeel 3a); en
- datakwaliteit en IT (zie voor toelichting onderdeel 3e).

De speerpunten voor 2023 zijn:

- nieuw pensioencontract;
- werking governance; en
- pensioenadministratie.

#### **5. Goedkeuring besluit vaststelling bestuursverslag en jaarrekening**

Met dit verslag rapporteert de RvT aan het bestuur en legt de RvT verantwoording af aan het VO. De RvT heeft kennisgenomen van het bestuursverslag, inclusief de jaarrekening over 2022, en heeft op 12 juni 2023 goedkeuring verleend aan het besluit tot vaststelling door het bestuur van de jaarrekening en het bestuursverslag 2022.

Raad van Toezicht Bpf Waterbouw,  
Peter van Eekelen  
Mechteld Hendriks (voorzitter)  
Gerard van de Kuilen

Reactie bestuur

Wij danken de raad van toezicht voor de uitgebrachte rapportage over 2022. Dit geeft het bestuur aanknopingspunten voor een verdere verbetering van de structuur en het functioneren van het pensioenfonds.

De aanbevelingen van de raad van toezicht nemen wij ter harte:

- Het geven van hoge prioriteit aan de samenwerking met sociale partners en het opzetten van een goede projectorganisatie voor het nieuwe pensioenstelsel in 2023.
- Het geven van specifieke aandacht aan het kader datakwaliteit van de Pensioenfederatie.
- Een herbezinning te doen op de destijds geformuleerde zes strategische speerpunten in verband met de aankomende Wet Toezicht Pensioen.
- Het bestuursbureau beter wat ruim bezetten in het kader van de pensioentransitie.
- Nadere voortgang maken inzake het beleid maatschappelijk verantwoord beleggen.
- Het vormgeven van een kader evenwichtige belangenafweging.
- Het jaarplan communicatie voorzien van actiepunten die worden toegewezen.
- Scherp blijven op nadere eisen inzake pensioencommunicatie.

Het bestuur ziet uit naar de samenwerking met de raad van toezicht in 2023 en vertrouwt erop dat deze blijft bijdragen aan effectief en slagvaardig functioneren van het fonds en met gevraagd en ongevraagd advies het bestuur terzijde staat.

## 2. Jaarrekening

In dit hoofdstuk presenteert het bestuur van de Stichting Bedrijfstakpensioenfonds Waterbouw, statutair gevestigd te Badhoevedorp, de jaarrekening over boekjaar 2022 eindigend op 31 december 2022. In hoofdstuk Overige gegevens volgen de verklaringen van de certificerend actuaire en van de onafhankelijke accountant van het pensioenfonds.

De in dit hoofdstuk vermelde bedragen zijn in duizenden euro's, tenzij anders is aangegeven.

**STICHTING BEDRIJFSTAKPENSIOENFONDS WATERBOUW**

**Badhoevedorp**

**JAARREKENING**



## 2.1 Balans per 31 december

(na voorgestelde bestemming saldo van baten en lasten)

(x € 1.000)	Toelichting *)	31 december 2022 EUR	31 december 2021 EUR
<b>Activa</b>			
Vastgoedbeleggingen		195.122	195.800
Aandelen		538.786	726.573
Vastrentende waarden		634.584	757.745
Overige beleggingen		3.672	3.737
<b>Beleggingen voor risico fonds</b>	2.5.1	1.372.164	1.683.855
<b>Herverzekeringsdeel technische voorzieningen</b>	2.5.2	440	746
<b>Vorderingen en overlopende activa</b>	2.5.3	7.098	8.113
<b>Overige activa</b>	2.5.4	7.306	2.238
		<b>1.387.008</b>	<b>1.694.952</b>
<b>Passiva</b>			
<b>Stichtingskapitaal en reserves</b>	2.5.5	384.557	337.823
<b>Technische voorziening voor risico fonds</b>	2.5.6		
Voorziening pensioenverplichtingen:			
- voor risico van het pensioenfonds		998.007	1.347.944
- herverzekerd		440	746
		998.447	1.348.690
<b>Overige technische voorzieningen</b>	2.5.7		
Voorziening rendementsbijschrijving spaarpensioen		153	4.702
<b>Overige schulden en overlopende passiva</b>	2.5.8	3.851	3.737
		<b>1.387.008</b>	<b>1.694.952</b>

\*) De nummering verwijst naar de toelichting

Dekkingsgraad op basis van FTK (in %)	%	%
Actuele dekkingsgraad	138,5	125,0
Beleidsdekkingsgraad	136,4	117,5

## 2.2 Staat van baten en lasten

(x € 1.000)	Toelichting	2022 EUR	2021 EUR
<b>Baten</b>			
<b>Premiebijdragen (van werkgevers en werknemers)</b>	2.6.1	27.563	24.894
<b>Beleggingsresultaten risico pensioenfonds</b>	2.6.2	-297.605	140.367
<b>Overige baten</b>	2.6.3	53	72
		<b>-269.989</b>	<b>165.333</b>
<b>Lasten</b>			
<b>Pensioenuitkeringen</b>	2.6.4	35.448	34.635
<b>Pensioenuitvoeringskosten</b>	2.6.5	1.849	1.647
<b>Mutatie technische voorzieningen risico fonds:</b>			
Pensioenopbouw	2.6.6	30.560	29.773
Toeslagverlening		62.312	382
Toegerekende interest		-6.505	-7.671
Onttrekking voor pensioenuitkeringen en afkopen		-34.851	-34.496
Vrijval voor pensioenuitvoeringskosten		-2.342	-2.195
Mutatie marktrente		-404.961	-92.863
Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten		-312	-645
Resultaat op sterfte		-2.199	-2.421
Resultaat op arbeidsongeschiktheid		2.210	-
Aanpassing overlevingstafels		7.042	-5
Overige		-891	429
		<b>-349.937</b>	<b>-109.712</b>
<b>Mutatie overige technische voorzieningen</b>	2.6.7	-4.549	1.695
<b>Saldo overdrachten van rechten</b>	2.6.8	466	15
		<b>-316.723</b>	<b>-71.720</b>
<b>Saldo van baten en lasten</b>		<b>46.734</b>	<b>237.053</b>

### Bestemming van saldo van baten en lasten

(x € 1.000)	2022 EUR	2021 EUR
Algemene reserve	46.734	237.053
<b>Saldo van baten en lasten</b>	<b>46.734</b>	<b>237.053</b>

## 2.3 Kasstroomoverzicht

(x € 1.000)	2022 EUR	2021 EUR
<b>Kasstroom uit pensioenactiviteiten</b>		
Ontvangen premies	28.579	20.948
Ontvangen w aardeoverdrachten	1.527	839
Betaalde pensioenuitkeringen	-35.231	-34.571
Betaalde w aardeoverdrachten	-1.912	-942
Betaalde pensioenuitvoeringskosten	-2.045	-1.801
Ontvangen uitkeringen van herverekeraars	52	66
Mutatie rekening courant Vakantiefonds	-	34
Overige ontvangsten en uitgaven	3	-19
<b>Totaal kasstroom uit pensioenactiviteiten</b>	<b>-9.027</b>	<b>-15.446</b>
<b>Kasstroom uit beleggingsactiviteiten</b>		
Verkopen en aflossingen van beleggingen	324.455	290.485
Ontvangen directe beleggingsopbrengsten	11.113	11.532
Aankopen beleggingen	-321.304	-297.933
Overige ontvangsten en uitgaven inzake beleggingen	493	2.901
Betaalde kosten van vermogensbeheer	-662	-627
<b>Totaal kasstroom uit beleggingsactiviteiten</b>	<b>14.095</b>	<b>6.358</b>
<b>Mutatie rekening-courant FBW en liquide middelen</b>	<b>5.068</b>	<b>-9.088</b>
<b>Liquide middelen per 1 januari</b>	<b>2.238</b>	<b>11.326</b>
Mutatie liquide middelen	5.068	-9.088
<b>Liquide middelen per 31 december</b>	<b>7.306</b>	<b>2.238</b>

## 2.4 Algemene toelichting op de jaarrekening

### 2.4.1 Inleiding

#### **Vestigingsplaats**

Stichting Bedrijfstakpensioenfonds Waterbouw  
Prins Mauritslaan 5  
1171 LP Badhoevedorp  
KvK: 41151182

#### **Activiteiten**

BPF Waterbouw is een (verplichtgesteld) bedrijfstakpensioenfonds. Het fonds verzekert pensioenaanspraken voor (kort gezegd):

- de werknemers in de sector waterbouw die vallen onder de cao waterbouw;
- de werknemers die bij werk in Nederland onder die cao zouden vallen;
- de werknemers in dienst van een aangesloten werkgever, niet behorende tot één van de hiervoor genoemde groepen en die op basis van een overeenkomst tussen het fonds en die werkgever op vrijwillige basis deelnemen aan het fonds.

#### **Verslaggevingsperiode**

Deze jaarrekening heeft betrekking op het boekjaar 2022, dat is geëindigd op balansdatum 31 december 2022.

#### **Algemeen**

De jaarrekening is opgesteld in overeenstemming met de wettelijke bepalingen zoals deze zijn opgenomen in Titel 9, Boek 2 van het Burgerlijk Wetboek en met inachtneming van de Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving in het bijzonder Richtlijn 610. De bedragen opgenomen in de jaarrekening zijn vermeld in duizenden euro's, tenzij anders is aangegeven; dit is zowel de functionele als de presentatievaluta.

Het bestuur heeft op 12 juni 2023 de jaarrekening opgemaakt.

#### **Vergelijking met voorgaand jaar**

De gehanteerde grondslagen van waardering en van resultaatbepaling zijn ongewijzigd ten opzichte van het voorgaand verslagjaar.

#### **Continuïteit**

De jaarrekening is opgesteld uitgaande van de continuïteitsveronderstelling.

### 2.4.2 Schattingswijziging

De actuariële grondslagen en/of methoden worden periodiek beoordeeld en mogelijk herzien ten behoeve van de berekening van de actuele waarde van de pensioenverplichtingen. Hierbij wordt gebruik gemaakt van interne en externe actuariële deskundigheid.

Dit betreft onder meer de vergelijking van veronderstellingen ten aanzien van sterfte, langlevens en arbeidsongeschiktheid met werkelijke waarnemingen voor zowel de gehele bevolking als specifiek voor de populatie van het pensioenfonds. Vanaf het einde van boekjaar 2022 is de grondslag voor overlevingskansen gebaseerd op de Prognosetafel AG2022, zoals gepubliceerd door het Koninklijk Actuarieel Genootschap (AG). Dit heeft geleid tot een verhoging van de voorziening pensioenverplichtingen van € 7,0 miljoen. Dit resultaat is via de Staat van Baten en Lasten als "Aanpassing overlevingstafels" in het verslagjaar verantwoord. Het effect op de dekkingsgraad per 31 december 2022 is 1,0% negatief.

## 2.4.3 Algemene grondslagen

### Verwerking

Een actief wordt in de balans verwerkt wanneer het waarschijnlijk is dat de toekomstige economische voordelen aan het fonds zullen toevloeien en de waarde daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld. Een verplichting wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de afwikkeling daarvan gepaard zal gaan met een uitstroom van middelen en de omvang van het bedrag daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Baten worden in de staat van baten en lasten opgenomen wanneer een vermeerdering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermeerdering van een actief of een vermindering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld. Lasten worden verwerkt wanneer een vermindering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermindering van een actief of een vermeerdering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld.

### Vreemde valuta

Activa en passiva in vreemde valuta worden omgerekend naar Euro's tegen de koers per balansdatum. Baten en lasten voortvloeiend uit transacties in vreemde valuta worden omgerekend tegen de koers per transactiedatum. Deze verschillen komen tot uitdrukking in de Indirecte beleggingsresultaten.

Van de omrekening van de posities in vreemde valuta per balansdatum zijn de koersen gehanteerd zoals hieronder weergegeven.

	31 december 2022	31 december 2021
	EUR	EUR
USD	0,93	0,88
GBP	1,13	1,19
CAD	0,69	0,70
DKK	0,13	0,13
SEK	0,09	0,10
HKD	0,12	0,11
CHF	1,01	0,96
JPY	0,01	0,01

### Schattingen en veronderstellingen

Bij toepassing van de grondslagen en regels voor het opstellen van de jaarrekening vormt het bestuur van het pensioenfonds zich verschillende oordelen en maakt schattingen die essentieel kunnen zijn voor de in de jaarrekening opgenomen bedragen. Indien het voor het geven van de in het in artikel 2:362 lid 1 Burgerlijk Wetboek vereiste inzicht noodzakelijk is, is de aard van deze oordelen en schattingen inclusief de bijbehorende veronderstellingen opgenomen bij de toelichting op de betreffende jaarrekeningposten.

### Verbonden partijen

Als verbonden partijen worden alle rechtspersonen aangemerkt waarover overheersende zeggenschap, gezamenlijke zeggenschap of invloed van betekenis kan worden uitgeoefend.

Transacties van betekenis met verbonden partijen worden toegelicht voor zover deze de aard en omvang van de transactie en andere informatie die nodig is voor het verschaffen van het inzicht.

## 2.4.4 Specifieke grondslagen

### GRONDSLAGEN VOOR DE WAARDERING VAN ACTIVA EN PASSIVA

#### Algemeen

Indien geen specifieke waarderingsgrondslag is vermeld, vindt waardering plaats tegen de verkrijgingsprijs.

#### Beleggingen voor risico fonds

##### *Vastgoedbeleggingen*

Vastgoedbeleggingen worden gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs bij de eerste waardering; vervolgwaaardering geschiedt tegen reële waarde ('fair value'), zijnde de marktwaarde. De marktwaarde wordt onder meer gebaseerd op beschikbare marktgegevens. Waardeveranderingen van op marktwaarde bepaalde vastgoedbeleggingen worden verwerkt in de staat van baten en lasten. De marktwaarde van de niet-beursgenoteerde vastgoedbeleggingen wordt bepaald op basis van het aandeel van de BPF Waterbouw in het eigen vermogen van het desbetreffende vastgoedfonds per balansdatum. Hierbij wordt gebruik gemaakt van de door een onafhankelijke accountant gecontroleerde jaarrekening van dat vastgoedfonds.

##### *Aandelen*

De beursgenoteerde participaties in aandelenfondsen zijn opgenomen tegen reële waarde, zijnde de marktwaarde. De marktwaarde van de niet-beursgenoteerde participaties in aandelenfondsen wordt bepaald op basis van het aandeel van de BPF Waterbouw in het eigen vermogen van het desbetreffende aandelenfonds per balansdatum.

##### *Vastrentende waarden*

Vastrentende waarden worden gewaardeerd tegen reële waarde, zijnde de marktwaarde verhoogd met de opgelopen rente. De waarden van deze beursgenoteerde obligaties zijn gebaseerd op de opgaven van verschillende dataleveranciers, inclusief opgelopen rente per balansdatum. De marktwaarde van de woninghypotheken wordt bepaald op basis van het aandeel van BPF Waterbouw in het eigen vermogen van het desbetreffende woninghypothekenfonds per balansdatum. Hierbij wordt gebruik gemaakt van de door een onafhankelijke accountant gecontroleerde jaarrekening van dat woninghypothekenfonds. De marktwaarde van de LDI fondsen wordt bepaald op basis van het aandeel van BPF Waterbouw in het eigen vermogen van het desbetreffende LDI fonds per balansdatum. Hierbij wordt gebruik gemaakt van de door een onafhankelijke accountant gecontroleerde jaarrekening van dat LDI fonds.

##### *Overige beleggingen*

Overige beleggingen worden gewaardeerd tegen reële waarde. De waardering hiervan geschiedt tegen de intrinsieke waarde, die de reële waarde van de onderliggende beleggingen representeert.

#### Herverzekeringsdeel technische voorzieningen

Herverzekeringscontracten worden opgenomen voor de actuarieel bepaalde contante waarde van de herverzekerde pensioenrechten en berekend volgens de grondslagen van de technische voorzieningen. Over het algemeen heeft deze post een looptijd van langer dan één jaar.

#### Vorderingen en overlopende activa

Vorderingen en overlopende activa worden bij de eerste verwerking gewaardeerd tegen reële waarde, die de boekwaarde benadert. Na de eerste verwerking worden vorderingen gewaardeerd tegen de geamortiseerde kostprijs. Indien nodig vindt een aftrek plaats voor het risico van oninbaarheid. Alle vorderingen hebben een looptijd korter dan één jaar.

## **Overige activa**

Onder de liquide middelen worden opgenomen die kasmiddelen en tegoeden op bankrekeningen, die onmiddellijk opeisbaar zijn dan wel een looptijd korter dan één jaar hebben. Liquide middelen worden gewaardeerd tegen nominale waarde.

## **Stichtingskapitaal en reserves**

### *Stichtingskapitaal en reserves*

Stichtingskapitaal en reserves worden bepaald door het bedrag dat resteert nadat alle actiefposten en posten van het vreemd vermogen en verplichtingen, inclusief alle technische voorzieningen in de balans zijn opgenomen. In de toelichting wordt opgenomen het krachtens de Pensioenwet minimaal vereiste eigen vermogen en het vereiste eigen vermogen volgens de in het Besluit Financieel Toetsingskader (FTK) voorgeschreven berekeningsmethodiek.

## **Technische voorziening**

### *Voorziening pensioenverplichtingen voor risico fonds*

De voorziening pensioenverplichtingen voor risico fonds per 31 december 2022, en de mutatie van de voorziening pensioenverplichtingen risico fonds over 1 januari 2022 tot en met 31 december 2022, is gebaseerd op de deelnemersadministratie. De mutatie van de voorziening pensioenverplichting 2022 is gebaseerd op de actuariële veronderstellingen zoals gehanteerd bij de waardering van de voorziening pensioenverplichtingen ultimo 2022.

De voorziening pensioenverplichtingen voor risico van het pensioenfonds met een langlopend karakter wordt gewaardeerd op actuele waarde (marktwaaarde). Opgemerkt wordt dat schattingen naar hun aard subjectief zijn en dat de geschatte actuele waarden derhalve inherent onderhevig zijn aan onzekerheden en waardeoordelen.

De actuele waarde wordt bepaald op basis van de op actuariële grondslagen berekende contante waarde van de pensioenaanspraken, waarop per balansdatum op grond van het reglement rechten zijn verkregen. De indexering van de verplichtingen per 1 januari 2023 is in deze voorziening opgenomen, aangezien het besluit hiertoe in 2022 is genomen. De indexering van de verplichtingen per 1 januari 2023 bedroeg 5,6%. Naast het ouderdomspensioen en partnerpensioen zijn de verplichtingen opgenomen voor het invaliditeitspensioen, het spaarpensioen en de premievrijstelling voor arbeidsongeschikte deelnemers.

Er is geen rekening gehouden met toekomstige salarisontwikkelingen.

Bij de berekening van de voorziening is rekening gehouden met premievrije pensioenopbouw in verband met invaliditeit op basis van de contante waarde van premies waarvoor vrijstelling is verleend wegens arbeidsongeschiktheid.

De voorziening uitloopriscio arbeidsongeschiktheid bedraagt 0,1% van de (netto) technische voorziening.

De voorziening voor de spaarpensioenregeling bestaat uit de opgebouwde pensioenspaarkapitalen van de (gewezen) deelnemers. Deze spaarkapitalen worden bijeengebracht ten behoeve van aanspraken voortvloeiend uit de spaarpensioenregeling die van kracht is geworden op 1 januari 2006. Wegens een wijziging in het reglement per 1 januari 2019 zijn de toen bestaande spaarkapitalen grotendeels omgezet in pensioenaanspraken.

De voorziening is vastgesteld met gebruikmaking van de volgende actuariële grondslagen:

### *Sterfte*

De sterftetekansen zijn ontleend aan de Prognosetafel AG2022 (2021: Prognosetafel AG2020) met toepassing van fonds specifieke correctiefactoren voor ervaringssterfte.

### *Sociale staat*

Er wordt uitgegaan van de huwelijksfrequenties voor de actieve deelnemers zoals gepubliceerd bij de overlevingstabellen van het AG over de waarnemingsperiode 1980-1985. Voor het leeftijdsverschil tussen de deelnemer en de verzekerde nabestaande wordt verondersteld dat mannen drie jaar ouder zijn dan vrouwen.

Voor de slapers en gepensioneerden wordt rekening gehouden met de gehuwdheid op het moment van beëindiging van pensioenopbouw.

#### *Marktrente*

De volledig door DNB gepubliceerde RTS wordt gebruikt. Op basis van de duration van de verplichtingen vertaalt zich dat tot een 'platgeslagen' rente van 2,51% ultimo 2022 (2021: 0,59%).

#### *Kosten*

Rekening is gehouden met een opslag voor kosten van administratie en uitbetaling na ingang van het pensioen van 2,7% (2021: 2,7%) over de (netto) technische voorzieningen (inclusief herverzekering en inclusief spaarregeling).

#### *Herverzekering*

De voorziening pensioenverplichtingen herverzekering is vastgesteld onder hantering van dezelfde grondslagen als gehanteerd bij de VPV eigen rekening.

### **Overige technische voorzieningen**

#### *Voorziening rentebijdring spaarpensioen*

De Spaarpensioenregeling is per 1 januari 2019 aangepast en hierdoor is de bestaande voorziening (per 31 december 2018) vrijgevallen. Op basis van het reglement wordt jaarlijks het gemiddelde rendement over de laatste vijf jaar toegekend (waarbij voor 2018 een fictief rendement wordt gehanteerd). De voorziening rentebijdring is gelijk aan de toe te kennen bekende rendementen vermenigvuldigd met de te verwachten spaarkapitalen op basis van de aangroei van het spaarkapitaal in het boekjaar.

### **Overige schulden en overlopende passiva**

Overige schulden en overlopende passiva worden bij de eerste verwerking gewaardeerd tegen reële waarde. Bij vervolgvordering worden schulden gewaardeerd tegen de geamortiseerde kostprijs. Deze posten hebben een looptijd korter dan één jaar.

### **Dekkingsgraad**

De (nominale) dekkingsgraad van het fonds wordt berekend door het balanstotaal minus de kortlopende schulden te delen op de technische voorzieningen zoals opgenomen in de balans.

De beleidsdekkingsgraad is leidend voor alle beleidsmaatregelen. De beleidsdekkingsgraad is het gemiddelde van de dekkingsgraad van de afgelopen 12 maanden en is daarmee minder afhankelijk van dagkoersen.



## GRONDSLAGEN VOOR DE RESULTAATBEPALING

### Algemeen

De in de staat van baten en lasten opgenomen posten zijn in belangrijke mate gerelateerd aan de in de balans gehanteerde waarderingsgrondslagen voor beleggingen en de technische voorziening en worden toegerekend aan de periode waarop zij betrekking hebben. Zowel gerealiseerde als ongerealiseerde resultaten worden rechtstreeks verantwoord in het saldo van baten en lasten.

Het resultaat wordt bepaald als het verschil tussen de opbrengstwaarde van de van de geleverde prestaties en de kosten en andere lasten over het jaar. De opbrengsten op transacties worden verantwoord in het jaar waarin zij zijn gerealiseerd.

Het resultaat wordt tevens bepaald met inachtneming van de verwerking van ongerealiseerde waardeveranderingen van op reële waarde gewaardeerde:

- Vastgoedbeleggingen;
- Onder vlottende activa opgenomen effecten;
- Afgeleide financiële instrumenten die niet zijn aangemerkt als afdekkingsinstrument.

### Premiebijdragen van werkgevers en werknemers

Onder premiebijdragen wordt verstaan de aan derden in rekening gebrachte c.q. te brengen bedragen voor de in het verslagjaar verzekerde pensioenen onder aftrek van kortingen. Premies zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

### Beleggingsresultaten

De beleggingsresultaten betreffen de aan het verslagjaar toe te rekenen directe opbrengsten, de indirecte beleggingsresultaten en de aan de beleggingsactiviteiten toe te rekenen kosten.

#### *Directe beleggingsopbrengsten*

Onder de directe beleggingsresultaten wordt in dit verband verstaan: rente, dividend en soortgelijke opbrengsten.

#### *Indirecte beleggingsopbrengsten*

Onder de indirecte beleggingsresultaten worden verstaan de gerealiseerde en ongerealiseerde waardewijzigingen en valutaresultaten. In de jaarrekening wordt geen onderscheid gemaakt tussen gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen van beleggingen.

#### *Kosten van vermogensbeheer*

Dit betreffen de externe kosten van vermogensbeheer.

#### *Verrekening van kosten*

De aan de (in)directe beleggingsresultaten gerelateerde externe transactiekosten, provisies en valutaverschillen zijn op de (in)directe beleggingsresultaten in mindering gebracht.

### Pensioenuitkeringen

Hieronder worden opgenomen de ten laste van het verslagjaar komende uitkeringen inzake ouderdoms-, nabestaanden-, en invaliditeitspensioen, alsmede eenmalige uitkeringen en afkopen overeenkomstig de pensioenregeling.

### Pensioenuitvoeringskosten

Deze betreffen de aan het verslagjaar toe te rekenen uitvoerings- en administratiekosten. Het deel van de kosten dat betrekking heeft op het beheer van de beleggingen is in mindering gebracht op de post Beleggingsresultaten voor risico pensioenfonds .

## **Mutatie technische voorzieningen voor risico fonds**

### *Pensioenopbouw*

Onder de pensioenopbouw is opgenomen de actuariel berekende waarde van de diensttijdopbouw. Dit is het effect op de voorziening pensioenverplichtingen van de in het verslagjaar opgebouwde nominale rechten ouderdomspensioen en nabestaandenpensioen.

### *Toeslagen*

De verhoging van de technische voorzieningen uit hoofde van indexering, wordt in de staat van baten en lasten opgenomen op het moment waarop de toezegging wordt gedaan.

### *Overboeking rendementsbijschrijving spaarpensioen*

De Spaarpensioenregeling is per 1 januari 2019 aangepast en hierdoor is de bestaande voorziening (per 31 december 2018) vrijgevallen. Op basis van het reglement wordt jaarlijks het gemiddelde rendement over de laatste vijf jaar toegekend (waarbij voor 2018 en eerder een fictief rendement wordt gehanteerd). De voorziening rentebijbeschrijving is gelijk aan de toe te kennen bekende rendementen vermenigvuldigd met de te verwachten spaarkapitalen op basis van de aangroei van het spaarkapitaal in het boekjaar. Hiermee valt elk jaar een deel van de voorziening rendementsbijschrijving vrij ter dekking van de rendementsbijschrijving.

### *Toegerekende interest*

De pensioenverplichtingen zijn opgerent met -0,486% (2021: -0,533%), zijnde € -6.505 (2021: -7.673). De toegerekende interest is bepaald op basis van de 1-jaars RTS rente primo boekjaar.

### *Onttrekkingen voor pensioenuitkeringen en pensioenuitvoeringskosten*

Verwachte toekomstige pensioenuitkeringen worden vooraf actuariel berekend en opgenomen in de voorziening pensioenverplichtingen. De op deze regel opgenomen afname van de voorziening betreft het bedrag dat vrijkomt ten behoeve van de pensioenuitkeringen in het verslagjaar.

Vooraf wordt een actuariële berekening gemaakt van de toekomstige pensioenuitvoeringskosten (met name excassokosten) die in de voorziening pensioenverplichtingen worden opgenomen. Deze post betreft de vrijval ten behoeve van de financiering van de kosten van het verslagjaar.

### *Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten*

Hieronder zijn opgenomen de aan het verslagjaar toe te rekenen overdrachtswaarde van de overgenomen respectievelijk overgedragen pensioenaanspraken met betrekking tot de actuariële waarde.

### *Wijziging marktrente*

Jaarlijks wordt per 31 december de actuele waarde van de technische voorzieningen herrekend door toepassing van de actuele rentetermijnstructuur. Het effect van de verandering van de rentetermijnstructuur wordt hieronder verantwoord.

### *Aanpassing overlevingstafels*

Het Actuariel Genootschap publiceert eenmaal per 2 jaar nieuwe prognosetafels. Per 31 december 2022 is de prognosetafel AG2022 (2021: prognosetafel AG2020) gehanteerd.

### *Overige mutatie voorziening pensioenverplichtingen*

De onder deze post opgenomen mutaties van de voorziening hebben betrekking op de kanssystemen.

### **Mutatie overige technische voorzieningen**

De Spaarpensioenregeling is per 1 januari 2019 aangepast en hierdoor is de bestaande voorziening (per 31 december 2018) vrijgevallen. Op basis van het reglement wordt jaarlijks het gemiddelde rendement over de laatste vijf jaar toegekend (waarbij voor 2018 een fictief rendement wordt gehanteerd). De voorziening rentebijdring is gelijk aan de toe te kennen bekende rendementen vermenigvuldigd met de te verwachten spaarkapitalen op basis van de aangroei van het spaarkapitaal in het boekjaar.

### **Saldo overdrachten van rechten**

De ontvangen en betaalde pensioenverplichtingen worden berekend volgens de regels die van toepassing zijn bij het wettelijk recht op individuele waardeoverdracht.

Waardeoverdracht betreft de ontvangst of overdracht aan een pensioenfonds of pensioenverzekeraar van respectievelijk de vorige of nieuwe werkgever van de contante waarde van premievrije pensioenaanspraken van deelnemers, die tot de ontslagdatum zijn opgebouwd. De ontvangen koopsommen worden aangewend voor de inkoop van extra dienstjaren.

### **Overige baten en lasten**

De overige baten en lasten worden opgenomen voor de aan het verslagjaar toe te rekenen bedragen.

## 2.4.5 Grondslagen kasstroomoverzicht

Het kasstroomoverzicht wordt opgesteld volgens de directe methode. Dit houdt in dat alle ontvangsten en uitgaven ook als zodanig worden gepresenteerd. Onderscheid wordt gemaakt tussen kasstromen uit pensioenuitvoeringsactiviteiten en kasstromen uit beleggingsactiviteiten.

Kasstromen in vreemde valuta worden omgerekend tegen de koers per transactiedatum.

## 2.5 Toelichting op de balans

### 2.5.1 Beleggingen voor risico fonds

#### Verloopoverzicht van belegde waarden per beleggingscategorie

<b>Ultimo 2022</b>					
(x € 1.000)	<b>Vastgoed- beleggingen</b>	<b>Aandelen</b>	<b>Vastrentende waarden</b>	<b>Overige beleggingen</b>	<b>Totaal</b>
Stand per					
1 januari 2022	195.800	726.573	757.745	3.737	1.683.855
Aankopen	-	5.570	315.734	-	321.304
Verkopen	-	-82.700	-241.755	-	-324.455
Overige mutaties	13	-	-441	-65	-493
Waardemutaties	-691	-110.657	-196.699	-	-308.047
<b>Stand per 31 december 2022</b>	<b>195.122</b>	<b>538.786</b>	<b>634.584</b>	<b>3.672</b>	<b>1.372.164</b>
<b>Ultimo 2021</b>					
(x € 1.000)	<b>Vastgoed- beleggingen</b>	<b>Aandelen</b>	<b>Vastrentende waarden</b>	<b>Overige beleggingen</b>	<b>Totaal</b>
Stand per					
1 januari 2021	179.482	689.096	675.068	6.174	1.549.820
Aankopen	-	-	297.933	-	297.933
Verkopen	-	-104.000	-186.485	-	-290.485
Overige mutaties	-33	-	-431	-2.437	-2.901
Waardemutaties	16.351	141.477	-28.340	-	129.488
<b>Stand per 31 december 2021</b>	<b>195.800</b>	<b>726.573</b>	<b>757.745</b>	<b>3.737</b>	<b>1.683.855</b>

#### *Securities lending*

Het bestuur heeft in het beleggingsbeleid als uitgangspunt vastgelegd dat niet actief wordt meegewerkt aan het uitlenen van door het fonds gehouden aandelen en obligaties. Van de intern gehouden vastrentende portefeuille worden geen stukken uitgeleend. Bij de selectie van beleggingsfondsen wordt rekening gehouden met het securities lending beleid van de fondsmanager.

Indien geen passende fondsbeheerders beschikbaar zijn voor sectoren, waarin het fonds wil beleggen, dan mag de maximale omvang van securities lending slechts 5% (2021: 5%), op enig tijdstip in het jaar, van de portefeuille zijn.

De aandelenbeleggingen geschieden via deelnemingen in beleggingsfondsen. Het BPF Waterbouw is deelgerechtigd in de achterliggende aandelenportefeuille van het desbetreffende fonds. Binnen de beleggingsfondsen Wereld is securities lending mogelijk, maar het beleggingsfonds heeft hier geen gebruik van gemaakt.

### Methodiek bepaling marktwaarde

Bij de waardering van de beleggingen kan voor het grootste deel gebruik worden gemaakt van marktnoteringen.

(x € 1.000)	Directe marktnotering EUR	Afgeleide marktnotering EUR	Waarderings- modellen EUR	Totaal EUR
<b>Actief per 31 december 2022</b>				
Vastgoedbeleggingen	-	-	195.122	195.122
Aandelen	538.786	-	-	538.786
Vastrentende waarden	437.811	-	196.773	634.584
Overige beleggingen	3.672	-	-	3.672
	<b>980.269</b>	<b>-</b>	<b>391.895</b>	<b>1.372.164</b>

	Directe marktnotering	Afgeleide marktnotering	Waarderings- modellen	Totaal
<b>Actief per 31 december 2021</b>				
Vastgoedbeleggingen	-	-	195.800	195.800
Aandelen	726.573	-	-	726.573
Vastrentende waarden	604.804	-	152.941	757.745
Overige beleggingen	3.737	-	-	3.737
	<b>1.335.114</b>	<b>-</b>	<b>348.741</b>	<b>1.683.855</b>

Opgemerkt wordt dat schattingen naar hun aard subjectief zijn en dat de geschatte actuele waarden van financiële instrumenten derhalve inherent onderhevig zijn aan onzekerheden en waardeoordelen ten aanzien van volatiliteit, rentestand en kasstromen. Deze schattingen zijn momentopnames, gebaseerd op de marktomstandigheden en de op dat moment beschikbare informatie.

### Vastgoedbeleggingen

Er is uitsluitend belegd in niet-beursgenoteerde vastgoedfondsen.

(x € 1.000)	2022 EUR	2021 EUR
Indirect vastgoed	194.795	195.487
Beleggingsdebiteuren vastgoed	327	313
<b>Stand per 31 december</b>	<b>195.122</b>	<b>195.800</b>

## Belegde waarden in aandelen

(x € 1.000)	2022	2021
	EUR	EUR
Aandelenbeleggingsfondsen	538.786	726.573
<b>Stand per 31 december</b>	<b>538.786</b>	<b>726.573</b>

BPF Waterbouw heeft, net als eind 2021, geen direct of indirect belang in premiebijdragende ondernemingen.

## Belegde waarden in vastrentende waarden

(x € 1.000)	2022	2021
	EUR	EUR
Directe vastrentende waardenbeleggingen:		
Obligaties	434.401	600.952
Lopende interest	3.410	3.852
	<u>437.811</u>	<u>604.804</u>
Indirecte vastrentende waardenbeleggingen:		
Participaties in hypotheekfondsen	123.564	152.941
Participaties in LDI beleggingsfondsen	73.209	-
	<u>196.773</u>	<u>152.941</u>
<b>Stand per 31 december</b>	<b>634.584</b>	<b>757.745</b>

De rente-afdekking ultimo boekjaar is 48% (2021: 22%). De norm van de rente-afdekking is bij de rente ultimo boekjaar gesteld op 52% (bandbreedte: 49-55%). De rente-afdekking is eind januari weer binnen de bandbreedte gebracht. Het gemiddelde nominale rentepercentage van de obligatieportefeuille is ultimo boekjaar 2,8% (2021: 0,5%) en de duration is 16,3 (2021: 9,0).

Het gemiddelde nominale rentepercentage van de hypotheekfondsen is ultimo boekjaar 2,5% (2021: 2,3%) en de duration is 7,7 (2021: 8,9).

## Overige beleggingen

De overige beleggingen kunnen als volgt worden gespecificeerd:

(x € 1.000)	2022	2021
	EUR	EUR
Beleggingsdebiteuren	2.089	-
Liquide middelen	1.587	3.737
Beleggingscrediteuren	-4	-
<b>Stand per 31 december</b>	<b>3.672</b>	<b>3.737</b>

## 2.5.2 Herverzekeringsdeel technische voorzieningen

(x € 1.000)	2022	2021
	EUR	EUR
Stand per 1 januari	746	872
Mutaties	-306	-126
<b>Stand per 31 december</b>	<b>440</b>	<b>746</b>

Een deel van de pensioenaanspraken is herverzekerd bij Centraal beheer Achmea. Dit contract is opgezegd per 1 januari 1982, waarbij de verzekerde aanspraken premievrij zijn achtergelaten. Het fonds loopt het indexatierisico over deze aanspraken voor zover deze niet uit de overrente van Centraal Beheer gefinancierd kunnen worden.

## 2.5.3 Vorderingen en overlopende activa

### Specificatie vorderingen en overlopende activa

(x € 1.000)	2022	2021
	EUR	EUR
Vorderingen op werkgevers	6.795	7.811
Dividendbelasting	280	277
Overige vorderingen	23	25
<b>Stand per 31 december</b>	<b>7.098</b>	<b>8.113</b>

Alle vorderingen hebben een resterende looptijd van korter dan één jaar.

## 2.5.4 Overige activa

(x € 1.000)	2022	2021
	EUR	EUR
Liquide middelen	7.306	2.238
<b>Stand per 31 december</b>	<b>7.306</b>	<b>2.238</b>

De bedragen zijn dagelijks opvraagbaar.

## 2.5.5 Stichtingskapitaal en reserves

### Mutatieoverzicht eigen vermogen 2022

(x € 1.000)	Stichtings kapitaal	Algemene reserve	Totaal
Stand per 1 januari 2022	-	337.823	337.823
Uit bestemming saldo van baten en lasten	-	46.734	46.734
<b>Stand per 31 december 2022</b>	<b>-</b>	<b>384.557</b>	<b>384.557</b>

### Mutatieoverzicht eigen vermogen 2021

(x € 1.000)	Stichtings kapitaal	Algemene reserve	Totaal
Stand per 1 januari 2021	-	100.770	100.770
Uit bestemming saldo van baten en lasten	-	237.053	237.053
<b>Stand per 31 december 2021</b>	<b>-</b>	<b>337.823</b>	<b>337.823</b>

### Solvabiliteit en dekkingsgraad

(x € 1.000)	31 december 2022		31 december 2021	
	EUR	%	EUR	%
Aanwezig vermogen	1.383.157	138,5	1.691.215	125,0
Af: technische voorzieningen op FTK-waardering	998.600	100,0	1.353.392	100,0
Eigen vermogen	384.557	38,5	337.823	25,0
Af: vereist eigen vermogen	208.346	20,9	274.167	20,3
Vrij vermogen	176.211	17,6	63.656	4,7
Minimaal vereist eigen vermogen	41.797	4,2	57.451	4,2
<b>Actuele dekkingsgraad</b>		<b>138,5</b>		<b>125,0</b>
<b>Beleidsdekkingsgraad</b>		<b>136,4</b>		<b>117,5</b>

De buffers worden door het pensioenfonds berekend met behulp van de standaardmethode. Hierbij wordt voor de samenstelling van de beleggingen uitgegaan van de strategische assetmix in de evenwichtssituatie. Aangezien de verplichtingenstructuur van het fonds niet wezenlijk afwijkt van een gemiddeld pensioenfonds, is er geen reden om af te wijken van het standaardmodel voor de berekening van het Vereist eigen vermogen. De uitkomsten van de solvabiliteitstoets zijn opgenomen onder toelichting Risicobeheer.

De beleidsdekkingsgraad is het gemiddelde van de dekkingsgraad van de afgelopen 12 maanden.



Onder het FTK worden twee toetsingsgrenzen gedefinieerd:

- Het Minimaal Vereist eigen Vermogen is gelijk aan de Technische voorziening verhoogd met een opslag voor algemene risico's. Het Minimaal Vereist Eigen Vermogen is voor het fonds vastgesteld op 4,2%. Onder het FTK is met de huidige beleidsdekkingsgraad geen sprake van een dekkingstekort.
- Het Vereist Eigen Vermogen is gelijk aan de Technische voorziening verhoogd met een opslag. Deze opslag dient zodanig te worden vastgesteld dat de kans dat het fonds in een periode van 1 jaar wordt geconfronteerd met een zodanige daling van de dekkingsgraad dat het vermogen onder de Technische voorziening komt, kleiner of gelijk is aan 2,5%.

Het Vereist Eigen Vermogen (strategisch) bedraagt per 31 december 2022 208.346 oftewel 20,9%. Er is geen sprake van een reservetekort.

#### Berekening minimaal vereist eigen vermogen

<i>(x € 1.000)</i>	<b>31 december 2022</b>	<b>31 december 2021</b>
	<b>EUR</b>	<b>EUR</b>
Beleggingsrisico	39.944	54.136
Risicokapitaal bij overlijden	1.633	3.260
Arbeidsongeschiktheid	<u>220</u>	<u>55</u>
<b>Totaal</b>	<b>41.797</b>	<b>57.451</b>

Het Minimaal Vereist Eigen Vermogen wordt bepaald door het al dan niet aanwezig zijn van beleggingsrisico's, alsmede risico's die voortkomen uit de pensioenregeling, zoals nabestaanden- en arbeidsongeschiktheidspensioen. Deze worden als volgt gewaardeerd:

- *Beleggingsrisico*

4% van de bruto Technische Voorziening maal het verhoudingsgetal tussen de netto Technische Voorziening en de bruto Technische Voorziening. De netto Technische Voorziening is de bruto Technische Voorziening minus het herverzekerde deel hiervan.

- *Risicokapitaal bij overlijden*

0,3% van het aanwezige risicokapitaal maal de verhouding tussen het risicokapitaal voor risico van het fonds (dus na aftrek van het herverzekerde deel) en het risicokapitaal over het afgelopen boekjaar.

- *Arbeidsongeschiktheidspensioen*

Ook de dekking premievrijstelling bij arbeidsongeschiktheid valt hieronder.

## Berekening dekkingsgraad

Het verloop van de actuele dekkingsgraad kan als volgt worden gespecificeerd:

	<b>Werkelijk 2022</b>	<b>Werkelijk 2021</b>
	<b>%</b>	<b>%</b>
Dekkingsgraad per 1 januari	125,0%	106,9%
Premie	-0,8%	-0,5%
Uitkeringen	0,6%	0,2%
Toeslagverlening	-5,5%	0,0%
Verandering van de rentetermijnstructuur	48,1%	7,2%
Rendement op beleggingen	-28,2%	10,8%
Overige oorzaken en kruiseffecten	-0,7%	0,4%
<b>Dekkingsgraad per 31 december</b>	<b>138,5%</b>	<b>125,0%</b>

Ultimo boekjaar bedraagt de reële beleidsdekkingsgraad 103,3% (2021: 94,4%).

De reële beleidsdekkingsgraad is gedefinieerd als de beleidsdekkingsgraad gedeeld door de 'indexatiedekkingsgraad' (de dekkingsgraad waarbij volledige toeslagverlening op basis van prijsinflatie mogelijk is) onafhankelijk van de eigen toeslagambitie van het fonds.

De indexatiedekkingsgraad ultimo verslagjaar was 132,0% (2021: 124,5%).

## Herstelplan

Ultimo 2022 is de beleidsdekkingsgraad 136,4% en ligt daarmee boven het vereist eigen vermogen van 208.346 (120,9%). Op basis van de beleidsdekkingsgraad was er geen sprake van een tekort. In 2022 is geen sprake geweest van een herstelplan.

## 2.5.6 Technische voorziening voor risico fonds

### Specificatie voorziening pensioenverplichtingen voor risico fonds

(x € 1.000)	2022 EUR	2021 EUR
Basisregeling	982.264	1.327.243
Veiligheidsopslag AO	982	10.618
Spaarpensioenregeling	15.201	10.829
<b>Stand per 31 december</b>	<b>998.447</b>	<b>1.348.690</b>

### Mutatieoverzicht voorziening pensioenverplichtingen voor risico van het pensioenfonds

(x € 1.000)	2022 EUR	2021 EUR
Stand per 1 januari	1.347.944	1.457.656
Pensioenopbouw	30.556	29.773
Toeslagverlening	62.312	382
Toegerekende interest	-6.505	-7.671
Onttrekking voor pensioenuitkeringen en afkopen	-34.851	-34.496
Vrijval voor pensioenuitvoeringskosten	-2.342	-2.195
Mutatie marktrente	-404.961	-92.863
Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten	-312	-645
Resultaat op sterfte	-2.199	-2.421
Resultaat op arbeidsongeschiktheid	2.210	-
Aanpassing overlevingstafels	7.042	-5
Overige	-887	429
<b>Stand per 31 december voor risico van het pensioenfonds</b>	<b>998.007</b>	<b>1.347.944</b>
Herverzekerd	440	746
<b>Balanswaarde per 31 december</b>	<b>998.447</b>	<b>1.348.690</b>

Voor een toelichting op de verschillende posten wordt verwezen naar de toelichting op de verschillende posten uit de staat van baten lasten.

## Splitsing naar categorieën van deelnemers

(x € 1.000)	2022		2021	
	aantallen	EUR	aantallen	EUR
Actieve deelnemers	2.790	406.120	2.707	595.985
Pensioengerechtigden	5.322	380.104	5.425	452.156
Gewezen deelnemers	3.559	185.974	3.512	265.091
Overigen	-	26.249	-	35.458
<b>Stand per 31 december</b>	<b>11.671</b>	<b>998.447</b>	<b>11.644</b>	<b>1.348.690</b>

Naar hun aard hebben de technische voorzieningen in het algemeen een langlopend karakter.

### Korte beschrijving van de pensioenregeling

De pensioenverplichtingen van het fonds per 31 december 2022 vloeien voort uit:

- het Pensioenreglement BPF Waterbouw, waarin de reguliere (basis) pensioenregeling is opgenomen;
- het Reglement Spaarpensioenregeling BPF Waterbouw, waarin door deelnemers een pensioenspaarkapitaal is en wordt gevormd dat bij pensionering in regulier ouderdomspensioen conform het onder a genoemde reglement wordt omgezet;
- de Voorwaarden ANW Pensioen BPF Waterbouw, waarin door deelnemers, op vrijwillige en individuele basis, het ANW-hiaat is afgedekt.

Onderstaand worden de belangrijkste kenmerken van de regelingen besproken.

### *Pensioenreglement BPF Waterbouw*

In het Pensioenreglement BPF Waterbouw is de reguliere (basis) pensioenregeling van het fonds opgenomen.

In dit reglement worden de volgende pensioenen verzekerd:

- Ouderdomspensioen vanaf 68 jaar voor de deelnemer;
- Partnerpensioen op opbouwbasis;
- Wezenpensioen voor de kinderen van de deelnemer op opbouwbasis;
- Tijdelijk weduwe- c.q. weduwnaarspensioen / tijdelijk partnerpensioen voor de echtgenote of partner van de deelnemer op risicobasis;
- Invaliditeitspensioen voor de deelnemer op risicobasis;
- Bijzonder nabestaandenpensioen voor de gewezen partner van de deelnemer.

### *Ouderdomspensioen*

Het ouderdomspensioen betreft een voorwaardelijk geïndexeerde middelloonregeling met een opbouw van het levenslange ouderdomspensioen (met nabestaandenpensioen op opbouwbasis) van 0,94% van de pensioengrondslag per deelnemingsjaar. De pensioengrondslag is (met uitzondering van de vrijwillige aansluiting waarvoor veelal een gemaximeerde grondslag geldt) gelijk aan het totale brutoloon over het deelnemingsjaar. Er wordt derhalve geen franchise gehanteerd.

Er wordt jaarlijks getoetst op fiscale bovenmatigheid.

### *Partner- en wezenpensioen*

Het partnerpensioen bedraagt 70% van het (bereikbare) levenslang ouderdomspensioen. Het wezenpensioen bedraagt 14% van het (bereikbare) levenslang ouderdomspensioen.

Het tijdelijk weduwe- c.q. weduwnaarspensioen/ tijdelijk partner pensioen is een aanvullend pensioen dat in het verleden werd toegekend aan weduwen /weduwnaars en partners jonger dan 65 jaar ter compensatie van de zgn. AAA premies en later de zgn. Overhevelingstoelage (OHT). Er vinden geen nieuwe toekenningen meer plaats sinds de bruterij van de OHT. Dit tijdelijke pensioen werd uitgedrukt in een bepaald percentage van het weduwe- c.q. weduwnaarspensioen / partnerpensioen.

### *Invaliditeitspensioen*

Het invaliditeitspensioen bedraagt het verschil tussen de bedragen van de loondervingsuitkering WAO en de vervolgitkering WAO zoals die gelden op het moment van aanvang van de vervolgitkering.

De arbeidsongeschikten die niet in staat zijn om 50% van hun resterende verdien capaciteit te verdienen ontvangen een WGA-vervolgitkering. Een WGA-vervolgitkering wordt gebaseerd op het minimumloon.

De regeling voor het arbeidsongeschiktheidspensioen vult de WGA-vervolgitkering in feite aan tot het bedrag dat men zou krijgen wanneer deze vervolgitkering zou zijn berekend op basis van het (gemaximeerde) voormalige inkomen.

#### *Bijzonder nabestaandenpensioen*

Het bijzonder nabestaandenpensioen voor de gewezen partner is gelijk aan het partnerpensioen dat is opgebouwd tot de datum van het einde van het huwelijk of partnerschap.

#### *Toeslagverlening*

Bij het fonds is sprake van een voorwaardelijke toeslagverlening (indexering) op basis van ex ante bepaalde maatstaven. Ieder jaar wordt door het bestuur een besluit genomen over de vraag of en in hoeverre de financiële positie van het fonds naar het oordeel van het bestuur een (gedeeltelijke) toekenning van een toeslag mogelijk maakt. Er wordt naar gestreefd om de pensioenaanspraken van de deelnemers die nog pensioen opbouwen en de pensioenaanspraken van deelnemers die niet meer opbouwen en de reeds ingegane pensioenen jaarlijks te verhogen conform de algemene loonstijging in de sector.

Deze voorwaardelijke toeslagverlening wordt gefinancierd uit de eventuele overrendementen die het fonds behaalt. De premie bevat geen opslag voor toeslagverlening en evenmin heeft het fonds geld gereserveerd ten behoeve van de toeslagverlening. De toeslag per 1 januari 2023 is door het bestuur vastgesteld op 5,6% voor de actieven en 5,6% voor de gepensioneerden en gewezen deelnemers (2022: 0,7% resp. 0,7%).

#### **Reglement Spaarpensioenregeling BPF Waterbouw**

In het Reglement Spaarpensioenregeling BPF Waterbouw is voor de deelnemers een regeling opgenomen waarin door die deelnemers een pensioenspaarkapitaal wordt gevormd. Hiervoor wordt over 2022 maximaal 3% (2021: 3%) van de voor de deelnemer geldende pensioengrondslag aan het fonds afgedragen. Deze inleg wordt (na aftrek van kosten) jaarlijks verhoogd met een rendementsbijschrijving op basis van het vijfjaars gemiddeld rendement. Het percentage van de rendementsbijschrijving kan door het bestuur worden gewijzigd.

Het pensioenspaarkapitaal wordt omgezet in pensioen conform het Pensioenreglement BPF Waterbouw. Het pensioenspaarkapitaal kan daarmee worden ingezet voor een hoger pensioen of een eerder ingaand pensioen.

#### **Voorwaarden ANW-pensioen BPF Waterbouw**

In deze regeling wordt de mogelijkheid geboden aan de premiebetalende deelnemers om vrijwillig en op individuele basis het ANW-hiaat te verzekeren dat is ontstaan door de invoering van de ANW ter vervanging van de Algemene Weduwen- en Wezenwet per 1 juli 1996. Deze verzekering geeft de nabestaanden bij het overlijden van de verzekerde recht op een uitkering ter hoogte van de maximale ANW-uitkering wanneer als gevolg van die wetswijziging dit recht niet of niet meer bestaat.

#### **Premievrijstelling**

Indien een deelnemer geheel of gedeeltelijk arbeidsongeschikt is in de zin van de WAO of WIA wordt de pensioenopbouw uit het Pensioenreglement BPF Waterbouw geheel of gedeeltelijk voortgezet, waarbij zolang de arbeidsongeschiktheid voortduurt voor deze opbouw premievrijstelling wordt verleend.

Als pensioengrondslag voor de premievrije opbouw geldt het inkomen dat in het jaar direct voorafgaande aan het intreden van de arbeidsongeschiktheid werd verdiend.

### Herverzekeringscontracten

Een deel van de pensioenaanspraken is herverzekerd bij Centraal Beheer Achmea. Dit contract is opgezegd per 1 januari 1982, waarbij de verzekerde aanspraken premievrij zijn achtergelaten. Het fonds loopt het indexatierisico over deze aanspraken voorzover deze niet uit de overrente van Centraal Beheer Achmea gefinancierd kunnen worden.

## 2.5.7 Overige technische voorzieningen

### Voorziening rendementsbijschrijving spaarpensioen

Op basis van het reglement van de Spaarpensioenregeling wordt jaarlijks het gemiddelde rendement over de laatste vijf jaar toegekend (waarbij voor 2018 en eerder een fictief rendement wordt gehanteerd). De voorziening rendementsbijschrijving is gelijk aan de toe te kennen bekende rendementen vermenigvuldigd met de te verwachten spaarkapitalen op basis van de aangroei van het spaarkapitaal in het boekjaar.

(x € 1.000)	2022	2021
	EUR	EUR
<b>Voorziening rendementsbijschrijving spaarpensioen</b>		
Stand 1 januari	4.702	3.007
Rendementsbijschrijving	-4.549	1.695
<b>Stand per 31 december</b>	<b>153</b>	<b>4.702</b>

## 2.5.8 Overige schulden en overlopende passiva

### Specificatie overige schulden en overlopende passiva

(x € 1.000)	2022	2021
	EUR	EUR
Gereserveerde pensioenen en afkopen	868	856
Belastingen en premies sociale verzekeringen	794	646
Te betalen kosten	180	236
Te betalen beleggingskosten	144	132
Waardeoverdrachten te verw erken	155	74
Te betalen vakantietoeslag	1.549	1.492
Crediteuren	144	280
Overige schulden	17	21
<b>Stand per 31 december</b>	<b>3.851</b>	<b>3.737</b>

De gereserveerde pensioenen en afkopen betreffen de pensioenuitkeringen van pensioengerechtigden waarvan bij de administratie de adresgegevens en het bankrekeningnummer niet bekend zijn. Periodiek wordt gecontroleerd of er nieuwe gegevens van deze personen bekend zijn.

De post 'Belastingen en premies sociale verzekeringen' is begin 2023 betaald. De post 'Te betalen vakantietoeslag' betreft de reservering van de vakantietoeslag voor de gepensioneerden. Dit wordt in de maand mei uitgekeerd aan de deelnemers.

## 2.5.9 Risicobeheer en derivaten

### Beleid en risicobeheer

In het kader van het FTK zijn door het bestuur een aantal documenten vastgesteld, te weten: ABTN, Beleggingsbeleid, Uitbestedingsbeleid, Uitbestedingsbeleid vermogensbeheer, Beloningsbeleid, Integriteitsbeleid.

In deze documenten staan de verschillende beleidsdocumenten beschreven voor het risicobeheer, zoals:

- ALM-beleid en duration-matching
- Actuele/beleidsdekkingsgraad
- Financieringsbeleid
- Premiebeleid
- Indexatiebeleid
- Herverzekeringsbeleid
- Risicobeleid alternatieve beleggingen
- Risicobeleid ten aanzien van uitbesteding.

Welke beleidsinstrumenten het bestuur op welke manier zal hanteren wordt bepaald op basis van uitvoerige analyses van de te verwachten toekomstige ontwikkelingen van de verplichtingen en de ontwikkelingen op de financiële markten. Voor deze analyses gebruikt het bestuur onder andere Asset-Liability Management-studies (ALM).

Een ALM-studie analyseert de structuur van de pensioenverplichtingen en van verschillende beleggingsstrategieën en de ontwikkeling daarvan in diverse economische scenario's.

Op basis van de uitkomsten van deze analyses stelt het bestuur jaarlijks beleggingsrichtlijnen vast waarop het door het fonds uit te voeren beleggingsbeleid wordt gebaseerd. De beleggingsrichtlijnen zetten uiteen binnen welke grenzen en normen het beleggingsbeleid moet worden uitgevoerd, en richten zich op het beheersen van de belangrijkste (beleggings)risico's. Bij de uitvoering van het beleggingsbeleid wordt gebruik gemaakt van valutaderivaten die worden toegelicht in "S3 Valutarisico".

### Solvabiliteitsrisico

Het fonds wordt bij het beheer van de pensioenverplichtingen en de financiering daarvan geconfronteerd met risico's. De belangrijkste doelstelling van het fonds is het nakomen van de pensioentoezeggingen. Voor het realiseren van deze doelstelling wordt gestreefd naar een toereikende solvabiliteit op basis van de marktwaarde van de pensioenverplichtingen.

Het belangrijkste risico voor het fonds betreft het solvabiliteitsrisico, ofwel het risico dat het fonds niet beschikt over voldoende vermogen ter dekking van de pensioenverplichtingen. De solvabiliteit wordt gemeten zowel op basis van algemeen geldende normen als ook naar de specifieke normen welke door de toezichthouder worden opgelegd. Indien de solvabiliteit van het fonds zich negatief ontwikkelt, bestaat het risico dat er geen ruimte beschikbaar is voor een eventuele indexatie van opgebouwde pensioenrechten en het risico dat het fonds de premie voor de werkgevers en de deelnemers moet verhogen. In het uiterste geval kan het noodzakelijk zijn dat het fonds verworven pensioenaanspraken en pensioenrechten moet verminderen.

Het **overschot** op FTK-grondslagen is als volgt:

(x € 1.000)	31 december 2022		31 december 2021	
	EUR	EUR	EUR	EUR
Technische voorzieningen (FTK-waardering)		998.600		1.353.392
Buffers:				
S1 Renterisico	38.398		32.817	
S2 Risico zakelijke waarden	160.194		214.723	
S3 Valutarisico	26.634		33.829	
S4 Grondstoffenrisico	-		-	
S5 Kredietrisico	42.287		64.151	
S6 Verzekeringstechnisch risico	27.927		40.359	
S7 Liquiditeitsrisico	-		-	
S8 Concentratierisico	-		-	
S9 Operationeel risico	-		-	
S10 Risico voor actief beheer	-		-	
Diversificatie-effect	<u>-87.094</u>		<u>-111.712</u>	
Totaal S (vereiste buffers)		<u>208.346</u>		<u>274.167</u>
Vereist vermogen (artikel 132 Pensioenwet)		<b>1.206.946</b>		<b>1.627.559</b>
Pensioenvermogen (totaal activa - schulden)		<u>1.383.157</u>		<u>1.691.215</u>
Overschot		176.211		63.656

Aangezien de verplichtingenstructuur van het fonds niet wezenlijk afwijkt van een gemiddeld pensioenfonds, is er geen reden af te wijken van het standaardmodel voor de berekening van het VEV.

In het FTK is het Vereist Vermogen op basis van de strategische beleggingsmix leidend. Het aandelenrisico en kredietrisico bepalen met name voor het fonds de uitkomst van deze toets.

Het standaardmodel voor de berekening van het Vereist Vermogen kent het liquiditeitsrisico (S7), het concentratierisico (S8) en het operationeel risico (S9). Deze risico's worden gelijk aan nihil verondersteld.

### Marktrisico's (S1 – S4)

Marktrisico is uit te splitsen in renterisico, valutarisico en prijs(koers)risico. De beleggingsdoelstellingen bepalen de strategie die de stichting volgt ten aanzien van het beleggingsrisico. De overall marktposities worden periodiek gerapporteerd aan het bestuur.

#### S1 Renterisico

Het renterisico is het risico dat de waarden van de portefeuille vastrentende waarden en de pensioenverplichtingen veranderen als gevolg van ongunstige veranderingen in de marktrente. Maatstaf voor het meten van rentegevoeligheid is de duration. De duration is de gewogen gemiddelde resterende looptijd in jaren van de kasstromen.

(x € 1.000)	31 december 2022		31 december 2021	
	Balanswaarde	Duration	Balanswaarde	Duration
Vastrentende waarden (voor derivaten)	561.375	7,55	757.745	9,88
Vastrentende waarden (na derivaten)	634.584	17,00	757.745	9,88
Duration van de technische voorzieningen	998.447	19,15	1.348.690	21,17



Doordat op balansdatum de duration van de beleggingen aanzienlijk korter is dan de duration van de verplichtingen is er sprake van een zogenaamde 'duration-mismatch'. Bij een rentestijging zal de waarde van beleggingen minder snel dalen dan de waarde van de verplichtingen (bij toepassing van de actuele marktrentestructuur), met als gevolg dat de dekkingsgraad zal stijgen. Voor het fonds geldt dat bij een rentedaling de waarde van de beleggingen minder snel stijgt dan de waarde van de verplichtingen, waardoor de dekkingsgraad daalt.

De strategische renteafdekking op basis van de rentestafel is 52%, met een bandbreedte van 49 - 55%.

De feitelijke rente-afdekking ultimo boekjaar is 48% (2021: 22%).

De samenstelling van de vastrentende waarden naar looptijd is als volgt:

(x € 1.000)	31 december 2022		31 december 2021	
	EUR	%	EUR	%
Resterende looptijd < 1 jaar	-9.272	-1,5	78.576	10,4
Resterende looptijd > 1 en < 5 jaar	166.063	26,2	222.195	29,3
Resterende looptijd > 5 en < 10 jaar	177.468	28,0	197.987	26,1
Resterende looptijd > 10 jaar	300.325	47,3	258.987	34,2
	<b>634.584</b>	<b>100,0</b>	<b>757.745</b>	<b>100,0</b>

### S2 Risico zakelijke waarden

Prijrisico is het risico van waardewijzigingen door de ontwikkeling van marktprijzen (veroorzaakt door factoren die samenhangen met een individuele belegging, de uitgevende instelling of generieke factoren) waardestijgingen plaatsvinden. Wijzigingen in marktomstandigheden hebben altijd direct invloed op het beleggingsbeleid, omdat alle beleggingen worden gewaardeerd op reële waarde waarbij waardewijzigingen onmiddellijk worden verwerkt in het saldo van baten en lasten. Spreiding binnen de portefeuille (diversificatie) kan het prijrisico dempen.

De segmentatie van vastgoedbeleggingen naar sectoren is als volgt:

(x € 1.000)	31 december 2022		31 december 2021	
	EUR	%	EUR	%
Kantoren	29.647	15,2	32.072	16,4
Winkels	31.726	16,2	31.807	16,2
Woningen	133.423	68,4	131.607	67,2
Overige bedrijfsgebouwen	326	0,2	314	0,2
	<b>195.122</b>	<b>100,0</b>	<b>195.800</b>	<b>100,0</b>

Alle bovenstaande beleggingen in niet-beursgenoteerd onroerend goed betreffen participaties in Nederlandse vastgoedmaatschappijen.

De segmentatie van aandelenbeleggingen naar regio's is als volgt:

(x € 1.000)	31 december 2022		31 december 2021	
	EUR	%	EUR	%
World developed SRI	484.423	89,9	668.071	91,9
(World) Emerging Markets	54.363	10,1	58.502	8,1
	<b>538.786</b>	<b>100,0</b>	<b>726.573</b>	<b>100,0</b>

In het verslagjaar 2017 is door het bestuur besloten dat het merendeel van de aandelenportefeuille moet voldoen aan de algemene SRI vereisten. Dit houdt in dat de beleggingsfondsen, die gebaseerd zijn op passief beleggen, die bedrijven moeten uitsluiten die de United Nations Global Compact Principles (mensenrechten, milieu, arbeid en corruptie) schenden of betrokken zijn bij de productie van controversiële wapens. Voor de Emerging Markets is (nog) geen geschikt SRI fonds voorradig. Derhalve is besloten voor deze regio een uitzondering te maken. Anderzijds is in 2017 besloten de onderverdeling van de aandelenportefeuille naar regio's te laten aansluiten bij de marktkapitalisatie.

### S3 Valutarisico

Eind 2022 is (bruto) voor circa 36,1% (2021: 39,5%) van de beleggingsportefeuille belegd in andere valuta dan de Euro. Afdekking van het valutarisico vindt plaats doordat het pensioenfonds voor een groot deel van de aandelenportefeuille is belegd in een aandelenfonds waarin het valutarisico wordt afgedekt.

De vreemde valutapositie voor en na afdekking in het aandelenfonds is als volgt weer te geven:

(x € 1.000)	31 december		31 december	
	EUR	EUR	EUR	EUR
	vóór	valuta-derivaten	netto positie (na)	netto positie (na)
EUR	877.171	325.472	1.202.643	1.467.426
GBP	22.052	-16.289	5.763	7.337
JPY	34.364	-25.383	8.981	12.029
USD	318.550	-235.298	83.252	115.702
CAD	14.761	-10.903	3.858	5.032
AUD	11.971	-8.842	3.129	3.730
SEK	4.094	-3.024	1.070	1.848
DKK	3.891	-2.874	1.017	1.206
HKD	4.672	-3.451	1.221	1.521
CHF	13.703	-10.122	3.581	5.164
Overige	66.935	-9.286	57.649	62.860
	<b>1.372.164</b>	<b>-</b>	<b>1.372.164</b>	<b>1.683.855</b>

### S4 Grondstoffenrisico

Zowel in 2022 als in 2021 is niet belegd in grondstoffen.

### S5 Kredietrisico

Kredietrisico is het risico van financiële verliezen voor het fonds als gevolg van faillissement of betalingsonmacht van tegenpartijen waarop het fonds (potentiële) vorderingen heeft. Hierbij kan onder meer worden gedacht aan partijen die obligatieleningen uitgeven, banken waar deposito's worden geplaatst en marktpartijen waarmee derivatenposities worden aangegaan. Een voor beleggingsactiviteiten specifiek onderdeel van kredietrisico is het settlementrisico. Dit heeft betrekking op het risico dat partijen waarmee het fonds transacties is aangegaan niet meer in staat zijn hun tegenprestatie te verrichten waardoor het fonds financiële verliezen lijdt.

Beheersing vindt plaats door het stellen van limieten aan tegenpartijen op totaalniveau, dat wil zeggen met inachtneming van alle posities die een tegenpartij heeft jegens het fonds alsmede het vragen van extra zekerheden zoals onderpand en dergelijke bij het uitlenen van effecten. Ter afdekking van het settlementrisico wordt door het fonds enkel belegd in markten waar een voldoende betrouwbaar clearing- en settlementsysteem functioneert.

In de onderstaande tabel wordt de verdeling van de vastrentende waarden naar sector weergegeven:

(x € 1.000)	31 december 2022		31 december 2021	
	EUR	%	EUR	%
Staats- en overheidsinstellingen	72.392	11,4	217.536	28,7
Bedrijven	365.419	57,6	387.268	51,1
Woninghypotheken	123.564	19,5	152.941	20,2
LDI-beleggingsfondsen	73.209	11,5	-	-
	<b>634.584</b>	<b>100,0</b>	<b>757.745</b>	<b>100,0</b>

Ten aanzien van de kredietwaardigheid van de debiteuren van de vastrentende portefeuille wordt het volgende overzicht gegeven:

(x € 1.000)	31 december 2022		31 december 2021	
	EUR	%	EUR	%
AAA	23.711	3,7	98.975	13,1
AA	291.076	45,9	308.509	40,7
A	187.171	29,5	205.430	27,1
BBB	132.626	20,9	144.831	19,1
	<b>634.584</b>	<b>100,0</b>	<b>757.745</b>	<b>100,0</b>

In het beleggingsplan is onder andere bepaald dat de minimale rating van de interne portefeuille bij aanschaf BBB is. Er vindt geen automatische verkoop plaats bij downgrading, maar er vindt een periodieke beoordeling plaats van de titels die niet meer Investment Grade zijn.

De LDI-portefeuille heeft een AA-rating.

### **S6 Verzekeringstechnische risico's (actuariële risico's)**

De belangrijkste actuariële risico's zijn het langlevens-, overlijdens- en arbeidsongeschiktheidsrisico.

Het belangrijkste actuariële risico is het langlevensrisico (het risico dat deelnemers langer blijven leven dan gemiddeld verondersteld wordt bij de bepaling van de voorziening pensioenverplichtingen). Als gevolg hiervan is de pensioenvermogensopbouw niet toereikend voor de uitkering van de pensioenverplichting. Door toepassing van de Prognose tafel AG2022, (met een correctie voor verzekerdensterfte) is het langlevensrisico nagenoeg geheel verdisconteerd in de waardering van de pensioenverplichtingen.

Het overlijdensrisico betekent dat het fonds in geval van overlijden mogelijk een nabestaandenpensioen moet toekennen waarvoor door het fonds niet voldoende voorzieningen zijn getroffen.

Het arbeidsongeschiktheidsrisico betreft het risico dat het fonds voorzieningen moet treffen voor premievrijstelling bij invaliditeit en het toekennen van een arbeidsongeschiktheidspensioen ('schadereserve').

### **S7 Liquiditeitsrisico**

Liquiditeitsrisico is het risico dat beleggingen niet tijdig en/of niet tegen een aanvaardbare prijs kunnen worden omgezet in liquide middelen, waardoor het fonds op korte termijn niet aan zijn verplichtingen kan voldoen. Waar de overige risicomponenten vooral de langere termijn betreffen (solvabiliteit), gaat het hierbij om de kortere termijn. Dit risico wordt beheerst door in het strategische en tactische beleggingsbeleid voldoende ruimte aan te houden voor de liquiditeitsposities, rekening houdend met directe beleggingsopbrengsten en andere inkomsten zoals premies.

De volgende zaken zijn van belang met betrekking tot het liquiditeitsrisico:

De pensioenuitkeringen zijn en blijven de te ontvangen premiebedragen overtreffen, ook indien er geen sprake is van premiekorting. Om die reden wordt er, naast beleggingstechnische redenen, door het fonds belegd in staatsobligaties welke zeer liquide zijn.

### **S8 Concentratierisico**

Grote posten kunnen leiden tot concentratierisico. Om te bepalen welke posten hieronder vallen moeten per beleggingscategorie alle instrumenten met dezelfde debiteur worden opgeteld. Als grote post wordt aangemerkt elke post die meer dan 2% van het balanstotaal uitmaakt.

	31 december 2022	31 december 2021
	%	%
<u>Vastgoed</u>		
Altera Vastgoed	3,0%	2,4%
CBRE Residential	11,2%	9,2%
<u>LDI</u>		
Columbia Threadneedle Lux LDI	5,3%	0,0%
<u>Vastrentende waarden</u>		
Frankrijk	<2,0%	3,9%
Duitsland	<1,0%	2,5%
Apple	<2,0%	2,2%
<u>Woninghypotheken</u>		
DMFCo / Munt	9,0%	9,1%

In het algemeen geldt dat concentratierisico kan optreden als een adequate spreiding van activa en passiva ontbreekt. Concentratierisico's kunnen optreden bij een concentratie van de portefeuille in regio's, economische sectoren of tegenpartijen. Een portefeuille van leningen die sterk sectorgebonden is, kan door deze sectorconcentratie een verhoogd risico lopen. Indien aandelen in dezelfde sector worden aangehouden is sprake van een cumulatief concentratierisico. De aandelenbeleggingen geschieden via deelnemingen in beleggingsfondsen. Het BPF Waterbouw is deelgerechtigd in de achterliggende aandelenportefeuille van het desbetreffende fonds. Het concentratierisico wordt daarmee gemitigeerd.

### **S9 Operationeel risico**

Operationeel risico is het risico van een onjuiste afwikkeling van transacties, fouten in de verwerking van gegevens, het verloren gaan van informatie, fraude en dergelijke. Dergelijke risico's worden door het fonds beheerst door het stellen van hoge kwaliteitseisen aan de organisaties die bij de uitvoering betrokken zijn op gebieden zoals interne organisatie, procedures, processen en controles en kwaliteit geautomatiseerde systemen.

De pensioenuitvoering was in 2022 uitbesteed aan Visma Idella B.V. Met Visma Idella B.V. is een uitvoeringsovereenkomst en een service level agreement (SLA) gesloten. Het bestuur beoordeelt periodiek de kwaliteit van de uitvoering van de vermogensbeheerder en de pensioenuitvoerder door middel van performancerapportages (alleen vermogensbeheerders), SLA-rapportages en onafhankelijk getoetste internebeheersingsrapportages (ISAE 3402-rapportages).

### **S10 Actief beheerrisico**

Onder actief beheer worden afwijkende posities in portefeuilles verstaan die door portefeuillemanagers worden ingenomen ten opzichte van de strategische portefeuilles. De mate van actief beheer wordt doorgaans bepaald aan de hand van een tracking error. Deze tracking error meet de mate van afwijking tussen rendement van een beleggingsportefeuille en het rendement op een benchmarkportefeuille. Een lage tracking error impliceert dat het feitelijke rendement dicht bij de gekozen benchmark ligt, terwijl een hoge tracking error aangeeft dat het rendement duidelijk van de benchmark afwijkt. Een hogere tracking error impliceert daarmee een hogere mate van actief risico.

Het risico in verband met actief beheer is niet meegenomen bij de berekening van het VEV, omdat de ex-ante tracking errors van de zakelijke waarden in de portefeuille lager zijn dan 1%.

### **Indexatierisico**

Het bestuur van het fonds heeft de ambitie om de pensioenen te indexeren. De mate waarin dit kan worden gerealiseerd is afhankelijk van de ontwikkelingen in rente, rendement, looninflatie en demografie. Uitdrukkelijk wordt opgemerkt dat de indexatietoezegging voorwaardelijk is.

### **Systeemrisico**

Systeemrisico betreft het risico dat het mondiale financiële systeem (de internationale markten) niet langer naar behoren functioneert, waardoor beleggingen van het fonds niet langer verhandelbaar zijn en zelfs, al dan niet tijdelijk, hun waarde kunnen verliezen. Net als voor andere marktpartijen, is dit risico voor het fonds niet beheersbaar, indien dit zich op lange termijn zou voordoen.

## 2.5.10 Niet in de balans opgenomen activa en verplichtingen

### **Transacties met bestuurders**

De bezoldiging van de bestuurders en de leden van de raad van toezicht wordt nader toegelicht in de toelichting op de staat van baten en lasten. Het fonds heeft geen leningen verstrekt aan de (voormalige) bestuurders of leden van de raad van toezicht. Ook heeft het fonds geen vorderingen op de (voormalige) bestuurders of leden van de raad van toezicht.

### **Huurcontracten**

BPF Waterbouw huurt een ruimte in een kantoorpand te Badhoevedorp. Dit betreft een maandelijks opzegbaar contract. De jaarlijkse kosten bedragen ongeveer € 0,03 miljoen.

### **Uitbestedingsovereenkomst pensioenuitvoerder**

Het fonds heeft een administratieovereenkomst met Visma Idella afgesloten met een looptijd tot 31 december 2025. De jaarlijkse kosten bedragen ongeveer € 0,8 miljoen.

## 2.6 Toelichting op de staat van baten en lasten

### 2.6.1 Premiebijdragen (van werkgevers en werknemers)

Hieronder zijn opgenomen de aan het boekjaar toe te rekenen werkgeversbijdragen en werknemersbijdragen. De premiebijdragen bestaan uit de contractueel overeengekomen premies.

(x € 1.000)	2022 EUR	2021 EUR
Werkgeverspremie	11.735	10.776
Werknemerspremie	15.828	14.536
	<u>27.563</u>	<u>25.312</u>
Werkgeverspremie oude jaren	-	-177
Werknemerspremie oude jaren	-	-241
	<u>27.563</u>	<u>24.894</u>

#### Premiepercentages

De premiebijdrage voor de verschillende regelingen is:

(x € 1.000)	2022 EUR	2021 EUR
Pensioenregeling (50% w erkner / 50% w erkgever)	17,2%	17,2%
Spaarpensioenregeling (w erknemerspremie)	3,0%	3,0%

De premiebijdrage wordt aan het einde van het voorafgaande jaar vastgesteld door het bestuur op basis van de gedempte kostendekkende premie systematiek.

#### Kostendekkende premie

Onder het FTK wordt expliciet een kostendekkende premie gedefinieerd voor nieuwe pensioenaanspraken.

De opbouw van de kostendekkende premie is als volgt:

(x € 1.000)	2022 EUR	2021 EUR
Inkoop onvoorwaardelijke opbouw	29.154	28.507
Pensioenuitvoeringskosten	1.406	1.266
Solvabiliteitsopslag	5.145	5.158
	<u>35.705</u>	<u>34.931</u>

De inkoop onvoorwaardelijke opbouw bestaat uit de jaarinkoop voor ouderdoms- en partnerpensioenen, alsmede de premies voor het overlijdens- en arbeidsongeschiktheidsrisico. De jaarinkoop is gewaardeerd op basis van de rentetermijnstructuur per 31 december 2021. De in de technische voorziening op te nemen excassokosten ad 2,7% zijn eveneens in deze post begrepen. De aangroei van de Voorziening Rendementsbijschrijving wordt gevormd door inleg van spaarpensioenpremie. De opslag voor kosten bedraagt 5,14% van de verschuldigde premies basisregeling en 5,00% van de verschuldigde premies spaarpensioenregeling;

De solvabiliteitsopslag zorgt ervoor dat door de inkoop van de nieuwe aanspraken de dekkingsgraad op het benodigde peil blijft/komt. Het pensioenfonds dient immers ook voor de nieuwe aanspraken over weerstandsvermogen te beschikken, hetgeen nog niet begrepen is in de inkoop onvoorwaardelijke opbouw. De hoogte van de solvabiliteitsopslag in de kostendekkende premie hangt af van het zogenaamde 'Vereist Eigen Vermogen'. Bij vaststelling van de kostendekkende premie is uitgegaan van een Vereist Eigen Vermogen van 20,3%, het strategisch Vereist Eigen Vermogen per 31 december 2021.

#### Gedempte premie (kostendekkende toetspremie)

Omdat de zuiver kostendekkende premie berekend wordt op basis van de rentetermijnstructuur kan de hoogte van de premie fluctueren door wijzigingen in de hoogte van deze rentetermijnstructuur. Om te voorkomen dat hierdoor (grote) fluctuaties voorkomen in de jaarlijkse premie hanteerde het fonds tot 1 januari 2022 de methodiek van de gedempte kostendekkende premie. Sinds 1 januari 2022 wordt de premie gedempt op basis van het verwachte rendement.

De opbouw van de gedempte premie is als volgt:

<i>(x € 1.000)</i>	<b>2022</b>	<b>2021</b>
	<b>EUR</b>	<b>EUR</b>
Inkoop onvoorwaardelijke opbouw	13.741	20.118
Pensioenuitvoeringskosten	1.406	1.266
Solvabiliteitsopslag	2.017	3.488
Opslag voorwaardelijke opbouw	7.567	-
	<b>24.731</b>	<b>24.872</b>

#### Premievergelijking

De kostendekkende premie en de feitelijke premie volgens artikel 130 van de Pensioenwet zijn als volgt:

<i>(x € 1.000)</i>	<b>2022</b>	<b>2021</b>
	<b>EUR</b>	<b>EUR</b>
Kostendekkende premie	35.705	34.931
Gedempte kostendekkende premie	24.731	24.872
Feitelijke premie	27.563	24.894

Vergelijking van de kostendekkende toetspremie op grond van het FTK naar de omstandigheden per 30 september 2021 en de reglementaire doorsneepremie leidt tot een positief resultaat. Aan de kostendekkende toetspremie op basis van het FTK is in 2022 voldaan.

Indien uitgegaan wordt van de zuiver kostendekkende premie op basis van de rentetermijnstructuur per 31 december 2022 dan is het tekort op premie € 8,1 miljoen euro (2021: € 10,0 miljoen euro).

## 2.6.2 Beleggingsresultaten risico pensioenfonds

(x 1.000)	2022	Directe	Indirecte	Kosten van	Totaal
		beleggings-	beleggings-	vermogensbeheer	
		opbrengsten	opbrengsten		
		EUR	EUR	EUR	EUR
Vastgoedbeleggingen		4.741	-691	-25	4.025
Aandelen		-	-110.657	-121	-110.778
Vastrentende waarden		6.406	-196.699	-472	-190.765
Overige beleggingen		-31	-	-56	-87
		<b>11.116</b>	<b>-308.047</b>	<b>-674</b>	<b>-297.605</b>

(x 1.000)	2021	Directe	Indirecte	Kosten van	Totaal
		beleggings-	beleggings-	vermogensbeheer	
		opbrengsten	opbrengsten		
		EUR	EUR	EUR	EUR
Vastgoedbeleggingen		4.867	16.350	-27	21.190
Aandelen		-	141.477	-121	141.356
Vastrentende waarden		6.732	-28.339	-428	-22.035
Overige beleggingen		-87	-	-57	-144
		<b>11.512</b>	<b>129.488</b>	<b>-633</b>	<b>140.367</b>

## 2.6.3 Overige baten

(x € 1.000)	2022	2021
	EUR	EUR
Baten uit hoofde van herverzekeringen	52	66
Andere baten	1	6
	<b>53</b>	<b>72</b>

## 2.6.4 Pensioenuitkeringen

(x € 1.000)	2022	2021
	EUR	EUR
Ouderdomspensioen	25.597	24.847
Partnerpensioen	9.309	9.223
Wezenpensioen	102	102
AO uitkeringen	341	352
Afkopen	99	111
	<b>35.448</b>	<b>34.635</b>

De post Afkopen betreft de afkoop van pensioenen die lager zijn dan € 530,35 (2021: € 503,24) per jaar (de afkoopgrens) overeenkomstig de Pensioenwet (artikel 66).



## 2.6.5 Pensioenuitvoeringskosten

<i>(x € 1.000)</i>	<b>2022</b>	<b>2021</b>
	<b>EUR</b>	<b>EUR</b>
Personeelskosten	129	106
Huisvestingskosten	31	34
Administratiekosten	1.026	331
Controle- en advieskosten	303	823
Bestuurskosten	261	246
Raad van Toezicht	40	53
Kosten verantwoordingsorgaan	59	54
	<b>1.849</b>	<b>1.647</b>

In de administratiekosten 2021 is de afwikkeling van het contract met de voormalige pensioenuitvoerder verwerkt (€ 1,0 miljoen).

### Honoraria onafhankelijke accountant

<i>(x € 1.000)</i>	<b>EUR</b>	<b>EUR</b>	<b>EUR</b>
	<b>Onafhankelijke accountant</b>	<b>Overig netwerk</b>	<b>Totaal</b>
<b>2022</b>			
Controle van de jaarrekening	95	-	95
Andere controlewerkzaamheden	-	-	-
Fiscale advisering	-	-	-
Andere niet-controle diensten	-	-	-
	<b>95</b>	<b>-</b>	<b>95</b>
<b>2021</b>			
Controle van de jaarrekening	90	-	90
Andere controlewerkzaamheden	-	-	-
Fiscale advisering	-	-	-
Andere niet-controle diensten	-	-	-
	<b>90</b>	<b>-</b>	<b>90</b>

Bovenstaande honoraria betreffen de werkzaamheden die zijn uitgevoerd door accountantsorganisaties en externe onafhankelijke accountants zoals bedoeld in artikel 1, lid 1 Wta (Wet toezicht accountantsorganisaties) voor het betreffende boekjaar en de in rekening gebrachte honoraria. De externe onafhankelijke accountant is PricewaterhouseCoopers Accountants N.V. Deze honoraria hebben betrekking op het onderzoek van de jaarrekening over het boekjaar, ongeacht of de werkzaamheden reeds gedurende het boekjaar zijn verricht.

## 2.6.6 Mutatie technische voorzieningen risico fonds

### *Pensioenopbouw*

Onder de pensioenopbouw is opgenomen de actuariel berekende waarde van de diensttijdopbouw. Dit is het effect op de voorziening pensioenverplichtingen van de in het verslagjaar opgebouwde nominale rechten ouderdomspensioen en nabestaandenpensioen.

### *Overboeking rendementsbijschrijving spaarpensioen*

Op de Spaarpensioenregeling heeft per 1 januari 2022 een rendementstoevoeging van 8,36% over 2021 plaatsgevonden (per 1 januari 2021: 6,61%). Het bestuur heeft besloten per 1 januari 2019 de spaarpensioenregeling te wijzigen. Daarbij vervalt de rendementsgarantie.

### *Toegerekende interest*

De pensioenverplichtingen zijn opgerent met -0,486% (2021: -0,533%), zijnde € -6.505 (2021: € -7.671). De toegerekende interest is bepaald op basis van de 1-jaars RTS rente primo boekjaar.

### *Onttrekking voor pensioenuitkeringen en afkopen*

Verwachte toekomstige pensioenuitkeringen worden vooraf actuariel berekend en opgenomen in de voorziening pensioenverplichtingen. De op deze regel opgenomen afname van de voorziening betreft het bedrag dat vrijkomt ten behoeve van de pensioenuitkeringen in het verslagjaar.

### *Vrijval voor pensioenuitvoeringskosten*

Vooraf wordt een actuariële berekening gemaakt van de toekomstige pensioenuitvoeringskosten (met name excassokosten) die in de voorziening pensioenverplichtingen worden opgenomen. Deze post betreft de vrijval ten behoeve van de financiering van de kosten van het verslagjaar.

### *Mutatie marktrente*

Jaarlijks wordt per 31 december de marktwaarde van de technische voorzieningen herrekend door toepassing van de actuele rentetermijnstructuur. Het effect van de verandering van de rentetermijnstructuur wordt verantwoord onder het hoofd wijziging marktrente.

In 2022 is de rentetermijnstructuur gestegen van 0,59% naar 2,51%. Hierdoor is de voorziening met € 404.961 afgenomen.

### *Overige*

<i>(x € 1.000)</i>	<b>2022</b>	<b>2021</b>
	<b>EUR</b>	<b>EUR</b>
<b>Kanssystemen</b>		
Resultaat op sterfte	-2.199	-2.421
Resultaat op arbeidsongeschiktheid	2.210	-
Overige (mutaties)	-891	429
<b>Totaal kanssystemen</b>	<b>-880</b>	<b>-1.992</b>

## 2.6.7 Mutatie overige technische voorzieningen

Vanaf 1 januari 2021 wordt, op basis van het reglement, jaarlijks het gemiddelde rendement over de laatste vijf jaar toegekend (waarbij voor 2018 een fictief rendement wordt gehanteerd). De voorziening rentebijdring is gelijk aan de toe te kennen bekende rendementen vermenigvuldigd met de te verwachten spaarkapitalen op basis van de aangroei van het spaarkapitaal in het boekjaar.

(x € 1.000)	2022	2021
	EUR	EUR
Rendementsbijdring	-4.549	1.695
	<b>-4.549</b>	<b>1.695</b>

## 2.6.8 Saldo overdrachten van rechten

(x € 1.000)	2022	2021
	EUR	EUR
<b>Saldo overdrachten van rechten</b>		
Inkomende w aardeoverdrachten	-1.446	-927
Uitgaande w aardeoverdrachten	1.912	942
<b>Subtotaal</b>	<b>466</b>	<b>15</b>
<b>Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten</b>		
Toevoeging aan de technische voorzieningen	1.471	894
Onttrekking aan de technische voorzieningen	-1.783	-1.539
<b>Totaal overige resultaten</b>	<b>-312</b>	<b>-645</b>
<b>Saldo overdracht van rechten</b>	<b>154</b>	<b>-630</b>

Waardeoverdracht betreft de ontvangst of overdracht aan een pensioenfonds of pensioenverzekeraar van respectievelijk de vorige of nieuwe werkgever van de contante waarde van premievrije pensioenaanspraken van deelnemers, die tot de ontslagdatum zijn opgebouwd. De ontvangen koopsommen worden aangewend voor de inkoop van extra dienstjaren.

## 2.6.9 Verwerking van het saldo van baten en lasten

Het positieve saldo van baten en lasten van het boekjaar is ten gunste gebracht van het Stichtingskapitaal en de reserves.

## 2.6.10 Gebeurtenissen na balansdatum

### *Bankencrisis*

*Begin 2023 is Credit Suisse in financiële problemen gekomen en overgenomen door UBS. Tevens is een aantal banken in de Verenigde Staten failliet gegaan, waaronder Silicon Valley Bank. Deze bankencrisis heeft geen directe negatieve impact op het pensioenfonds gehad. De actuele dekkingsgraad bewoog de eerste vier maanden van 2023 rond de 140%.*

### *Overgang rentetermijnstructuur*

De berekening van de rentetermijnstructuur is met ingang van 1 januari 2023 aangepast naar marktwaarde. Als gevolg van deze nieuwe methode is de actuele dekkingsgraad per 1 januari 2023 gedaald van 138,5% naar 137,9%.

## 2.6.11 Statutaire winstbestemming

In de statuten is geen bepaling opgenomen met betrekking tot de bestemming van het resultaat. Het saldo van baten en lasten wordt toegevoegd aan de Algemene reserve.

## 2.6.12 Personeel

Het fonds heeft 2 (2021: 2) werknemers in dienst (2 VTE), allen in Nederland.

## 2.6.13 Bestuurders

De bestuurders van BPF Waterbouw hebben over 2022 in totaal € 231.818 (2021: € 222.139) aan bezoldiging (incl. btw) ontvangen. Deze bedragen zijn opgenomen onder de bestuurskosten en maken deel uit van de Pensioenuitvoeringskosten. De jaarvergoeding voor de bestuursvoorzitter bedraagt € 50.589 en voor de overige bestuursleden € 33.712. Daarnaast is in 2022 aan één bestuurder een extra vergoeding toegekend wegens extra verrichte werkzaamheden voor het fonds.

(x € 1.000)	<b>2022</b>	<b>2021</b>
	<b>EUR</b>	<b>EUR</b>
Vacatiegeld	<u>232</u>	<u>222</u>
	<b>232</b>	<b>222</b>

Badhoevedorp, 12 juni 2023

Het bestuur van de Stichting Bedrijfstakpensioenfonds Waterbouw,

dhr. J. Hilbrands  
onafhankelijk voorzitter

dhr. H.J.P. Strang  
bestuurder namens pensioengerechtigden

mw. C. Boekkooi  
werknemersbestuurder

mw. N. van den Berg  
werkgeversbestuurder

mw. M. van Beusekom  
werkgeversbestuurder

## 3. Overige gegevens

### 3.1 Statutaire winstbestemming

In de statuten is geen bepaling opgenomen met betrekking tot de bestemming van het saldo van baten en lasten. Het voorstel voor de bestemming van het saldo van baten en lasten over 2022 is opgenomen in de jaarrekening.

## 3.2 Actuariële verklaring

### Opdracht

Door Stichting Bedrijfstakpensioenfonds Waterbouw te Badhoevedorp is aan Triple A – Risk Finance Certification B.V. de opdracht verleend tot het afgeven van een actuariële verklaring als bedoeld in de Pensioenwet over het boekjaar 2022.

### Onafhankelijkheid

Als waarmede actuaris ben ik onafhankelijk van Stichting Bedrijfstakpensioenfonds Waterbouw, zoals vereist conform artikel 148 van de Pensioenwet. Ik verricht geen andere werkzaamheden voor het pensioenfonds, anders dan de werkzaamheden uit hoofde van de actuariële functie.

### Gegevens

De gegevens waarop mijn onderzoek is gebaseerd, zijn verstrekt door en tot stand gekomen onder de verantwoordelijkheid van het bestuur van het pensioenfonds. Voor de toetsing van de technische voorzieningen en voor de beoordeling van de vermogenspositie heb ik mij gebaseerd op de financiële gegevens die ten grondslag liggen aan de jaarrekening.

### Afstemming accountant

Op basis van de door mij en de accountant gehanteerde Handreiking heeft afstemming plaatsgevonden over de werkzaamheden en de verwachtingen bij de controle van het boekjaar. Voor de toetsing van de technische voorzieningen en voor de beoordeling van de vermogenspositie als geheel heb ik de materialiteit bepaald op € 9.600.000. Met de accountant ben ik overeengekomen om geconstateerde afwijkingen boven € 480.000 te rapporteren. Deze afspraken zijn vastgelegd en de uitkomsten van mijn bevindingen zijn met de accountant besproken.

Ik heb voorts gebruik gemaakt van de door de accountant in het kader van de jaarrekeningcontrole onderzochte basisgegevens. De accountant van het pensioenfonds heeft mij geïnformeerd over zijn bevindingen ten aanzien van de betrouwbaarheid (materiële juistheid en volledigheid) van de basisgegevens en de overige uitgangspunten die voor mijn oordeel van belang zijn.

### Werkzaamheden

Ter uitvoering van de opdracht heb ik, conform mijn wettelijke verantwoordelijkheid zoals beschreven in artikel 147 van de Pensioenwet, onderzocht of is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet. De door het pensioenfonds verstrekte basisgegevens zijn zodanig dat ik die gegevens als uitgangspunt van de door mij beoordeelde berekeningen heb aanvaard.

Als onderdeel van de werkzaamheden voor de opdracht heb ik onder meer onderzocht of:

- toereikende technische voorzieningen zijn vastgesteld met betrekking tot het geheel van pensioenverplichtingen;
- het minimaal vereist eigen vermogen en het vereist eigen vermogen conform de wettelijke bepalingen zijn vastgesteld;
- de kostendekkende premie voldoet aan de gestelde wettelijke vereisten;
- het beleggingsbeleid in overeenstemming is met de prudent-person regel.

Voorts heb ik mij een oordeel gevormd over de vermogenspositie van het pensioenfonds. Daarbij heb ik mij gebaseerd op de tot en met balansdatum aangegane verplichtingen en de op dat moment aanwezige middelen en is mede het financieel beleid van het pensioenfonds in aanmerking genomen.

Mijn onderzoek heb ik zodanig uitgevoerd, dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de resultaten geen onjuistheden van materieel belang bevatten.

De beschreven werkzaamheden en de uitvoering daarvan zijn in overeenstemming met de binnen het Koninklijk Actuariel Genootschap geldende normen en gebruiken en vormen naar mijn mening een deugdelijke grondslag voor mijn oordeel.

## Oordeel

Overeenkomstig de beschreven berekeningsregels en uitgangspunten zijn, als geheel gezien, toereikende technische voorzieningen vastgesteld. Het eigen vermogen van het pensioenfonds is op de balansdatum hoger dan het wettelijk vereist eigen vermogen.

Met inachtneming van het voorafgaande heb ik mij ervan overtuigd dat is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet.

De beleidsdekkingsgraad van het pensioenfonds op balansdatum is hoger dan de dekkingsgraad bij het vereist eigen vermogen.

Mijn oordeel over de vermogenspositie van Stichting Bedrijfstakpensioenfonds Waterbouw is gebaseerd op de tot en met balansdatum aangegane verplichtingen en de op dat moment aanwezige middelen. De vermogenspositie is naar mijn mening voldoende. Daarbij is in aanmerking genomen dat de mogelijkheden tot het realiseren van toeslagen realistisch zijn.

Het pensioenfonds heeft in 2022 gebruik gemaakt van het 'Besluit toeslagverlening in bijzondere omstandigheden' van 7 juni 2022 (Staatsblad 2022, 211) bij het besluit tot toeslagverlening per 1 januari 2023. Daarbij heeft het pensioenfonds onderbouwd dat is voldaan aan de in het Besluit gestelde voorwaarden.

Amsterdam, 12 juni 2023

drs. Pieter Heesterbeek AAG

verbonden aan Triple A – Risk Finance Certification B.V



### 3.3 Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

## *Controleverklaring van de onafhankelijke accountant*

Aan: het bestuur van Stichting Bedrijfstakpensioenfonds Waterbouw

---

### *Verklaring over de jaarrekening 2022*

---

#### *Ons oordeel*

Naar ons oordeel geeft de jaarrekening van Stichting Bedrijfstakpensioenfonds Waterbouw ('de stichting') een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van het vermogen van de stichting op 31 december 2022 en van het resultaat over 2022 in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 van het in Nederland geldende Burgerlijk Wetboek ('BW').

#### *Wat we hebben gecontroleerd*

Wij hebben de in dit jaarverslag opgenomen jaarrekening 2022 van Stichting Bedrijfstakpensioenfonds Waterbouw te Badhoevedorp gecontroleerd.

De jaarrekening bestaat uit:

- de balans per 31 december 2022;
- de staat van baten en lasten over 2022; en
- de toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en overige toelichtingen.

Het stelsel voor financiële verslaggeving dat is gebruikt voor het opmaken van de jaarrekening is Titel 9 Boek 2 BW.

---

#### *De basis voor ons oordeel*

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden vallen. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de paragraaf 'Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening'.

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

#### *Onafhankelijkheid*

Wij zijn onafhankelijk van Stichting Bedrijfstakpensioenfonds Waterbouw zoals vereist in de Wet toezicht accountantsorganisaties (Wta), de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assuranceopdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

---

#### *Informatie ter ondersteuning van ons oordeel*

Wij hebben onze controlewerkzaamheden met betrekking tot fraude en continuïteit, en de aangelegenheden daaruit, bepaald in de context van de controle van de jaarrekening als geheel en bij het vormen van ons oordeel hierover. De informatie ter ondersteuning van ons oordeel, zoals onze bevindingen en observaties ten aanzien van de controleaanpak frauderisico's en de controleaanpak continuïteit, moet in dat kader worden gezien en niet als afzonderlijke oordelen of conclusies.

## *Controleaanpak frauderisico's*

Wij hebben risico's op een afwijking van materieel belang in de jaarrekening die het gevolg is van fraude geïdentificeerd en ingeschat. Wij hebben tijdens onze controle inzicht verkregen in Stichting Bedrijfstakpensioenfondsen Waterbouw en haar omgeving en de componenten van het interne beheersingssysteem, waaronder het risico-inschattingproces en de wijze waarop het bestuur inspeelt op frauderisico's en het interne beheersingssysteem monitort. Wij verwijzen naar hoofdstuk 'Frauderisico' van het jaarverslag, waarin het bestuur haar frauderisicoanalyse heeft opgenomen.

Wij hebben ten aanzien van het risico op afwijkingen van materieel belang als gevolg van fraude de opzet en implementatie van de interne beheersing geëvalueerd, waaronder de frauderisicoanalyse van het bestuur en de gedragscode en voor zover wij dat noodzakelijk achtten voor onze controle, de werking getoetst van deze interne beheersmaatregelen.

Wij hebben om inlichtingen gevraagd bij de leden van het bestuur en medewerkers van het bestuursbureau of zij op de hoogte zijn van feitelijke, vermeende of vermoede fraude. Daarnaast hebben wij de rapportages van de sleutelfunctiehouders Risicobeheer en Interne audit en de compliance officer geëvalueerd. Hieruit volgden geen signalen van feitelijk, vermeende of vermoede fraude die kunnen leiden tot een afwijking van materieel belang.

Als onderdeel van ons proces voor het identificeren van frauderisico's, hebben wij frauderisicofactoren overwogen met betrekking tot frauduleuze financiële verslaggeving, oneigenlijke toe-eigening van activa en omkoping en corruptie. Wij hebben geëvalueerd of deze factoren een indicatie vormden voor de aanwezigheid van frauderisico's.

De door ons geïdentificeerde frauderisico's en uitgevoerde specifieke werkzaamheden zijn als volgt:

---

### *Geïdentificeerde frauderisico's Doorbreken van de interne beheersingsmaatregelen door het bestuur*

Volgens de controlestandaarden is het risico dat het bestuur de interne beheersingsmaatregelen doorbreekt in alle entiteiten aanwezig. Inherent bevindt het bestuur van een entiteit zich in een unieke positie om fraude te plegen, omdat het in staat is de administratieve vastleggingen te manipuleren en frauduleuze financiële overzichten op te stellen door interne beheersingsmaatregelen te doorbreken die anderszins effectief lijken te werken. Daarom besteden wij bij al onze controles aandacht aan het risico van het doorbreken van maatregelen van interne beheersing door het bestuur met betrekking tot:

- journaalposten en andere aanpassingen die tijdens het opstellen van de jaarrekening zijn gemaakt;
- schattingen;
- significante transacties buiten het kader van de normale bedrijfsuitoefening.

### *Onze controlewerkzaamheden en observaties*

Wij hebben de opzet en implementatie geëvalueerd van de maatregelen van interne beheersing in de processen voor het genereren en verwerken van journaalposten. Wij hebben journaalposten geselecteerd en andere aanpassingen die tijdens het opstellen van de jaarrekening zijn aangebracht aanvaardbaar zijn.

Wij zijn ook alert geweest op mogelijke significante transacties buiten het kader van de normale bedrijfsvoering van de stichting of die in een ander opzicht ongebruikelijk lijken in het licht van zowel ons inzicht in de stichting en de omgeving als andere tijdens de controle verkregen informatie. Wij hebben geen significante transacties buiten het kader van de normale bedrijfsvoering geïdentificeerd.

Wij hebben de opzet en implementatie geëvalueerd van de maatregelen van interne beheersing en de werking van de maatregelen getoetst voor het maken van schattingen. Daarnaast hebben wij de beheersmaatregelen ten aanzien van de toegangsbeveiliging in de IT-systemen getoetst door het verkrijgen van inzicht in de ISAE3000/3402-rapportage's van relevante serviceorganisaties.

Bij onze controlewerkzaamheden hebben wij aandacht voor belangrijke schattingen, die zijn gebaseerd op subjectieve input, zoals de fonds specifieke elementen in de waardering van de technische voorzieningen en de waardering van niet-beursgenoteerde fondsbeleggingen. Wij hebben naar aanleiding van onze controle en de uitkomsten daarvan, deze schattingen beoordeeld op aanwijzingen van tendenties die mogelijk een

---

### *Geïdentificeerde frauderisico's*

Wij hebben daarbij bijzondere aandacht voor tendenties als gevolg van mogelijke belangen van het bestuur.

### *Onze controlewerkzaamheden en observaties*

risico vormen op een afwijking van materieel belang die het gevolg is van fraude.

Daarbij hebben wij onder meer de volgende werkzaamheden uitgevoerd:

- Wij hebben voor alle niet-beursgenoteerde fondsbeleggingen de waardering gevalideerd aan de hand van de nettovermogenswaarde conform de gecontroleerde jaarrekening over 2022 van het beleggingsfonds.
- Evaluatie van de gehanteerde actuariële grondslagen en eventuele wijzigingen hierin, de uitkomsten van de actuariële analyse, en bespreking hiervan met het pensioenfonds en de certificerend actuaris.
- Kennisname van de toelichting op de financiële positie en het toetsen aan de (toelichtings)vereisten uit de Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving.

Wij hebben bij onze controle van de schattingsposten geen aanwijzingen van tendenties als gevolg van belangen van het bestuur geïdentificeerd. Onze werkzaamheden hebben niet geleid tot specifieke aanwijzingen voor fraude of vermoedens van fraude ten aanzien van het doorbreken van de interne beheersing door het bestuur.

---

Wij hebben in onze controle een element van onvoorspelbaarheid ingebouwd. Ook hebben we kennisgenomen van correspondentie met toezichthouders en zijn wij tijdens de controle alert gebleven op indicaties voor fraude. Ook hebben wij de uitkomst van andere controlewerkzaamheden beoordeeld en overwogen of er bevindingen zijn die een aanwijzing vormt voor fraude of het niet-naleven van wet- en regelgeving. Indien daar sprake van was, hebben wij onze evaluatie van het risico van fraude en de gevolgen daarvan voor onze controlewerkzaamheden opnieuw geëvalueerd.

## *Controleaanpak continuïteit*

Het bestuur heeft de jaarrekening opgemaakt uitgaande van de continuïteit van het geheel van de bedrijfsactiviteiten van het pensioenfonds voor de voorzienbare toekomst. Onze werkzaamheden om de continuïteitsbeoordeling van het bestuur te evalueren omvatten onder andere het verkrijgen van controle-informatie omtrent het continuïteitsrisico en de door het bestuur gehanteerde continuïteitsveronderstelling bij de vaststelling van bedragen en in de financiële overzichten opgenomen toelichtingen.

Op basis van de verkregen controle-informatie hebben wij vastgesteld of er gebeurtenissen en omstandigheden zijn waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of het pensioenfonds haar bedrijfsactiviteiten in continuïteit kan voortzetten.

Pensioenfondsen zijn op grond van de wetgeving gehouden om een adequate vermogensdekking, het vereist eigen vermogen, aan te houden. Het vereist eigen vermogen wordt op basis van het financieel toetsingskader bepaald. Als de dekkingsgraad van een pensioenfonds lager is dan het vereist eigen vermogen, moet een herstelplan worden opgesteld waaruit blijkt hoe het pensioenfonds het eigen vermogen op het vereiste niveau brengt. Als het pensioenfonds niet kan voldoen aan het herstel zullen aanvullende maatregelen moeten worden getroffen. Daar waar nodig zullen de rechten van de (gewezen) deelnemers moeten worden aangepast zodat weer aan het vereist eigen vermogen wordt voldaan.

Zoals toegelicht in de hoofdstukken ‘Continuïteit’ en ‘Stichtingskapitaal en reserves’ van de jaarrekening bevindt het pensioenfonds zich op balansdatum niet in een (reserve)tekortsituatie. Het is de verwachting van het bestuur dat het pensioenfonds over voldoende potentieel beschikt om uit een situatie van reservetekort te blijven. Het bestuur heeft de continuïteitsbeoordeling voor de voorzienbare toekomst (tenminste twaalf maanden vanaf de datum van opmaken van de jaarrekening) uitgevoerd en geen gebeurtenissen of omstandigheden geïdentificeerd die gerede twijfel kunnen doen ontstaan over de mogelijkheid van de stichting om haar continuïteit te handhaven (hierna: continuïteitsrisico’s).

Onze werkzaamheden om de continuïteitsbeoordeling van het bestuur te evalueren omvatten onder andere:

- Overwegen of de continuïteitsbeoordeling van het bestuur alle relevante informatie bevat waarvan wij als gevolg van onze controle kennis hebben gekregen door het bestuur te bevragen over de belangrijkste veronderstellingen en uitgangspunten. Het bestuur heeft hierbij onder andere aandacht besteed aan:
  - de financiële positie van het pensioenfonds ten opzichte van het (minimaal) vereist eigen vermogen;
  - de uitvoeringsovereenkomst met de werkgever, waaronder afspraken over kosten ten opzichte van de premie-inkomsten, alsmede mogelijkheden ten aanzien van de bijstortverplichting door de werkgever;
  - de continue monitoring van de beleggingsportefeuille, het (rente) afdekkingsbeleid en beheersing van het liquiditeitsrisico;
  - politieke, demografische, geografische, alsmede operationele ontwikkelingen, voor zover deze impact hebben op het pensioenfonds.
- Inwinnen van inlichtingen bij het bestuur over zijn kennis van continuïteitsrisico’s na de periode van de door het bestuur verrichte continuïteitsbeoordeling.

Daarnaast hebben wij de correspondentie met relevante toezichthoudende instanties geïnspecteerd. Onze controlewerkzaamheden hebben geen informatie opgeleverd die strijdig is met de veronderstellingen en aannames van het bestuur over de gehanteerde continuïteitsveronderstelling.

## *Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen andere informatie*

Het jaarverslag omvat ook andere informatie. Dat betreft alle informatie in het jaarverslag anders dan de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij.

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie:

- met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat;
- alle informatie bevat die op grond van Titel 9 Boek 2 BW is vereist voor het bestuursverslag en de overige gegevens.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat.

Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in Titel 9 Boek 2 BW en de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie, waaronder het bestuursverslag en de overige gegevens in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW.

---

## ***Verantwoordelijkheden met betrekking tot de jaarrekening en de accountantscontrole***

---

### ***Verantwoordelijkheden van het bestuur voor de jaarrekening***

Het bestuur is verantwoordelijk voor:

- het opmaken en het getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW; en voor
- een zodanige interne beheersing die het bestuur noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet het bestuur afwegen of de stichting in staat is om haar werkzaamheden in continuïteit voort te zetten. Op grond van het genoemde verslaggevingsstelsel moet het bestuur de jaarrekening opmaken op basis van de continuïteitsveronderstelling, tenzij het bestuur het voornemen heeft om de stichting te liquideren of de bedrijfsactiviteiten te beëindigen of als beëindiging het enige realistische alternatief is. Het bestuur moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de stichting haar bedrijfsactiviteiten kan voortzetten, toelichten in de jaarrekening.

---

### ***Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening***

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze doelstellingen zijn een redelijke mate van zekerheid te verkrijgen over de vraag of de jaarrekening als geheel geen afwijking van materieel belang bevat als gevolg van fraude of van fouten en een controleverklaring uit te brengen waarin ons oordeel is opgenomen. Een redelijke mate van zekerheid is een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle afwijkingen van materieel belang ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Een meer gedetailleerde beschrijving van onze verantwoordelijkheden is opgenomen in de bijlage bij onze controleverklaring.

Amsterdam, 12 juni 2023  
PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.

drs. H.C. van der Rijst RA

---

## ***Bijlage bij onze controleverklaring over de jaarrekening 2022 van Stichting Bedrijfstakpensioenfonds Waterbouw***

---

In aanvulling op wat is vermeld in onze controleverklaring hebben wij in deze bijlage onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening nader uiteengezet en toegelicht wat een controle inhoudt.

### ***De verantwoordelijkheden van de accountant voor de controle van de jaarrekening***

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel-kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. Onze controle bestond onder andere uit:

- Het identificeren en inschatten van de risico's dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude, het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing.
- Het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van de stichting.
- Het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door het bestuur en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan.
- Het vaststellen dat de door het bestuur gehanteerde continuïteitsveronderstelling aanvaardbaar is. Ook op basis van de verkregen controle-informatie vaststellen of er gebeurtenissen en omstandigheden zijn waardoor gereede twijfel zou kunnen bestaan of de stichting haar bedrijfsactiviteiten in continuïteit kan voortzetten. Als wij concluderen dat er een onzekerheid van materieel belang bestaat, zijn wij verplicht om aandacht in onze controleverklaring te vestigen op de relevante gerelateerde toelichtingen in de jaarrekening. Als de toelichtingen inadequaat zijn, moeten wij onze verklaring aanpassen. Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van onze controleverklaring. Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen er echter toe leiden dat een organisatie haar continuïteit niet langer kan handhaven.
- Het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen en het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen.

Wij communiceren met het bestuur onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.